

**Міжнародний центр наукових досліджень
(м. Київ)**

**МАТЕРІАЛИ ІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

«СУЧАСНІ НАУКОВІ ІННОВАЦІЇ»

24-25 ЛЮТОГО 2018 РОКУ

(ЧАСТИНА ІІ)

**Київ
МЦНД
2018**

УДК 005
ББК 66.3(0)

Сучасні наукові інновації (частина II): матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції м. Київ, 24-25 лютого 2018 року. – Київ.: МЦНД, 2018. – 56 с.

У даному збірнику представлені тези доповідей учасників II Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні наукові інновації». Висвітлюються актуальні проблеми розвитку науки на сучасному етапі розвитку. Розглядаються актуальні механізми та інструменти забезпечення перспектив наукових досліджень.

Збірник призначений для студентів, здобувачів наукових ступенів, науковців та практиків.

Всі матеріали представлені в авторській редакції. За повноту та цілісність яких автори безпосередньо несуть відповідальність.

©МЦНД 2018

Зміст

Педагогічні науки	5
Банак Р.Д. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ТА ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ	5
Гутнік К.О., Устенко І.В. РОЗВИТОК ІНФОРМАТИЗАЦІЇ У МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ	7
Жданович Ю.М. АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ ДО НОВИХ УМОВ ПОСЕЛЕННЯ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ	8
Захаркін О.О., Власенко А.В., Миргородська В.С. ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЯК НАПРЯМ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩІЙ ОСВІТІ	11
Нагорна О.О. «АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ ГЛОСАРІЙ З МІЖНАРОДНОГО АРБІТРАЖУ»: НЕОБХІДНІСТЬ СТВОРЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНОГО АРБІТРАЖУ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ	12
Наливайко Т. В. ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ	13
Романенко Я.І. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ТЕМИ «НЕРВОВА СИСТЕМА» В КУРСІ ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ ТА ЕМБРІОЛОГІЇ	15
Таран О. Ю. ІННОВАЦІЇ У ПЕДАГОГІЦІ	17
Тонне О.Ш. ДЕФІНІЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ	19
Хабюк А.Я. ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОЗНАКА ШКОЛИ НОВОГО ТИПУ	20
Ціко М.В., Кардашук Н.В. ВИКОРИСТАННЯ ІКТ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	22
Політичні науки	24
Омельченко О.А. ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	24
Цумарев М.І. ОСОБИСТІСНІ ВИМІРИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ЛОКАЛЬНОЇ ДЕМОКРАТІЇ	25
Сільськогосподарські науки	27
Бах Н. К., Зеленьяньска Н. М. ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ЕМ-ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ВИРОЩУВАННІ САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ ВИНОГРАДУ	27
Шелевер О.В. ІННОВАЦІЙНІ ВИДИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ - РЕЗЕРВ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА» У ВНЗ	29
Технічні науки	31
Бабій В.В. СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕГРАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ	31
Голубець М.Б. ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ПЛАТФОРМ ДЛЯ МЕДИЧНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ	32
Лукіна А.В. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В ІТ-СФЕРІ ...	33
Панаско О.М. МЕТОДОЛОГІЯ АНАЛІЗУ РИЗИКІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	35

Сошинський О.І. ВПЛИВ СПЕЦИФІКИ ГРОМАДСЬКИХ БУДІВЕЛЬ НА ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД КОРПУСУ ПОЖЕЖНОГО ТЕПЛООВОГО СПОВІЩУВАЧА МОДЕЛІ ІП-10537	
Флейшер Г.Ю., Токарчук В.В., Трус І.М., Гарбуз А.С. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ХІМІЧНИХ ДОБАВОК НА СИПУЧІСТЬ КЛІНКЕРУ.....	38
Шевченко Р.І. ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ В ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАХОДІВ З МІНІМІЗАЦІЇ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ МЕДИКО-БІОЛОГІЧНОГО ХАРАКТЕРУ.....	40
Фізичне виховання і спорт	41
Воловідник К. Т., Рупташ А. А., Кречун І. В. ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.....	41
Фізико-математичні науки	42
Якунин Е.А., Морозова Т.В. ПРОГНОЗИРОВАНИЕ СТРУКТУРЫ ЗАКАЛЕННЫХ ИЗ ЖИДКОГО СОСТОЯНИЯ МЕТАЛЛОВ.....	42
Філологічні науки	44
Ладика І. Я. МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК СУЧАСНА ПОТРЕБА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	44
Попенко І.П. ТВОРЧИЙ ТАНДЕМ УЧИТЕЛЯ І УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	46
Соловійов Н.А. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	48
Цапенко Л. В. РІВНІ КОМПОЗИЦІЇ АНГЛОМОВНОЇ ДЕТЕКТИВНОЇ РОЗПОВІДІ	50
Чичиркоза А. Ю. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ ФІЛЬМІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ	52
Філософські науки	53
Шніцер М.М. МЕТАФОРА ЯК УНІВЕРСАЛЬНИЙ МОВНИЙ ФЕНОМЕН.....	53
Юридичні науки	55
Августинюк В.І. ВПЛИВ ПРОТИБОРСТВА ШКІЛ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА НА ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ ПОНЯТЬ У НАУЦІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА.....	55
Вовк Б.М. ПРОБЛЕМИ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ З ВИПРОБУВАННЯМ.....	57
Кабанов О. М., Трубников В.М. ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	59
Котигорох Г.С. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ НАУКИ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА В УКРАЇНІ	61
Романов В.О. ПРОБЛЕМА ПОВІДОМЛЕННЯ ОСІБ ПРО ПРОВЕДЕННЯ ВІДНОСНО НИХ НС(Р)Д ДО ПОСТАНОВЛЕННЯ УХВАЛИ СЛІДЧИМ СУДДЕЮ, ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ.....	63

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ТА ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ

Прогрес у галузі інформаційних технологій зумовив запровадження нових методів навчання, таких як дистанційне навчання та електронне навчання. Як результат цього, багато університетів та коледжів здебільшого увійшли в цей новий Е-навчальний світ. З огляду на поширення електронного опосередкованого навчання (Haverila and Barkhi, 2009), де висвітлюється важливість дистанційного навчання суспільству, університетам, школам, організаціям та окремим особам.

Дистанційна освіта (ДО) або дистанційне навчання (ДН) - це освіта, яка зосереджена на педагогіці та андрагогіці, технологіях та навчально-методичних системах, метою яких є надання освіти студентам та учням, які фізично не «на місці». За даними Департаменту США, «це процес запровадження та забезпечення доступу до навчання на випадок, коли джерело інформації та учні розділені між собою часом та відстанню». Іншими словами, ДН - це процес створення освітнього простору, що максимально відповідає потребам учня поза класом. Замість того, щоб відвідувати курси особисто, вчителі, студенти та учні можуть спілкуватися час від часу на власний розсуд, обмінюючись друкованими або електронними засобами масової інформації або за допомогою технологій, які дозволяють їм спілкуватися в режимі реального часу та через інші online-способи. Курси дистанційного навчання, які потребують фізичної присутності на місці, з будь-якої причини, включаючи проведення іспитів, вважаються гібридним або змішаним курсом навчання. Ця технологія, що розвивається, широко використовується в університетах, школах та установах у всьому світі. З недавньою тенденцією технологічного розвитку ДН все більше набуває популярності за вдяки своєму потенціалу в наданні індивідуальної уваги та спілкуванні зі студентами на міжнародному рівні.

ДО реалізується тоді, коли вчитель та учень розділені фізично на відстані, а технологія (тобто голос, відео, дані та друк), часто у поєднанні з безпосереднім спілкуванням, використовується для подолання навчального розриву. Програми ДН можуть забезпечити тим, хто перебуває в несприятливому становищі, обмежений у часі, відстані або через фізичну недієздатність, можливість продовжувати або завершувати свою освіту вдома або на робочому місці (Willis, B, AT.NE, 1993).

З огляду на поширення електронного опосередкованого навчання, основним питанням тут є те, як і в якій мірі електронне навчання (Е-навчання) та інформаційні технології (ІТ) змінюють динаміку навчання?

Багато учителів запитують, чи учні, які навчаються дистанційно, навчаються, так само, як і ті, які навчаються традиційно. Дослідження порівняння дистанційної освіти з традиційною індивідуальною системою показує, що викладання та навчання на відстані може бути настільки ж ефективним, як і традиційне навчання, коли обраний метод та технології відповідають навчальним завданням, є взаємодія між студентом та учнями, і коли є своєчасні відгуки про вчителя-учня (див. Moore & Thompson, 1990; Verduin & Clark, 1991 - у Willis, B, AT.NE, 1993).

Haverila and Barkhi проливають світло на Е-навчання та педагогіку. Вони сказали, що електронне навчання може розглядатися як альтернатива методу навчання особистості або як доповнення до нього. Е-навчання зазвичай надає учневі більший вибір, а також відповідальність за власне навчання.

Е-навчання може змінити методи навчання та прогнозує подолання бар'єрів часу, відстані та економіки. Е-навчання можна розглядати як «руйнівну технологію» і як нову парадигму навчання. Новітні технології розглядають проблеми зовсім новими та творчими способами. Е-навчання кидає виклик традиційним способам викладання та навчання, створює нові об'єднання між різними освітніми та комерційними структурами та представляє нові шляхи вирішення старих проблем. Наприклад, роль вчителів, швидше за все, зміниться від імпортера знань до посередників процесу отримання знань. Е-навчання відрізняється від традиційних методів викладання шляхом двох важливих вимірів: часу та місця.

Незважаючи на те, що учасники навчального процесу можуть вибрати один або обидва режими зв'язку, близькість та часові обмеження можуть вимагати електронного навчання. Перевага асинхронного

підходу відображає тенденцію в програмах електронного навчання. Рішення між синхронним та асинхронним режимом зв'язку має суттєвий вплив на взаємодію. Деякі бачать знання, створені учнями через соціальну взаємодію з іншими, зосереджуючи увагу на важливості взаємодії. Синхронні, такі як чат та конференції зв'язок, вимагають одночасно «фізичної» або «віртуальної» присутності учасників. Це сприяє тому, що співпраця здійснюється в реальному часі, і можна уникнути затримок у спілкуванні. Асинхронні функції, такі як електронна пошта, блоги та дискусії з потоками, мають перевагу у наданні студентам та учням доступу до ресурсів навчання в будь-який час. Асинхронний спосіб зв'язку є корисним, коли сторони повинні спілкуватися та обмінюватися інформацією (наприклад, модулями проміжного програмного забезпечення), тому що між циклами взаємодії важливо відображення та пошук. Асинхронна взаємодія також корисна, коли студенти географічно розподіляються, і важко зібрати їх одночасно. Відображення - це форма розумової обробки - форма мислення, яку ми використовуємо для досягнення певної мети або для досягнення певного очікуваного результату. Він застосовується до відносно складних або неструктурованих ідей, для яких немає очевидного рішення; еквівалентність, яка виникає внаслідок відсутності "єдиного" очевидного рішення проекту розробки програмного забезпечення, вимагає додаткової обробки знань та розуміння та, можливо, відображення емоцій. Віддзеркалення груп є надзвичайно важливою частиною, яка допомагає учням зберігати те, що вони вивчають, надавати зворотній зв'язок щодо їхньої роботи та керувати ними, як покращити їх ефективність у наступній груповій ситуації (Haverila and Barkhi, 2009).

На сьогоднішній день існує широкий спектр технологічних варіантів для реалізації ДН. Їх можна розділити на такі основні категорії:

Голос - навчальні аудіо інструменти включають інтерактивні технології телефонного зв'язку, аудіо конференції та короткохвильові радіоприймачі. Пасивні (тобто односторонні) аудіо інструменти включають стрічки та радіо.

Відео - інструктивні відео інструменти включають нерухомі зображення, такі як слайди, попередньо створені рухомі зображення (наприклад, плівка, відеокасета) та рухомі зображення в режимі реального часу в поєднанні з аудіо конференціями.

Дані - комп'ютери надсилають та отримують інформацію в електронному вигляді. З цієї причини термін "дані" використовується для опису цієї широкої категорії навчальних інструментів. Комп'ютерні програми для дистанційного навчання різноманітні та включають наступні аспекти:

Комп'ютерна інструкція (КІ) - використовує комп'ютер як самостійну навчальну машину, що дозволяє викладати індивідуальні заняття. Комп'ютерна керована інструкція (ККІ) - використовує комп'ютер для організації інструкцій та відстеження записів учнів та прогресу. Комп'ютерна опосередкована освіта (КОО) - описує комп'ютерні програми, що полегшують подачу інструкцій.

Друк - це фундаментальний елемент програм дистанційного навчання та основа, з якої склалися всі інші системи подачі матеріалу. Доступні різні формати друку, включаючи: підручники, навчальні посібники, робочі книги, курсові програми та тематичні дослідження (Willis, B, AT.N.E, 1993).

Типи доступних технологій, що використовуються в дистанційній освіті, поділяються на дві групи: **синхронні та асинхронні**.

Синхронні технології є режимом онлайн-навчання, де всі учасники одночасно "присутні", згідно встановленому розкладу. Веб-конференції є прикладом синхронної технології.

Асинхронні технології є режимом «онлайн-навчання», де учасники отримують доступ до навчальних матеріалів за власним розкладом. Учні не зобов'язані бути одночасно всі присутні. Приклади асинхронних технологій - це форуми повідомлень, електронна пошта та записане відео.

ДН надає як мінімум три основних позитивних критерії, такі як:

- Розширення доступу: ДО може охопити недостатньо забезпечене населення учнів, які не можуть відвідувати школу, та пропонує освітні послуги, які вони бажають отримати.
- Можливості для нових звершень: ДО виховує потребу громадськості у навчанні протягом усього життя в освіті, надаючи доступ студентам, які не входять у традиційну вікову групу років.
- Адаптація до нових технологій та навколишнього середовища.

Навчальні заклади можуть приймати дистанційну освіту як засіб адаптації до швидких змін технологій, що використовуються сьогодні в освітньому процесі.

Література:

1. Willis, B. (1993). Distance education: A practical guide. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications

2. AT.H.E. Journal Technological Horizons in Education@ Volume 26, Number 4, November 1998
3. Haverila, Matti, Barkhi, Reza, 2009, The Influence of Experience, Ability and Interest on e-learning Effectiveness, European Journal of Open, distance and E-learning.
4. Koh, Myung Hwa and Hill, Janette R., 2009, Student Perceptions of Group Work in an Online Course: Benefits and Challenges, The Journal of Distance Education, Vol 23, No 2.
5. Distance Education Clearinghouse, University of Wisconsin-Extension, its partners and other UW institutions.

*Гутнік К.О., Устенко І.В.,
викладачі другої категорії коледж інформаційних технологій та землевпорядкування
Національного авіаційного університету*

РОЗВИТОК ІНФОРМАТИЗАЦІ У МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Інформатизація освіти вимагає впровадження у вищу освіту інноваційних за змістом методів, засобів та форм професійної підготовки майбутніх фахівців нової формациї, створення потужної інформаційної інфраструктури у вищих навчальних закладах з розвиненим інформаційно-комп'ютерним навчальним середовищем, впровадження Інтернет–технологій, електронного навчання, комунікаційних мереж (глобальних, національних, локальних). Саме на цьому питанні ми робимо наголос. Адже не можливо вимагати від студента якісного результату якщо викладач не орієнтується в швидкому та достовірному пошуку необхідної інформації зі свого предмету, наприклад: зручний пошук матеріалу ключовими словами, орієнтування в електронній бібліотеці, форматування документа в зручний режим для зберігання, читання та опрацювання.

У сучасному розумінні більшість науковців пояснює, що інформаційна освітня технологія – це педагогічна технологія, яка використовує спеціальні способи, програмні та технічні засоби (кіно-, відео-, аудіозасоби, комп'ютери, телекомунікаційні мережі) для роботи з інформацією. Узагальнено, основні інформаційні технології, що використовуються в процесі викладання можна поділити на три категорії: інтерактивні (аудіовізуальні носії); комп'ютерне навчання (включаючи засоби мультимедіа); засоби телекомунікації (відеоконференції, форуми тощо) [2, с. 608-613.].

На базі Коледжу інформаційних технологій та землевпорядкування Національного авіаційного університету у місті Київ нами було проведено дослідження, а саме у анонімному тестовому вигляді з двадцяти запитань, але кожен обраний варіант треба було письмово аргументувати. Анонімність була умовою комфорту отримання чесних та прозорих результатів, адже у студентів є потенційний рефлекс контрольної роботи, де ти маєш буди краще та розумніше ніж є дійсності. Мета опитування полягала у спостереженні за висловлюванням думок, професійних навичок аргументації та пошуку інформації з урахуванням інформаційних технологій та мети навчання в цілому.

Отже, всього було опитано 62 студента, різних курсів та напрямків спеціалізації. З них: хлопців – 27, дівчат – 42. Вікові межі: 14-16 років – 17 студентів, 17-18 років – 28 студентів, 19-21 років – 15 студентів, 22- і більше – 2 студента. Як бачимо, більшість студентів повнолітні та сформовані особистості що вже мають зрілі погляди на ті чи інші ситуації та відношення до них. На велике здивування тільки 15% опитуваних змогли чітко аргументувати власну думку та коректно висловлювати побажання та зауваження з приводу власних відповідей. Це відчить про те, що студенти мало часу приділяють усному діловому спілкуванню та практики вивловлювати васну думку.

З аналізу усіх відповідей та аргументацій, щодо сучасного навчання хотілось би звернути увагу на виявленні дві найбільші проблеми та умови, що були освітлені студентами у поясненнях до тесту: 20 % студентів обрали розвиток особистості шляхом саморозвитку, вивчення додаткових джерел – це пояснювалось зауваженнями до не сучасних умов навчання, відсутності та проявів індивідуальності кожного студента; 19 % – впевненні, що розвиток студента пропорційно залежить від викладача (манері подачі матеріалу, зовнішнього та внутрішнього іміджу та обізнаності у своїй справі).

І на завершення даного експерименту – лише 22% опитуваних студентів зізнались, що завжди будуть боротися на результат, адже знання розцінюють, як інтелектуальну власність . 35% опитуваних студентів – розуміють, що таке достовірність інформації та її роль при самопідготовці до навчання.

Відповідно до отриманих результатів, хотілось би пояснити, що рейтингова система в ВНЗ являє

собою кількісну характеристику якості навчальної діяльності, головною задачею рейтингової системи можна назвати стимулювання пізнавальної діяльності, регулярної самостійної навчальної роботи студентів протягом усього семестру; підвищення їх мотивації оволодіння освітніх програм; формування позитивного досвіду самоосвіти та самовиховання; підвищення рівня організації освітнього процесу. Але студент перекладає відповідальність на викладача (обирає найлегший шлях для себе для набуття необхідного рейтингу, а саме приділяти необхідний час професійній освіті, а участь у громадському, творчому житті ВНЗ, що призводить до пропусків пар без поважних причин).

Нажаль більшість сучасних студентів українських ВНЗ не готові до сприйняття інформації через засоби інформаційної комунікації, наприклад: залучання до аудиторних занять групи за допомогою веб-підключень (вебінари) за допомогою проведення відеоконференцій з використанням Google+ hangout, проведення аудиторних занять з використанням так усім навязаними Facebook та Twitter. Це пов'язано з багатьма факторами. На нашу думку, по-перше це психологічне явище, що вихованно стереотипом старшого покоління, що сприймають прогрес технологій лише для розваг. Тому студенти сприймають більшість завдань, що пов'язані з ПК як щось несерйозне, те що не потребує зусиль, часу на опрацювання та вивчення. По-друге це саморозвиток та сумлінність. «Інтернет забирає кращі» – улюблений жарт підлітків. Нажаль, це не жарт. Адже нездатність зосередитись на конкретному завданні це не відображення активності студента та ознака творчого пошуку, а перший прояв дуже слабких професійних навичок, приречена марнування вільного часу та знищення індивідуальності.

Отже, сучасними успішними тенденціями розвитку та провадження інформатизації освіти є: 1. створення єдиного освітнього простору (особливу увагу хотілось би звернути саме на викладачів, які дійсно зможуть без сторонньої допомоги бути впевненими користувачами цього простору); 2. активне запровадження та успішне використання нових засобів та методів навчання, що орієнтовані на використання інформаційних технологій; 3. регулярний синтез засобів та методів традиційного та комп'ютерного навчання; 4. формування інформаційної етики у навчанні та програмно-методичних комплексів викладачами в єдиному навчальному просторі; 5. зміна змісту діяльності викладача: з «репродуктора» знань через лекції до впевненого користувача ПК, орієнтира нових технологій, (що з одного боку, підвищує творчу активність викладача, а з іншого – потребує високого рівня технологічної та методичної підготовки), саме це надасть перевагу самореалізації «молодих» викладачів та їх значущість у колективі; 6. формування системи безперервного навчання як універсальної форми діяльності, що спрямована на постійний розвиток (наголос на безперервне навчання – адже вирішиться вічна проблема не викладу всього начального матеріалу у зв'язку з карантинном, стихійно-кліматичного явища, відсутністю належного опалення та хворобою самого викладача і т.д.)

Література:

1. Кремень В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті і формування інформаційного суспільства [Текст] // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2006. – №6. – С. 4-8.
2. Тверезовська Н.Т., Сиротюк М.В. Сприйняття і обробка інформації як умова успішності комп'ютерного навчання / Н.Т. Тверезовська, М.В. Сиротюк // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: Зб. наук. праць. – Вип. 1. – Львів, 2006. – С. 608-613.
3. Google Apps для учебных заведений [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : www.google.com/enterprise/apps/education/products.html. – Назва з екрану.

Жданович Ю.М.,

кандидат педагогічних наук,

*старший науковий співробітник лабораторії соціальної педагогіки
Інституту проблем виховання НАПН України*

АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ ДО НОВИХ УМОВ ПОСЕЛЕННЯ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Внаслідок війни на Сході України відбулася вимушена міграція тисяч сімей до нових поселень. Тому проблема адаптації дітей вимушених переселенців до нових умов проживання є надзвичайно актуальною.

За результатами дослідження, яке ми проводили у Києві та Київській області, було визначено основні проблеми дітей вимушених переселенців у перший рік їхнього перебування у новому місці поселення, а саме: адаптація до нових умов поселення; порушення психологічного стану (високий рівень тривожності, відчуття страху); матеріальні проблеми.

Перш за все, на психологічний стан суттєво вплинув пережитий дітьми стрес. Негативні наслідки тісно пов'язані з мірою (силою) стресу та індивідуальними особливостями кожного з дітей (стресостійкістю).

Навчання в іншій школі, новому шкільному колективі супроводжується достатньо різкими змінами в організації навчально-виховного процесу, що вже само по собі провокує появу труднощів у процесі соціально-психологічної адаптації.

Додатковими причинами, які заважають успішній адаптації переселенців до нових умов поселення та інтеграції їх у шкільний колектив є з боку переселенців: відсутність потреби самоактуалізації; несформованість національної самоідентичності; низька самооцінка; споживацьке ставлення до всіх оточуючих, позиція жертви, якій всі мають допомагати і платити; з боку школярів Київщини: упереджене ставлення до переселенців зі Сходу як до таких, що є причиною війни.

Також виявлено той факт, що значно краще адаптуються до нових умов поселення ті діти, які живуть в оточенні приймаючої громади. В той час, переселенці, які проживають компактно у центрах тимчасового поселення, мають додаткові, специфічні проблеми.

Відповідно до критеріїв та показників адаптованості та інтегрованості дітей вимушених переселенців в нових умовах проживання (змістовно-ціннісний: розуміння сутності прав і обов'язків учня, громадянина; усвідомлення цінності іншого; мотиваційно-цільовий: спрямованість на позитивну взаємодію; психоемоційний стан учнів; діялісно-практичний: прояв активної громадянської позиції; інтеграція в групу однолітків) було визначено три рівні адаптованості дітей вимушених переселенців до нових умов проживання: високий (12,4%), середній (25,7%), низький (61,9%).

Було з'ясовано, що однією з проблем успішної адаптації частини дітей вимушених переселенців до нового соціального середовища є вплив їхніх батьків, які обрали позицію сепарації і стримують дітей у зближенні з ровесниками приймаючої територіальної громади. Більшість дітей розділяють позицію і погляди батьків щодо подій, які відбуваються, середовища і людей, які їх приймають та перебувають поруч. Зважаючи на вищезазначене, ми умовно розподілили дітей із сімей вимушених переселенців на три типи:

1 тип (борці, патріоти): розуміють, що Україна в небезпеці, їхня мала батьківщина захоплена ворогом або проживати там небезпечно і через це вони приїхали сюди. Їм тяжко, вони пережили великий стрес, але розуміють, що тут їм хочуть допомогти, за них вболівають, тому вони щиро намагаються пристосуватися до нових умов, знайти друзів.

2 тип (конформісти): опинившись в умовах поселення, намагаються вижити, їх мало цікавить політика і причини того, що відбувається. Переживши стрес, намагаються не думати ні про минуле, ні про майбутнє країни, малої батьківщини, думають лише про своє благо, власний комфорт, часто є споживачами, до подій та оточуючих ставляться індивідуально.

3 тип (агресивні): вважають, що причиною війни є українська влада і українська армія і засуджують їх; очікують, щоб їм за все заплатили («у стократ»), поведуться так, ніби перед ними «увесь світ в боргу», агресивно налаштовані до всіх оточуючих, вважаючи всіх довкола «ворогами».

З метою здійснення соціально-педагогічної підтримки дітей вимушених переселенців, у відповідності до визначених проблем адаптованості було реалізовано комплексну методичку, спрямовану на підвищення ступеня ефективності здійснення соціально-педагогічної підтримки дітей вимушених переселенців у загальноосвітніх навчальних закладах, що полягала у:

- нівелюванні наявних соціально-педагогічних проблем;
- підвищенні патріотизму та активізації громадянської позиції;
- покращенні стосунків у колективі, спільній діяльності.

Було враховано, що саме за рахунок двосторонньої взаємодії між приймаючою громадою і дітьми вимушених переселенців можлива успішна адаптація та інтеграція останніх у нове соціальне середовище.

У роботі з дітьми-переселенцями нами було обрано такі форми соціально-педагогічної підтримки, які б дозволили їм налагодити процес спілкування та взаємодії з однолітками у приймаючій громаді; покращити свій психологічний стан; за допомогою однодумців і дітей зі схожими проблемами знайти шлях до вирішення своїх проблем; підняти свою самооцінку; відшукати в собі сили до подолання всіх

труднощів і віру в краще майбутнє; самореалізуватися і самовиражатися у новій громаді; брати активну участь у житті нової громади; краще ознайомитися з можливостями нового поселення.

У процесі експериментальної роботи ми зіткнулися з труднощами у роботі з 3 типом дітей-переселенців. Не зважаючи на те, що ці школярі мали насправді багато проблем емоційно-психологічного характеру, проблем у взаємодії з ровесниками та оточенням, вони не завжди бажали співпрацювати з психологом та соціальним педагогом, відповідаючи агресією на спроби допомогти їм чи залучити до якоїсь діяльності, що завважало наданням їм повноцінної соціально-педагогічної підтримки.

Створення клубів спільної творчості та розвитку передбачало об'єднання дітей-переселенців за їхнім бажанням, з метою проведення з ними роботи щодо покращення психологічного стану (зниження рівня тривожності, почуття страху та агресії дітей) за допомогою методів арт-терапії та роботи групи самопомогли. Оскільки у роботі клубу діти брали участь добровільно, то деякі учні-переселенці відмовилися від участі у роботі клубу взагалі, а дехто брав участь не в усіх засіданнях клубу, тобто працював не за повною, запропонованою нами, програмою.

Групи самопомогли були створені з учасників клубу, але лише дітей-переселенців. Під час засідань груп самопомогли діти ділилися своїми проблемами, шукали спільно шляхи вирішення. Наведені історії успішного подолання проблем деякими учнями ставали прикладом для інших або ж допомагали знайти правильний шлях виходу із проблемної ситуації.

З метою налагодження комунікативної взаємодії, подолання ворожого ставлення між дітьми переселенцями і дітьми територіальної громади, сприяння адаптації та інтеграції, на деякі заняття роботи клубів долучалися бажані діти з приймаючої громади.

Під час роботи клубу використовувалися такі арт-терапевтичні методи: лялькотерапія, ігротерапія, казкотерапія, ізотерапія, зокрема такі ізотерапевтичні техніки як: проектне малювання, мандала, клякси, монотипія. Також успішними у роботі з дітьми переселенцями були техніки з крупами, паперопластика, оригамі, пластичні матеріали.

Внаслідок такої роботи у дітей-переселенців знизився рівень агресії, тривожності, страху. Також така робота допомогла в налагодженні спілкування, партнерської взаємодії як між дітьми-переселенцями між собою, так і з дітьми приймаючої громади.

З метою підвищення патріотизму та активізацію громадянської позиції дітей із сімей вимушених переселенців було залучено до активної виховної і розвивальної діяльності у позаурочний час, зокрема до добровільної діяльності на підтримку воїнів АТО (написання листів, малюнки, виготовлення оберегів, плетення маскувальних сіток), що дозволило їм відчути себе співучасниками боротьби за визволення їхньої малої батьківщини; проведення пізнавально-виховних заходів, які дозволяють краще пізнати традиції, культуру та історію українського народу, ознайомитися з народними промислами України.

Слід зазначити, що за цим напрямком більш активну участь брали діти-переселенці 1-го та 2-го типу. Школярі, умовно віднесені до 3-го типу відмовлялися брати участь у добровільній діяльності на підтримку воїнів АТО.

Для дітей-переселенців спільно з дітьми приймаючої громади було проведено такі пізнавально-виховні заходи як «Діти - наше майбутнє», «Пізнай свою історію – вона єднає!», «Від минулого в майбутнє», «Моя Україна». Особливо успішним було проведення етноквесту «У пошуках заповіту Великого князя».

Ефективним у роботі зі школярами був тренінг адаптації, у якому взяли участь як діти із сімей вимушених переселенців, так і діти з приймаючої громади.

Визначення рівнів адаптованості та інтегрованості дітей вимушених переселенців у нових умовах проживання по завершенню експерименту відбувалося згідно з попередньо визначеними критеріями і показниками. Результати засвідчили, що на кінець експерименту відбулися значні зрушення у рівнях адаптованості дітей вимушених переселенців. Так, високий рівень зріс 4,6% і становить 17,0%; середній рівень зріс на 13,7% і становить 39,4%, а низький рівень зменшився на 18,3% і складає 43,6%.

Дані експериментального дослідження potwierджують ефективність запропонованої методики і дають підстави продовжити її впровадження в інших регіонах.

Література:

1. Соціально-педагогічна підтримка дітей та учнівської молоді : монографія / [Алексєєнко Т.Ф., Жданович Ю.М., Куниця Т.Ю. Малиношевський Р.В., Сергєєва Н.В.] / за заг. ред. Т.Ф. Алексєєнко. – К.: ТОВ «Задруга», 2017. – 168 с.

2. Організація соціально-педагогічної підтримки школярів групи ризику : методичний посібник / [Алексєєнко Т.Ф., Жданович Ю.М., Куниця Т.Ю. Сергєєва Н.В.] / за заг. ред. Т.Ф. Алексєєнко. – К.: ТОВ «Задруга», 2017. – 168 с.

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЯК НАПРЯМ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

На сьогоднішній день галузь цифрових технологій знаходиться на стадії становлення та формування, що не дозволяє провести об'єктивний і глибокий аналіз диджиталізації у всіх сферах людського життя. Тим не менш спостерігається активізація цього процесу: Інтернетом користуються близько 99% населення у віці 12-24 років, у віці 25-44 роки - 94%, у віці 45+ - 54%. У середньому на 1 користувача припадає 2-3 типи гаджетів, а середньостатистичний користувач проводить на добу 138 хвилин в десктопному і 107 хвилин в мобільному інтернеті [1].

За умов розвитку нової моделі економіки – «економіки знань» - перед сучасною системою освіти постають нові завдання:

- забезпечення безперервності;
- адаптація до кон'юнктури ринку і введення нових освітніх програм;
- послідовність рівнів освіти;
- практична орієнтація програм;
- досягнення високого освітнього рівня реалізованих програм через сучасні технології навчання [2].

Поняття «економіка знань» вперше використав Фріц Махлуп в 1962 році. Це поняття він трактував просто як сектор економіки. У сучасному світі даний термін розглядається більш широко та має на увазі тип економіки, де знання відіграють вирішальну роль, а виробництво знань стає джерелом зростання та модернізації. До зазначеного сектору Ф. Махлуп відносить численні види людської діяльності, які об'єднав в п'ять груп: освіта; наукові дослідження і розробки; засоби масової інформації (радіо, телебачення, телефон і т.д.); інформаційна техніка; інформаційні послуги [3].

Результатом функціонування сфери освіти є не тільки надання знань, а й формування освітніми організаціями компетенцій. Під компетенціями в даному випадку розуміється сукупність характеристик вченого, економіста, менеджера або інженера, що визначають ефективність його способів досягнення мети, у тому числі лідерські якості, організаторський талант, аналітичні здібності, цілеспрямованість, здатність швидко адаптувати до змін, творчий підхід до вирішення завдань, вміння впливати на результативність, здатність генерувати ідеї та інновації [3].

У навчанні студентів запроваджуються електронні інструменти, які відповідають вимогам часу, тобто стрімкого поширення набуває процес диджиталізації - інтеграції цифрових технологій у традиційне навчання. З технічної точки зору, диджиталізація (оцифровування, оцифрування, дигіталізація) – це процес переведення інформації в цифрову форму.

Диджиталізація навчання - використання дистанційних платформ для впровадження систем дистанційного навчання, що не тільки вирішує класичні завдання здешевлення навчання, універсалізації підготовки кадрів незалежно від територіального розташування навчального закладу і зручності використання дистанційних курсів. Нові формати організації навчального процесу цілеспрямовано розробляються для того, щоб зробити процес навчання максимально легким і ефективним. Система допомагає студенту засвоювати нову інформацію, спираючись на відкритий доступ до інформації безліч її використання для досягнення результату.

У контексті процесу диджиталізації у навчанні застосовують п'ять груп інформаційних технологій:

- технології, спрямовані на забезпечення соціальної взаємодії;
- технології, що забезпечують мобільність;
- технології для візуалізації;
- технології для оповідання / сторітеллінга;
- технології для гри [4].

До основних принципів, що дозволяють будувати навчальний процес за інноваційними технологіями, відносять:

1. Принцип доступності.
2. Принцип постійного вдосконалення.
3. Принцип мережевих відносин.
4. Індивідуалізація і персоналізація навчального процесу.
5. Принцип самоосвіти.

Таким чином, у процесі диджиталізації навчання викладачі мають змогу успішніше проектувати і будувати процеси навчання на своїх заняттях, а студенти опановують прийоми планування та самоорганізації власного розвитку та освіти.

Література:

1. TNS. «TNS WEB-Index: аудиторія інтернет проєктів». Результати дослідження. Росія. Ноябрь 2016 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mediascope.net/services/media/mediaaudience/internet/information/?download=1173&date=2016%2002&arrFilter_pf%5BYEAR%5D=2016&set_filter=Y.
2. Ярушкіна Е. А. Сфера освіти як перше підзділення економіки знань / Е. А. Ярушкіна // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 5: Экономика. – 2012. – № 4 (111). – С. 267-271.
3. Махлуп Ф. Производство и распространение знаний в США / Ф. Махлуп. – М.: Прогресс, 1966.
4. Принцип індивідуалізації і смешанное обучение. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvbulanov.com/blended01>.
5. Офіційний сайт BusinessDictionary/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.businessdictionary.com/define>

Нагорна О.О.,

*завідувач кафедри мовознавства
Хмельницького університету управління та права*

«АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ ГЛОСАРІЙ З МІЖНАРОДНОГО АРБИТРАЖУ»: НЕОБХІДНІСТЬ СТВОРЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНОГО АРБИТРАЖУ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

Міжнародний арбітраж є ефективним альтернативним механізмом вирішення спору між договірними сторонами в умовах глобалізації. Наразі існує потреба в організації оптимальної системи навчання та підготовки кадрів на теренах України, здатних здійснювати арбітражну практику на міжнародній арені.

Серед інших вагомих чинників, які забезпечують ґрунтовну підготовку майбутніх фахівців у сфері міжнародного арбітражу, є знання іноземної мови (переважно англійської), та володіння вузькоспеціалізованою термінологією зокрема.

Часто виникають випадки, коли міжнародно визнані поняття та терміни з міжнародного арбітражу не мають чітких українських відповідників, тому використовується транслітерований варіант іноземного слова. Саме така ситуація викликала необхідність укласти Англо-український глосарій з міжнародного арбітражу. Глосарій (від лат. *glossarium* словник) – словник вузькоспеціалізованих термінів з певної галузі знань [1], приміром, Національний освітній глосарій: вища освіта [2], Глосарій перекладознавчих термінів, Глосарій банківської термінології, Глосарій термінів з моніторингу та оцінювання, Глосарій термінів з хімії тощо.

Головна мета створення глосарія з міжнародного арбітражу – це узагальнення поняттєво-термінологічного апарату цієї галузі, уточнення значень англійських термінів шляхом тлумачення та поширення арбітражної термінології серед носіїв української мови, що сприятиме популяризації цієї сфери діяльності не лише серед майбутніх фахівців з міжнародного арбітражу та/чи права, але й пересічних громадян.

Корпус глосарія було отримано способом суцільного добору з англійських посібників, наукових статей, буклетів, сайтів юридичних фірм, провідних університетів, міжнародних організацій, діяльність яких пов'язана з арбітражем. Окрім юридичної термінології, в словник було включено найбільш уживані терміни зі сфери міжнародних відносин, кредитних відносин, комерції, банківської справи, а також деякі

слова загальноживованої лексики, які зустрічаються в текстах нормативно-правових документів. Оскільки невід’ємною рисою мови арбітражних угод, застережень та рішень є регулярне використання латинізмів, то вони також були включені у корпус пропонованого Глосарія.

Використання глосарію на семінарських та практичних заняттях сприятиме розвитку лексичних навичок для читання та двостороннього усного та письмового перекладу оригінальних джерел, формування необхідної комунікативної компетенції в сферах професійного усного і письмового мовлення, кращому усвідомленню навчального матеріалу в цілому.

Англо-український глосарій з міжнародного арбітражу призначений не лише для студентів-магістрантів, які спеціалізуються в міжнародному арбітражі, але й аспірантів, практикуючих юристів, бізнесменів, науковців, викладачів, діяльність чи наукові інтереси яких пов’язані з міжнародним арбітражем.

Література:

1. Академик [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://encyclopedia.prava.academic.ru/1245/%D0%93%D0%BB%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%B9>
2. Національний освітній глосарій: вища освіта / 2-е вид., перероб. і доп. / авт.-уклад. : В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий, А. В. Ставицький, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред. В.Г.Кременя. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014.– 100 с.

Наливайко Т. В.,
директор, ПНЗ «Міжнародний коледж еколого-інформаційної безпеки
Центрально-Європейського університета»,

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Підґрунтям для розробки моделі формування професійної компетентності майбутніх економістів повинні також виступати загально дидактичні принципи навчання (науковості, наочності, систематичності та послідовності, доступності, залучення студентів до навчального процесу, творчої активності студентів, гуманізму, індивідуального підходу у навчанні) та специфічні принципи професійного навчання (поєднання навчання з виробничою діяльністю, спрямованість на результат, принцип моделювання професійної діяльності в навчальному процесі, професійної мобільності, модульності, інформатизації освіти та комп’ютеризації навчального процесу, відтворення процесу та результатів навчання у моделі підготовки фахівця) [1].

Формування міжкультурної компетенції студентів базується на загально дидактичних принципах (системності навчання, науковості, забезпеченні міцності результатів навчання, свідомості й активності, наочності, доступності) і конкретизується специфічними принципами. До них О.О. Зеліковська [3, с. 83-84] відносить: принцип опори на профільні предмети; принцип конгруентності; принцип освітньої рефлексії; принцип діалогічності; принцип полі культурності; принцип корпоративності.

На думку Л.П. Максимової [5, с. 96-97], до найбільш значущих принципів забезпечення якості професійної підготовки майбутніх економістів засобами інформаційно-комунікаційних технологій можна віднести: принципи державної політики в області освіти (неперервності, регіоналізації, фундаменталізації, гуманізації), принципи організації професійної підготовки (підтримуючої мотивації, проблемності, відповідності навчально-пізнавальної діяльності характеру практичних завдань, поєднання індивідуальних і колективних форм навчання) і принципи навчання (науковості та актуальності; систематичності й послідовності; єдності теорії і практики, рефлексивності, модульно-блочної організації змісту навчання, принцип поєднання «м’яких» і «жорстких» форм керування навчальним процесом).

Після ґрунтовного аналізу ми виділили наступні принципи формування професійної компетентності майбутніх економістів:

1) загальнодидактичні:

– принцип науковості – передбачає визначення змісту навчання економіки не лише відповідно до рівня сучасних знань про економіку як систему, а й урахування відомостей з інших наук. Ефективне впровадження даного принципу можливе за умов засвоєння термінологічного апарату з економіки; аналізу різних поглядів на проблеми, що існують в економіці, проникнення в їх сутність; оволодіння

науковими методами пізнання, що спонукає студентів до науково-дослідної діяльності; викладання достовірної сучасної наукової та актуальної інформації;

– принцип наступності й перспективності – передбачає динаміку вивчення економіки в аспекті професійної спрямованості, що вимагає логічної побудови процесу навчання. Важлива роль даного принципу, на нашу думку, полягає у тому, щоб у процесі формування професійної компетентності майбутніх економістів був взаємозв'язок між економічними поняттями, що вивчаються; поступове розширення кола їх вивченості та поглиблення їх сутності; розвиток професійних умінь і навичок на новому, глибшому, вищому рівні в єдності з внутрішньо предметними і між предметними вміннями; і разом з цим сформована компетентність студента стала основою для засвоєння майбутніми економістами нових знань і розвитку нових професійних умінь та навичок, які в сукупності сформують новітнішу професійну компетентність;

– принцип зв'язку теорії з практикою – передбачає підкріплення теоретичного матеріалу прикладами з реального життя, вивчення не тільки різних економічних теорій, а й визначення перспектив розвитку економіки у майбутньому. Реалізація цього принципу можлива за допомогою поєднання розумової діяльності з практикою, використання зв'язку ВНЗ і виробництва (підприємництва), використання сучасного стану економіки як джерела знань і сфери застосування вивчених теорій; використання зв'язку навчання з життям як одного із стимулів до саморозвитку та самоосвіти;

– принцип модульності – передбачає організацію вивчення змісту навчального предмета в дискретно-неперервному полі за наперед заданою програмою, що складатиметься з логічно завершених частин навчального матеріалу (модулів) із структурно-генералізованим змістом кожного модуля і модульним контролем та оцінюванням [6, с. 63];

– принцип креативності – передбачає наявність креативних умінь, пов'язаних із нестандартним та творчим підходом до розв'язання складних економічних завдань. Вважаємо, що креативність майбутнього економіста повинна виражатися не стільки у засвоєнні відомого, скільки у самостійному створенні студентами власного, нового, творчого освітнього продукту;

2) фундаментальні:

– принцип гуманізму – полягає в повазі до особистості майбутнього фахівця, розуміння його запитів, інтересів, гідності; вихованні гуманної особистості, щирої, людяної, доброзичливої та милосердної;

– принцип реалізму – полягає в орієнтації майбутнього економіста на досягнення реальних економічних цілей, оволодіння необхідними для цього засобами й методами;

– принцип різнобічності і гармонійності – полягає в гармонійному поєднанні факторів розвитку інтелектуальних, чуттєвих та вольових функцій особистості;

– принцип залучення чуттєвого переживання – полягає як в інтелектуальному, так і емоційно-вольовому опрацюванні студентами будь-якого навчального матеріалу;

3) принципи державної політики у сфері освіти:

– принцип сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя;

– принцип міжнародної інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України у Європейський простір вищої освіти, за умови забезпечення і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи;

– принцип державної підтримки підготовки фахівців з вищою освітою для пріоритетних галузей економічної діяльності, напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень, науково-педагогічної та педагогічної діяльності;

– принцип відкритості формування структури і обсягу освітньої та професійної підготовки фахівців з вищою освітою [2];

4) специфічні:

– принцип свободи вибору – полягає у вільному виборі місця навчання, без обмеження постійного проживання й роботи студента; освітніх продуктів, які забезпечені можливістю індивідуального підходу до формування навчальної програми шляхом вибору з широкого набору дисциплін; часу початку й тривалості навчання; форми організації навчання, яка забезпечена правом студента, як особисто бути присутнім в аудиторії, так і скористатися сучасними освітніми технологіями. Практичним втіленням принципу є навчання майбутніх економістів за індивідуальними траєкторіями, які мають своє

відображення в індивідуальних навчальних планах студентів, що надасть змогу максимально враховувати природні схильності студента при формуванні компетентності економіста та рекомендувати майбутньому фахівцеві найбільш перспективний для нього напрям діяльності у сфері економіки і фінансів [4];

– принцип моделювання професійної діяльності в навчальному процесі – полягає у відтворенні предметного та соціального змісту професійної діяльності; виборі доцільних форм, методів і принципів для вирішення економічних завдань та задач, які повинні вміщувати повний зміст професійної діяльності в певній галузі економіки; урахування типових помилок, які виникають при вирішенні економічних задач;

– принцип інформатизації та комп'ютеризації – полягає у формуванні в освітньому процесі вмінь і навичок роботи з комп'ютером та електронними засобами пошуку; опрацюванні та передаванні інформації; розвитку творчого й інтелектуального потенціалу майбутнього економіста; задоволенні інформаційних потреб фахівця економічного профілю.

Література:

1. Горобець С.М. Модель формування професійної компетентності майбутніх економістів з використанням комп'ютерно орієнтованих технологій навчання [Електронний ресурс] / С.М. Горобець // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Випуск 7 (50). – 2013. – С. 56-59. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2013_7_19
2. Закон України «Про вищу освіту» №1556-VII від 01.07.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Зеліковська О.О. Принципи формування міжкультурної компетенції майбутніх економістів / О.О. Зеліковська // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. – Випуск 18. – 2011. – С. 82-90.
4. Іванченко Є.А. Принципи системи інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів [Електронний ресурс] / Є.А. Іванченко // Наука і Освіта. – 2009. – Вип. №1-2. – С. 194-199. – Режим доступу : http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/1_2_2009/47.pdf.pdf
5. Максимова Лариса Петрівна Організаційно-педагогічні засади забезпечення якості професійної підготовки майбутніх економістів засобами інформаційно-комунікаційних технологій / Л.П. Максимова : дис. на здобуття наук. ступеня к. е. н. ; науковий керівник Тамара Борисівна Поясок ; ПВНЗ «Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля». – Дніпропетровськ, 2015. – 296 с.
6. Сікорський П. Наступність модульно-рейтингової і кредитно-модульної технології навчання / П. Сікорський // Вища школа. – 2005. – №5. – С.59-70.

Романенко Я.І.,

*асистент кафедри патоморфології, судової медицини та гістології
Донецького національного медичного університету*

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ТЕМИ «НЕРВОВА СИСТЕМА» В КУРСІ ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ ТА ЕМБРІОЛОГІЇ.

Актуальність теми: Всебічна діагностика та призначення обґрунтованої терапії під час захворювань нервової системи, а саме головного мозку, спинного мозку та периферичних нервів, неможлива без всебічного знання морфології та фізіології нервової системи. Розуміння морфології та гістології нервової системи є необхідним для нейрохірургів, невропатологів, травматологів, судово-медичних експертів та сімейних лікарів в питаннях діагностики і лікування основних нозологічних форм нейрохірургічної патології, освоєння нових діагностичних і нейрохірургічних операцій, придбання нових теоретичних знань, практичних умінь для підвищення професійної майстерності по всіх основних розділах спеціальності.

Загальна мета: Вивчити мікроскопічні та ультрамікроскопічні особливості будови та функціонування великих півкуль головного мозку, проміжного, середнього, заднього та спинного мозку як органів центральної нервової системи, класифікацію, особливості будови та функціональне значення органів автономної та вегетативної нервової системи. Вивчити основні етапи розвитку органів центральної та периферичної нервової системи.

Теоретичні питання до заняття: 1. Розвиток головного мозку. 2. Загальна характеристика головного мозку. 3. Загальний план будови головного мозку та його функціональне значення. 4. Цитоархітектоніка кори великих півкуль. 5. Шари рухової зони кори. 6. Поняття про модуль. 7. Характеристика мозкового стовбура (проміжний, середній та задній) 8. Поняття про асоціативні, проєкційні та комісуральні волокна. 9. Загальний план будови, та функції мозочка. 10. Нейральний склад і шари кори мозочка. 11. Морфо-функціональна характеристика нейронів мозочка. 12. Нейроглія мозочка. 13. Аферентні та еферентні зв'язки мозочка. 14. Оболонки мозку. Особливості кровопостачання. 15. Вікові зміни органів центральної нервової системи. 16. Загальна характеристика нервової системи. 17. Ембріогенез нервової системи, вади розвитку та її роль в життєдіяльності організму. 18. Фізіологічна та анатомічна класифікація нервової системи. 19. Розвиток спинного мозку та спинномозкового вузла. 20. Спинний мозок. Сіра та біла речовина. Поняття про сегмент спинного мозку. 21. Характеристика клітин та ядер сірої речовини спинного мозку. 22. Характеристика нейроглії. 23. Поняття про власний апарат спинного мозку. 24. Спинномозковий вузол, локалізація та загальний план будови, основні тканинні елементи. 25. Периферійний нерв, тканинний склад, оболонки. 26. Поняття про гематоенцефалічний бар'єр. 27. Характеристика вегетативного відділу нервової системи. 28. Функціональні відмінності соматичного відділу від вегетативного відділу нервової системи. 29. Центральне представництво симпатичного та парасимпатичного відділів нервової системи. 30. Складові частини периферійного відділу вегетативної нервової системи. 31. Уявлення про рефлекторні дуги.

Короткі методичні вказівки до роботи на практичному занятті:

Заняття починається із з'ясування початкового рівня знань-умінь. Потім виконується їх корекція. Після цього кожен студент для самостійної роботи одержує мікропрепарат для дослідження та вивчення його гістологічної структури. Під час роботи з мікропрепаратами слід звернути увагу студентів на процес дослідження та основні структурні компоненти досліджуваного зразка.

ПРЕПАРАТ № 1. Кора великих півкуль головного мозку. Імпregнація сріблом за Кахалем. Велике збільшення.

На малому збільшенні роздлитися розташування шарів кори відносно один одного. Потім перейти на вивчення препарату при великому збільшенні. Знайти клітини, що належать до шарів - молекулярного, зовнішнього зернистого, середніх пірамід, внутрішнього зернистого, гангліонарного (пірамід Беца) та поліморфних клітин. Звернути увагу на те, що пірамідні клітини розташовані в декілька шарів, і мають різні розміри. Найбільші розташовані в 5 шарі і мають назву великих пірамід Беца.

ПРЕПАРАТ № 2. Кора мозочка. Імпregнація сріблом за Кахалем. Велике збільшення.

Визначити характерну будову мозочка – «дерево життя», що утворене звивинами. При малому збільшенні можна розрізнити сіру речовину, що утворює кору мозочка. Добре видно три шари – зовнішній молекулярний, гангліонарний та зернистий. При великому збільшенні визначаються грушоподібні клітини Пуркінє в гангліонарному шарі. Замалювати.

ПРЕПАРАТ № 3. Поперечний зріз спинного мозку. Імпregнація сріблом. Мале збільшення.

На малому збільшенні вивчити структурні компоненти спинного мозку, співвідношення сірої та білої речовини, визначити передні, бокові та задні роги. На великому збільшенні розглянути морфологію клітин спинного мозку, відмінності будови передніх, бокових та задніх рогів. Визначити клітини нейроглії, білу спайку, спинномозковий канал, передні, бокові та задні канатики.

ПРЕПАРАТ № 4. Спинномозковий ганглії. Забарвлення гематоксилін- еозином. Велике збільшення.

Спочатку розглянути препарат на малому збільшенні. При цьому звернути увагу на розташування нервових волокон та нейроцитів, клітин нейроглії. Перейти на режим великого збільшення і розглянути капсулу вузла, псевдоуніполярні нейроцити, мантийні гліоцити, що оточують псевдоуніполярні клітини. Замалювати всі знайдені елементи.

Виконавши замістьну роботу, відбувається її аналіз. В даному процесі беруть участь усі студенти під контролем і керівництвом викладача для здійснення корекції знань-умінь. Після аналізу самостійної роботи кожен студент одержує для підсумкового контролю 10 тестів вибіркового типу. При підведенні підсумків заняття викладач виставляє оцінки всім студентам.

Отже, викладання гістології, використовуючи індивідуальні види роботи, дозволяє підвищити роль студента в процесі навчання та сформувати особистісні і професійні якості. А вивчення гістологічної будови органів нервової системи дає змогу розуміти координуючі функції нервових центрів еcranного

типу та рефлекторної діяльності нервової системи. Ці знання допоможуть розібратися в механізмах патологічних процесів при захворюваннях нервової системи та організму вцілому.

Література:

1. Афанасьев Ю. И. Медицинская направленность в преподавании гистологии, цитологии и эмбриологии / Ю. и. Афанасьев, Ю. и. ухов // Морфология. – 1998. – т. 113.
2. Бурцев Е. М. клиническая направленность преподавания гистологии нервной системы как основа интеграции изучения неврологии в медицинском вузе / е. М. Бурцев, С. Ю. Виноградов, Ю. В. Погорелов // Медицинская направленность преподавания анатомии и гистологии: материалы международной учебно-методической конференции. – Иваново, 1997.
3. Грубінко В. В. Індивідуальна та самостійна робота студентів в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу / В. В. Грубінко // Кредитно- модульна система організації навчального процесу : матеріали наук.-практ. семінару. – Тернопіль : ТДМУ, 2004.
4. Крачун Г. П. Методологические и дидактические аспекты преподавания курса гистологии, эмбриологии, цитологии в медицинском Вузе [Электронный ресурс] / Г. П. Крачун // современные проблемы науки и образования. – 2012. – №1. – режим доступа: www.science-education.ru/101-5455.
5. Фоміна Л.В. Педагогічні методи та технології навчання на сучасному етапі / Л.В. Фоміна, О.І. Герашенко, О.В. Самолисова // Формування сучасної концепції викладання природничих дисциплін у медичних освітніх закладах : Мат. VI Міжрегіональна наук.-метод. конф. – Харків, 2012.

Таран О. Ю.,
студент 3 курсу
Навчально-наукового інституту історії,
етнології та правознавства ім. О. М. Лазаревського
Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка

ІННОВАЦІЇ У ПЕДАГОГІЦІ

У статті розкрито поняття «інновація», «нововведення». Описано вплив інновацій на результати навчально-виховної діяльності учнів та студентів. Подано класифікацію педагогічних інновацій та напрямки інноваційних перетворень у педагогічній системі.

У наш час відбуваються потужні зміни у різних сферах науки, не виключенням є сфера педагогіки, яку намагаються удосконалити безліч дослідників. Науковці завжди прагнули до радикальних змін, намагалися приділити велику увагу освіті, запровадили у навчальних закладах спеціальні курси, організували заходи, спрямовані на виявлення рівня знань в учнів. Інновації в системі освіти засвідчують якісно новий етап взаємодії науково-педагогічних процесів.

Ознайомлення з численними дослідженнями (Л. І. Даниленка, М. В. Кларіна, І. Д. Бега, І. М. Дичківської, О. В. Попової, В. А. Сластьоніна, А. В. Хуторського та ін.) свідчить про ґрунтовний аналіз сутності інноваційних систем, технологій і моделей навчання.

За останні десятиліття в педагогічній сфері відбулося виникнення багатьох нових понять і термінів, більшість з яких запозичено з міждисциплінарних наук.

Термін «інновація» (з лат. innovatio – оновлення, новизна, зміна) означає нововведення, які вносять у середовище впровадження нові елементи, що викликають перехід системи з одного стану до іншого. В найзагальнішому вигляді під інноваціями розуміють поліпшення, удосконалення ходу й результату педагогічного процесу. Сьогоднішні нововведення впливають на зміну системи освіти, з метою її вдосконалення [2, с.339].

Дослідники, які вивчають проблеми інновацій в педагогіці співвідносять поняття «нове» зі словами: прогресивне, корисне, позитивне, передове.

Автор багатьох наукових праць з педагогіки В. Паламарчук новацію вважає результатом породження, формування і втілення нових ідей, творчого пошуку особи або колективу, що відкриває принципово нове у науці та практиці. Він наголошує на тому, що втілення нових ідей є ознакою, за якою відрізняють інновації від власне новаций: якщо педагог відкриває щось нове у науці, то він є новатором, а якщо він впроваджує наукову ідею в практику – інноватор [3, с.79].

В. Загвязинський, досліджуючи інновації у педагогіці, прийшов до висновку, що нове у педагогіці – це той комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які мають у собі прогресивне начало, що надає змогу під час зміни умов і ситуацій ефективно вирішувати завдання виховання та освіти [6].

Часто нововведення стосується використання нових методів, засобів, нових концепцій, реалізації навчальної літератури, нових навчальних програм, засобів виховання тощо. У термінології поняття нововведення розмежовується, панує думка, що нововведення означає зміну, хоча при цьому деякі вчені мають на увазі нові, інші – кількісні, а ще інші – якісні зміни. Науковці підкреслюють, що за допомогою нововведень забезпечується розвиток, удосконалення, поліпшення, здійснюється ефективна навчальна робота [3, с.73].

Відомо, що освіта дуже складна й комплексна діяльність, яка складається з великої кількості компонентів пов'язаних між собою. В наш час дуже важко запровадити нововведення лише в окремі галузі освіти.

Основна суперечність, яка зумовлює інноваційні процеси, розвиток системи вищої освіти – невідповідність старих методів навчання і виховання учнів геть новим умовам життя. Стрімкий розвиток науки викликає необхідність оновлення змісту, форм, методів та умов освіти.

Інновації в освіті поділяють на:

- матеріальні й духовні,
- структурні й технологічні,
- основні й фундаментальні,
- стратегічні та глобальні,
- частинні й організовані,
- значні, незначні,
- внутрішні, зовнішні,
- нововведення в освітній технології,
- організації нововведення, тобто такі, які торкаються мети і завдань, принципів змісту, методів [3, с.74].

У процесі навчання перед педагогами постають проблеми, які найчастіше стосуються об'єктів інновацій та питань: Як підвищити мотивацію навчально-виховної діяльності та як прискорити темпи навчання? Однак, впровадження більш продуманих методів, використання активних форм навчально-виховного процесу, нових технологій навчання є стимулом до розробки інноваційних ідей.

За результатами аналізу значної кількості інноваційних проектів, за критерієм відповідності рівню розробки запропонованих ідей у педагогічній науці, а також використання в педагогічній практиці, виділяють такі загальні педагогічні інновації:

- оптимізацію навчально-виховного процесу, яка охоплює систему педагогічної науки і практики;
- гуманістичну педагогіку в усій сукупності її теоретичних положень і практичних технологій;
- застосування нових ідей та підходів до організації й управління педагогічними процесами;
- технології, що засновані на використанні нових ідей і засобів інформатизації.

На відміну від природного процесу, інновації мають властивість змін, які ініціюються та контролюються. В цьому сенсі, інновації розглядаються як штучно організований процес, спрямований і керований для досягнення певного результату [1, с.40].

До найважливіших напрямків інноваційних перетворень у педагогічній системі відносять:

- педагогічну систему в цілому;
- навчальні заклади;
- педагогічну теорію;
- учителя;
- тих, хто навчається;
- педагогічну технологію;
- зміст освіти;
- форми, методи, засоби;
- управління;
- мету, завдання, результати [4].

Проаналізувавши сучасний процес нововведень, педагоги-практики виділили три рівні інновацій у педагогіці:

1. Низький, до якого належать інновації, що пропонують зміну у вигляді незвичних назв і формулювань.
2. Середній – зміна форм, що не торкаються сутності.

3. Високий – змінює всю систему або її компоненти.

Інновації в галузі педагогіки, у відповідності до особливостей нових процесів охоплюють певні теоретичні блоки понять і принципів:

1. створення нового в системі освіти та педагогічної науки;
2. застосування педагогічних новацій;
3. сприйняття нового соціально-педагогічним співтовариством;
4. система рекомендацій для теоретиків і практиків щодо пізнання інноваційних освітніх процесів та управління ними [5].

Отже, в сучасному світі поява інновацій зумовила інноваційні процеси, розвиток системи вищої освіти – невідповідність старих методів навчання і виховання учнів геть новим умовам життя. Вони різняться між собою напрямками, видами та рівнями і мають певні особливості та потребують ґрунтовного дослідження. До того ж, інновації постійно змінюються, вони ініціюються та контролюються і спрямовані на покращення умов отримання знань учнями.

Література:

1. Герасимов Г. И. Инновации в образовании: сущность и социальные механизмы / Г. И. Герасимов, Л. В. Илюхина. – Ростов н/Д: НМД «Логос», 1999. – 136 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Навчальний посібник.–К.:Академвидав, 2004. –351 с.
3. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, 2 видання / І. В. Зайченко. – К., «Освіта України», «КНТ», 2008. – 528 с.
4. Паламарчук В. Ф. Як виростити інтелектуала?: посіб. [для вчителів] / В. Ф. Паламарчук. – К.: Знання, 1989. – 112 с.
5. Підласий І. Педагогічні інновації / І. Підласий, А. Підласий // Рідна школа. – 1998. – № 12. – С. 3-17.
6. Світові інновації [Електронний ресурс] // The Economist. – Режим доступу до ресурсу: www.innovations.com.ua.

Тонне О.Ш.,

*Методист комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»,
аспірант кафедри освіти та управління навчальним закладом
Класичного приватного університету*

ДЕФІНІЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Утвердження нового формату професійної діяльності вчителів пов'язано з їх постійним професійним розвитком, який не можливий без цілеспрямованої, внутрішньо мотивованої самостійної пізнавальної діяльності.

Ідеї щодо сутності самостійної пізнавальної діяльності та педагогічних механізмів її організації у здобувачів освіти з різних спеціальностей викладено в працях Т. Корогод, С. Переславської, Л. Рябченко, М. Солдатенка. Сутність професійного самовдосконалення розкрито в роботах М. Ксьонзенко, Л. Сущенко, В. Фрицок. Об'єднує авторів погляд на самостійну пізнавальну діяльність як на послідовність предметних дій і когнітивних операцій здобувача освіти, мета яких визначається його потребами та мотивами, а досягається опрацюванням інформаційних джерел з наступним упередженням його результатів у професійній діяльності.

Аналіз наукових джерел (С. Генкал [1], Л. Рябченко [2], М. Солдатенко [3] та ін.) показав, що кожен з авторів обґрунтовує власну дефініцію процесу педагогічного впливу, спрямованого на підвищення якості пізнавальної діяльності здобувачів освіти, що створює утруднення в розумінні авторського задуму науковою спільнотою.

Зважаючи на сказане, а також на те, що вивчення будь-якого педагогічного феномена вимагає не тільки застосування дослідницьких методів, а й визначення авторської позиції стосовно змісту ключового поняття, проведено дослідження, спрямоване на уточнення змісту дефініції «організація самостійної

пізнавальної діяльності вчителя загальноосвітнього навчального закладу у процесі підвищення кваліфікації). Метод дослідження – аналіз наукових джерел з наступним узагальненням його результатів.

Зміст поняття «самостійна пізнавальна діяльність» складається зі змісту ключових термінів «самостійність», «пізнання», «діяльність», «організація». У зв'язку з цим проведено їхнє уточнення, результатом якого стали наступні дефініції.

Самостійність – якість особистості, що виражається в умінні ставити перед собою певні цілі, досягати їх власними силами.

Пізнання – процес цілеспрямованого активного відображення об'єктивного світу у свідомості людей.

Діяльність – процес активної взаємодії людини-суб'єкта з навколишнім і внутрішнім світом, мета якого – їхня зміна і перетворення у відповідності до інтересів, мотивів та бажань суб'єкта.

Організація – скеровування трудової взаємодії людей і створення умов для досягнення запланованих результатів у системі, що підлягає управлінню.

Уточнення значення ключових термінів, дало змогу сформулювати дефініцію «організація самостійної пізнавальної діяльності вчителя у процесі підвищення кваліфікації», відповідно якої – це діяльність навчального закладу з упорядкування взаємодії між педагогами та здобувачами освіти, а також іншими суб'єктами й компонентами педагогічної системи, результатом якої очікується формування у свідомості здобувача освіти певних образів, пов'язаних з предметом навчання. Перспективним чинником організації самостійної пізнавальної діяльності вчителів є цілеспрямована робота закладів післядипломної педагогічної освіти.

Література:

1. Генкал С. Е. Організація самостійної пізнавальної діяльності учнів профільних класів на основі індивідуальних освітніх проєктів : автореф. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Київ, 2008. 24 с.

2. Рябченко Л. О. Управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Х., 2011. 220 с.

3. Солдатенко М. М. Самоосвітня діяльність як засіб професійного становлення та саморозвитку // *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки*, 2012. Вип. 1.36. С. 39–42. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2012_1

*Хабюк А.Я.,
аспірант*

Національний університет «Львівська політехніка»

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОЗНАКА ШКОЛИ НОВОГО ТИПУ

Актуальність дослідження зумовлено тим, що на сучасному етапі стратегічним пріоритетом розвитку освіти є створення її інноваційного простору, який потребує забезпечення наукового супроводу, розроблення та апробації моделей загальноосвітніх шкіл інноваційного типу, переведення їх із режиму функціонування у режим випереджувального розвитку, розроблення концептуальних засад розвитку шкіл.

Проблеми наукової, освітньої та педагогічної інновацій, інноваційного розвитку різних освітніх систем та педагогічних процесів вивчалися такими дослідниками: сербський педагог К. Ангеловський, англійські та американські педагоги Х. Барнет, Д. Гамільтон, Н. Грос, М. Сльмандра, У. Кінгстон, Н. Лагервей, М. Майлз, А. Хаберман, Р. Хейвлок. В Україні вивчення та впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес відображено у працях таких дослідників: К. Бондарева, Л. Буркова, С. Вітвицької, І. Гавришаа, Р. Гуревич, І. Дичківської, В. Євдокимова, М. Єменко, І. Зязюна, О. Іонова, М. Кларіна, О. Козлова, Г. Лаврентьєва, Л. Макрідіна, О. Падалка, В. Паламарчука, О. Пехота, А. Підласного, І. Підласного, С. Сисоєва, Г. Селевка, В. Сластьоніної, Є. Черниховича та інших. Однак формування інноваційного освітнього простору, становлення цілісної системи управління інноваційними процесами не знайшли достатнього висвітлення в наукових дослідженнях і не реалізовані на практиці.

Метою даної наукової розвідки є розкриття поняття інноваційних педагогічних технологій як ознаки школи нового типу.

Проаналізувавши науково-методичну літературу та різні підходи до визначення поняття технологія, ми дотримуємось такого визначення поняття «технологія» – це комплексний об'єкт інтелектуальної

власності, що застосовується з метою покращення стану будь-якої сфери діяльності людини, є сукупністю наукових знань, технічних даних, методів та іншої інформації, матеріалізованих об'єктів, достатніх для досягнення поставленої мети.

Значні розбіжності в трактуванні терміну «педагогічні технології» ми зустрічаємо в межах діяльнісного підходу (процесуально-діяльнісний аспект). Так її трактують як сукупність науково обґрунтованих способів організації педагогічної діяльності, здійснення яких призводить до оптимального вирішення поставлених завдань (М. Мисливець); як упорядковану сукупність дій, операцій, процедур, що забезпечує досягнення високого результату в умовах навчально-виховного процесу, що змінюються (В. Сластьонін); як сукупність психолого-педагогічних способів, методів навчання, виховних засобів (Б. Лихачов).

Педагогічна технологія дає повну уяву про навчально-виховний процес, спрямований на цілком визначений результат і включає обов'язковий опис початкового й кінцевого станів процесу, складу його учасників, цілі і завдання, принципи реалізації та управління, зміст, методи і форми організації, хід процесу тощо. Педагогічна технологія в загальнопедагогічному розумінні характеризує цілісний освітній процес з його метою, змістом і методами навчання [3].

Загальною тенденцією останніх десятиліть в українській і зарубіжній педагогіці є перехід до тлумачення педагогічної технології на засадах системного підходу, який розглядається як її методологічна основа. У науковознавчому контексті педагогічна технологія починає розумітися як галузь педагогічної науки, що вивчає та проєктує педагогічні системи; у процесуально-діяльнісному – як навчально-виховний процес, спроектований за критеріями технологічності, у процесуально-описовому – як модель педагогічної системи.

Педагогічні технології – один зі спеціальних напрямків педагогічної науки (прикладна педагогіка), покликаний забезпечити досягнення певних завдань, підвищувати ефективність навчально-виховного впливу, гарантувати його високий рівень. Організація різних видів педагогічної діяльності передбачає використання варіативних технологій на рівні творчості та майстерності.

Серед сучасних педагогічних технологій дослідники виокремлюють наступні: проблемного навчання; ігрові; диференційовані; інформаційні; особистісно зорієнтованого навчання; розвивального навчання; колективного способу навчання; розвитку критичного мислення; програмного навчання; інтерактивного навчання; модульного навчання; колективного творчого виховання; дистанційного навчання та ін. Представлене розмаїття технологій пояснюється тим, що кожен автор і виконавець упроваджує в педагогічний процес щось своє, індивідуальне [2].

Термін «інновація» лишається відносно новим, у цьому вбачається одна з причин існування різних його тлумачень. Так, педагогічні інновації розглядаються деякими дослідниками (Т. Бельчева, М. Елькін, Ю. Краснобокий, В. Мішкурова, М. Пашенко, В. Лапін, С. Огарьов, В. Онушкін) як процес поширення, створення й використання нових засобів. Інші вчені (М. Окса, А. Васильєв, П. Завлін, Л. Буркова) трактують їх як результат (продукт) діяльності, процес створення нового [1].

Ми погоджуємось із думкою І. Підласого та А. Підласого про те, що інновації – це ідеї та процеси, засоби й результати, взяті в єдності мети – якісного вдосконалення педагогічної системи. Під освітньою інновацією науковці розуміють «новий підхід до організації народної освіти, пов'язаний з вимогами економічного, соціального, політичного й культурного життя народу, та реформування на цій основі її теоретико-методологічних засад, концептуальних підходів, структури, створення оригінальних технологій навчання й виховання, методів управління, впровадження в практику наукових досягнень і поширення передового досвіду» [1].

Зауважимо, що значущими для нашого аналізу проблеми інноватики в освіті є:

- теорія системно-цільового розвитку школи (Л. Ващенко, Б. Гершунський, Л. Даниленко, В. Загвязинський, В. Кремень, О. Савченко, О. Сухомлинська);
- результати досліджень умов ефективності та структури інноваційних процесів (В. Безпалько, І. Лернер, І. Підласий, Н. Шиян, І. Якиманська та ін.).

Отже, інновації в освіті – це:

- процес створення та впровадження нових засобів (нововведень) для вирішення тих педагогічних проблем, які досі розв'язували по-іншому;
- відкриття нових форм, методів, способів педагогічної діяльності;
- творча реалізація нових теоретичних концепцій, ідей, систем навчання та виховання;

– сукупність нових професійних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання і навчання з позицій особистісно зорієнтованої освіти;

– зміни в освітній практиці тощо.

Інноваційні педагогічні технології як процес – це цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, способів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів [2].

Безперечно, впровадження інновацій викликає передусім зміною ставлення до процесу навчання основних його суб'єктів, тобто тих, хто навчається, та тих, хто навчає. Та й самі форми й методи навчання з часом застарівають, а тому й потребують оновлення. Відомо, що неможливо навчитися чогось на все життя, а отже, основне завдання педагога – навчити своїх учнів думати, розуміти суть речей, осмислювати ідеї та концепції та лише на основі цього здійснювати пошук потрібної інформації, трактувати її та застосовувати в конкретних умовах, формулювати й відстоювати власну думку. Саме цьому сприяють інноваційні технології, використання яких якнайкраще допомагає співробітництву, порозумінню та доброзичливості, дає можливість реалізувати особистісно зорієнтоване навчання, виховати компетентну особистість.

Отже, докорінна зміна традиційного способу життя породжує нові вимоги, які спонукають людину не лише краще розуміти інших, а й світ загалом. З урахуванням цього пріоритетними завданнями сучасної освіти є навчання навчатися, навчання працювати, навчання співіснувати, навчання жити.

Таким чином, якщо в традиційному навчанні основна увага акцентується на запам'ятовуванні й відтворенні інформації, то на сьогодні, в умовах Нової української школи – на розвитку творчого (продуктивного) мислення учня, формуванні його умінь та практичної підготовки до активної життєдіяльності в мінливому соціальному середовищі.

Література:

1. Кириленко С. Інноваційні виміри розвитку загальноосвітнього навчального закладу / С. Кириленко // Нова педагогічна думка. - 2017. - № 1. - С. 15-19.

2. Мартинова І. Упровадження інноваційних педагогічних технологій як засіб розвитку творчого потенціалу педагога / І. Мартинова // Нова педагогічна думка. - 2016. - № 4. - С. 18-22

3. Різник В. В. Технологічні аспекти формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до професійної діяльності / В. В. Різник, Н. А. Різник // Теоретична і дидактична філологія. Серія : . - 2017. - Вип. 24. - С. 155-165

Ціко М.В.,

студент відділення «Початкова освіта».

Науковий керівник – викладач природознавства Кардашук Н.В

Луцький педагогічний коледж

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сьогодні не можна вважати проведення уроків якісним, якщо вчитель не використовує у своїй роботі з учнями сучасні технології і методики. Тому в початковій школі, використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчально-виховному процесі, а саме на уроках природознавства є доцільним і перспективним [1, с. 12].

Природознавство як навчальний предмет має інтегрований характер, оскільки його зміст утворює система уявлень і понять, відібраних із різних природничих наук на основі ідеї цілісності природи з урахуванням між предметних зв'язків у початковій ланці освіти і перспективних зв'язків із природничими курсами, що вивчатимуться в наступних класах [2, с. 211]. Запровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у початковій ланці – необхідність сьогодення, оскільки більшість дітей ознайомлюються з комп'ютером набагато раніше, ніж це їм може запропонувати школа. Необхідно враховувати, що до школи приходять нові покоління дітей, які живуть в інформаційному, динамічному, емоційно напруженому середовищі. ІКТ стають потужним багатофункціональним засобом навчання. Їх використання привчає учня жити в інформаційному середовищі, сприяє залученню школярів до інформаційної культури [3, с. 149].

Зупинимося на особливостях використання ІКТ на уроках природознавства в початковій школі:

- З точки зору дидактики ІКТ на уроках природознавства дозволяють;
- забезпечити зворотній зв'язок у процесі навчання;
- зробити навчання більш інтенсивним, ефективним за рахунок реалізації можливостей мультимедійних навчальних систем щодо дієвого і наочного подання навчального матеріалу;

- забезпечити пошук інформації із різноманітних джерел;
- організувати колективну й групову роботи;
- здійснювати контроль навчальних досягнень;

ІКТ використовуються з метою:

- демонстрації об'єктів природи, карт, схем тощо;
- демонстрації документальних фільмів, мультфільмів про природу й природні явища;
- підбору текстового навчального матеріалу (віршів, загадок, оповідань, цікавих фактів тощо);
- розробки дидактичних матеріалів: карток із завданнями, схем, таблиць;
- демонстрації наочних посібників;
- використання педагогічних програмних засобів із мультимедійною підтримкою тощо [1, с.22-27].

На уроці природознавства можна використовувати програму «Природознавство. 3 – 4 кл.». Мета цього педагогічного програмного засобу полягає в посиленні позитивної мотивації до навчання, активізації пізнавального інтересу учнів до вивчення природознавства, розвитку їх умінь самостійно здобувати знання, формуванні інформаційної компетентності особистості, що передбачає оволодіння уміннями здобувати, критично осмислювати та використовувати різноманітну інформацію.

Так наприклад, під час вивчення теми «Гриби в природі» учнями третього класу, вчитель може скористатися програмою Microsoft PowerPoint для створення презентації, як джерела навчальної інформації. Для кращого сприйняття та засвоєння інформації дітьми про будову та розмноження грибів учитель може використовувати інтерактивні плакати. При вивченні теми «Особливості тваринного і рослинного світу Африки» можна продемонструвати коротке відео або фотоматеріали, що сприятиме засвоєнню матеріалу на зоровому рівні.

Мультимедійний супровід можна використовувати на різних етапах уроку:

I. Актуалізація опорних знань.

Приклад. Діти називають властивості води. Щоб перевірити правильність відповідей, учитель демонструє слайд «Властивості води», на якому записані основні з них: вода текуча, безбарвна, без форми, прозора, без смаку, без запаху.

II. Повідомлення мети й теми уроку.

Приклад. Вивчення нового матеріалу («Кругообіг води в природі») супроводжується показом слайдів:

- краплини води, що хлюпаються в річці;
- краплини води піднялися вгору;
- перетворення води з одного стану в інший називається кругообігом води.

(Під час показу слайдів відбувається моделювання кругообігу води в природі). [4, с. 137-138]

Використання ІКТ на уроках природознавства в початковій школі дає змогу підвищити ефективність засвоєння матеріалу учнями, розширення їхнього світогляду, покращення просторової уяви, пам'яті, логічного мислення. Завдяки ІКТ вчитель з легкістю може зацікавити учнів до вивчення предмету, зокрема і природознавства та подати навчальний матеріал у простій та доступній формі для дитячого сприйняття.

Література:

1. Таргоній О. Використання інформаційних технологій на уроках у початкових класах / О.Таргоній, Т.Чабанюк // Сучасна школа України. –2011. – № 2. – С. 42-44.
2. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи / О. Я. Савченко // Підручник для студентів педагогічних факультетів. – К. : Генеза, 2002. – 386 с.
3. Н. Петлюшенко. Упровадження комп'ютерних технологій у початковій школі/ Початкове навчання і виховання №1, 2012, с.12
4. Співаковський О.В., Петухова О.С., Коткова В.В. Інформаційно – комунікативні технології в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Початкова освіта». Херсон, 2011. С - 268

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Національна безпека є базовою інституційної категорією у формуванні державності. Спроможність держави забезпечити національну безпеку дає її громадянам почуття захищеності, підвищує рівень легітимності й довіри до влади. Світова нестабільність, загроза міжнародного тероризму додатково підвищують значимість глобальної та національної безпеки. Для Української держави безпекова проблематика є надзвичайно важливою ще й із огляду на агресивні дії Росії, на необхідність відстоювати територіальну цілісність і зміцнювати свої позиції в Європі та світі.

Здатність забезпечити національну безпеку є невід'ємною характеристикою позитивного зовнішньополітичного іміджу, політичною цінністю ефективного позиціонування держави в контексті міжнародних відносин. Водночас епоха інформаційного суспільства значно змінює природу політичної влади, формує стратегічний курс, визначає пріоритети в безпековій сфері. Не стільки військова міць і ядерний фактор, скільки здатність вплинути на свідомість і підсвідомість людей є наразі політичною складовою успіху держави на міжнародній арені.

Тема формування державного іміджу (образу) є сьогодні однією з найактуальніших у соціально-гуманітарному пізнанні. Міцний позитивний імідж оцінюється як важливий стратегічний ресурс, помітну конкурентну перевагу, що дозволяє зробити голос країни на світовій арені чути, висловлені нею ідеї та концепції – гідними уваги, а її саму – привабливим партнером в питаннях політики, економіки, безпеки.

Важливу роль у формуванні державного іміджу відіграє система масової комунікації: засоби масової інформації, реклама, індустрія культури й мистецтва тощо. Національна безпека як структурний елемент державної могутності не може залишатися осторонь від впливу комунікацій. Позитивне позиціонування в світі обов'язково передбачає використання комунікаційних каналів для кращого інформування цільових аудиторій про політичний продукт, яким в даному випадку є бренд держави.

Існує значний масив оригінальних наукових публікацій, присвячених іміджеві тематиці [1]. Проте комплексність, міждисциплінарність і багатоаспектність цієї проблеми вимагає більш ґрунтовного підходу до питань брендингу. Контрольований процес створення державного іміджу в принципі неможливий у силу величезної кількості реальних і потенційних суб'єктів, які беруть у ньому участь, здебільшого, навіть, не усвідомлюючи цього: міністерства й відомства, ЗМІ, організації та установи, співробітники органів державного управління, топ-менеджери, лідери політичних партій і громадських рухів, представники науки, культури, спорту, пересічні громадяни. Слід розрізняти стихійний *образ країни та імідж держави*.

Образ країни пов'язаний із стереотипами, суб'єктивним уявленням, він є продуктом стихійно сформованого сприйняття, до якого не застосовувалися цілеспрямовані дії. Конструювання державного іміджу передбачає втілення політичних стратегій, укріплення політико-економічних позицій країни в світі, підтримку її національних інтересів, а отже, забезпечення національної безпеки. Пріоритет у формуванні цілеспрямованого брендингу належить професіоналам – PR-фахівцям, дипломатам, державним діячам, проте не варто недооцінювати роль мас-медіа. Адже сутнісна особливість ЗМІ: відобразити події максимально об'єктивно, нейтрально й незалежно від особистих і корпоративних інтересів, зовнішніх і внутрішніх обставин. Вимога громадянського суспільства отримувати неупереджену, правдиву інформацію про зовнішній світ обумовлена цінностями демократичного суспільного устрою, а також унітарною потребою людини сприймати неангажовану дійсність. В основу інформування має лягти соціально значимий факт, здатний впливати на масову свідомість у міру його важливості для життя суспільства. Таким чином, не конструюючи імідж, ЗМІ роблять значний вплив на сприйняття країни власними й іноземними громадянами.

Потреба теоретичного осмислення та практичного просування політико-інформаційного брендингу України зумовлена фрагментарністю його політико-інституційного забезпечення й відсутністю

комплексної національної програми.

Політико-інформаційний вимір державного брендингу України характеризується низкою суперечливих факторів внутрішнього і зовнішнього характеру, що за роки незалежності впливали на сприйняття української держави як актора європейської та світової політичних систем. Політична багатовекторність без укріплення соціально-економічного потенціалу та зовнішньополітичних позицій, без позитивного позионування країни вела протягом багатьох років до розмитості статусних ознак України на світовій арені.

Зовнішньополітичний імідж доповнюється критерієм ефективності, який полягає в успішності чи неуспішності держави з огляду на просування своїх національних інтересів і цілей. Саме тому важливим є визначення національної ідеї, формування чітких уявлень громадянського суспільства та влади про національні цінності й пріоритети на міжнародному рівні. Основи політико-психологічного позионування держави випливають із реалій національної свідомості громадянського суспільства, із політичної волі політикуму, з усвідомлення необхідності розробки концептуальних і прикладних засобів забезпечення національних інтересів і національної безпеки.

Література

1. Почепцов Г. Г. Имиджология / Г. Г. Почепцов. – К.: Ваклер, 2004. – 574 с.
2. Концептуальні засади розвитку системи забезпечення національної безпеки України: аналіт. доп. – К.: НІСД, 2015. – 58 с.

Цумарєв М.І.,

*заступник директора Кіровоградського інституту Приватного акціонерного товариства
«Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом»*

ОСОБИСТІСНІ ВИМІРИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ЛОКАЛЬНОЇ ДЕМОКРАТІЇ

«Якісні» характеристики позицій громадян, їх «політична свідомість» є похідними від рівня розвитку громадянської культури локальної демократії у її «персональному» вимірі. Культура локальної демократії як *культура особистості* виявляється у *ціннісному і ментальному аспектах* (тобто вона інтеріоризована в оцінках, відчуттях, знаннях політичних орієнтаціях людини, що містять установки стосовно політичної системи та власної ролі в цій системі). *Ціннісний* її аспект виступає як культурний феномен, що може передаватися як традиція і визначає морально-етичну сторону відносин. Він є основою діяльності і включається автоматично завдяки знанням, умінням, досвіду. Цей шар виступає як стереотип, як звична службова, посадова поведінка, як конкретні, актуальні цінності і норми практичної діяльності. *Ментальний* вияв культури локальної демократії пов'язаний з реаліями функціонування політики. Теоретично сконструйовані цінності і норми культури локальної демократії, засновані на загальноприйнятих у «цивілізованому світі», не завжди можуть бути реалізовані в конкретних діях. Вони декларуються, але внутрішньо не завжди схвалюються і виконуються, створюються лише зовнішня видимість їхнього прийняття. Виникає внутрішній конфлікт. Це висуває проблему відповідності ідеальної моделі культури локальної демократії цінностям і нормам, які реально визначають дії і вчинки людей.

Аналіз сутності і структури громадянської культури локальної демократії дає нам можливість окреслити *якості особистості*, що є показниками культури локальної демократії і виявляються у творчому підході до розв'язання проблем; ініціативності; уміннях комунікативної взаємодії (переконувати, вести переговори тощо), користуватися сприятливою ситуацією (сприятливою можливістю), брати на себе відповідальність; умінні і бажанні йти на продуманий ризик; комплексному підході до управління проектами, ситуаціями; стратегічному мисленні; інтуїтивному прийнятті рішень в умовах невизначеності; умінні використовувати нові знання.

Зміст цих «культурних якостей» зведений нами до таких восьми критеріїв для визначення рівня сформованості культури локальної демократії як культури особистості: 1) високий творчий потенціал; 2) енергійність, витривалість (здатність до тривалих навантажень); 3) здібність до саморозвитку; 4) об'єктивність, уміння визнавати свої помилки; 5) особистісна готовність («Хочу!») і «Маю для цього

здібності»; 6) здібність до рефлексії; 7) теоретична готовність; 8) технологічна готовність (практична діяльність; «Умію» і «Роблю»).

На підставі узагальнення характеристик культури локальної демократії цілком можливо окреслити характеристики (якості, ознаки) «ідеального типу культури локальної демократії» громадянина, що є сукупністю індивідуально-психологічних, соціально-психологічних та професійних якостей, які забезпечують досягнення високого рівня самоорганізації. Поняття «ідеальний тип» увів до наукового обігу М. Вебер. «Ідеальний тип» є штучно, логічно сконструйованим поняттям, яке дозволяє виділити основні риси досліджуваного феномену. «Ідеальний тип», за М. Вебером, – це гіперболізоване відображення того основного, що властиве реальному феноменові. На думку М. Вебера, чим більше «гіперболізований» ідеальний тип, тим вищою є його евристична цінність, тим корисніший він для практичної діяльності [2; 4].

При цьому ми орієнтувалися на модель творчої особистості, запропоновану авторським колективом під керівництвом В. Алфімова [1]. Виокремлені авторами якості творчої особистості ми доповнили такою комплексною характеристикою соціальної поведінки людини як «інтелігентність» («шляхетність»), яка засвідчує рівень моральної та естетичної зрілості. Інтелігентність, шляхетність – природний вияв духовного багатства особистості, якій властиві безкорисливість, душевна порядність, працелюбність, скромність, самовідданість, чесність, почуття відповідальності, яскрава індивідуальність, стійкість характеру; це комплексна характеристика особистості, вона формується як цілісний феномен із врахуванням багатьох умов і чинників. Інтелігентність виявляється у єдності освіченості, вихованості і культурності людини, в орієнтації її способу життя, поведінки і діяльності на моральні ідеали. З усього розмаїття показників інтелігентності особистості вважаємо особливо актуальними розвинутий світогляд, самоповагу, незалежність особистості, високу самоорганізацію і здатність до самоврядування, комунікативні якості, організаторські здібності, такі якості вихованості, як гуманність і чесність, а також патріотизм, сміливість, колективізм (товарииськість), працьовитість, принципиовість, розвинені естетичні почуття.

Всі підструктури особистості описуються у нашій моделі за певним алгоритмом: зміст, ситуації вияву, критерії оцінки, практична модель. Зміст – це визначення вказаної якості особистості, яке включає її основні характеристики; ситуація вияву та критерії оцінки дають змогу експертові дати відповідну оцінку розвитку вказаної якості; практична модель є орієнтиром розвитку якості.

«Ідеальний тип» культурної особистості є для нас зразком відношень у системі взаємодії світу особистості та світу діяльності і виконуватиме функції ідеалу (ціннісно-орієнтуючу, формуючу, регулятивну, критеріально-оцінну, стимулюючу) [3] у дослідженні формування культури локальної демократії як культури особистості.

Вирішення проблеми формування культури локальної демократії вимагає створення адекватної моделі, що є описовим аналогом процесу формування громадянської культури локальної демократії і включає три блоки: структурно-змістовний, організаційний і технологічний.

Структурно-змістовний блок включає компоненти громадянської культури локальної демократії, критерії та рівні її сформованості. При характеристиці цього блоку ми виходимо з того, що гармонійне поєднання компонентів громадянської культури локальної демократії складає у своїй єдності і взаємообумовленості особливу психічну структуру – культуру особистості-громадянина. Критерії дозволяють діагностувати сформованість громадянської культури локальної демократії. Рівні (елементарний, базовий, оптимальний, творчий) визначають ступінь сформованості компонентів культури локальної демократії як культури особистості і дозволяють здійснювати корекцію процесу.

Організаційний блок представлений умовами і механізмами формування громадянської культури локальної демократії.

Технологічний блок включає сукупність етапів формування культури локальної демократії, сукупність засобів і методів, діагностику процесу становлення громадянської культури локальної демократії.

Література:

1. Алфімов В. Н., Артемов Н.Е., Тимошенко Г.В. Диагностика творческой личности. – Донецк, 1993.
2. Вебер М. // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис. – 742 с. – С. 73-74.
3. Загороднюк В. Ідеал // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис. – 742 с. - С. 231.
4. Огурцов А.П. Типология // Философский энциклопедический словарь / Редкол.: С.С. Аверинцев, Э.А. Араб-Оглы, Л.Ф. Ильичев и др. – 2-е изд. – М.: Сов. Энциклопедия, 1989. – 815 с. - с 656-657.

ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ЕМ-ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ВИРОЩУВАННІ САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ ВИНОГРАДУ

Однобоке трактування теорії мінерального живлення рослин сприяло використанню великих доз мінеральних добрив. Це, безперечно, вплинуло на врожайність, але надлишкове застосування агрохімікатів призвело до забруднення довкілля, погіршення фізико-хімічних характеристик ґрунтів, їх дегуміфікації, порушень співвідношення живих організмів в агроценозі, до появи величезних площ деградованих ґрунтів. Актуальним у цій ситуації є розробка альтернативних систем землеробства, в основі яких лежить інтенсифікація мікробіологічних процесів у прикореновому шарі ґрунту рослини.

Довгий час вчені провідних країн світу не могли створити таку систему, і тільки в останні десятиріччя контури такої системи створені. Вона базується на так званих ЕМ технологіях, задача яких полягає в тому, щоб забезпечити рівновагу між корисними і патогенними організмами.

Створення ЕМ-технології отримало світовий резонанс і стало часткою національної політики багатьох держав. Препарати з ефективними мікроорганізмами або так названі ЕМ – препарати розроблені на основі змішаних культур корисних мікроорганізмів, що живуть у природних умовах.

Сьогодні ЕМ-препарати з високою ефективністю використовуються в рослинництві, тваринництві, птахівництві, плодівництві, приготуванні кормів, рекультиватції земель, очищенні стічних і питних вод, переробці відходів та звалищ тощо.

Проте аналіз літератури показує, що науково обґрунтованих праць стосовно застосування ЕМ-препаратів у виноградному розсадництві немає. З огляду на це, метою наших досліджень було вивчення впливу сучасних, найбільш поширених на ринку України мікробіологічних препаратів на агробіологічні показники розвитку вегетативної маси, кореневої системи щеплених саджанців винограду, їх виходу з шкільки.

Дослідження проводили у відділі розсадництва і розмноження винограду ННЦ «ІВіВ ім. В. С. Таїрова» на щеплених саджанцях винограду столового сорту Аркадія (підщепа Ріпарія х Рупестріс 101-14) у 2008 – 2010, 2012 рр. (ЕМ-препарат, ЕМ-бокаші, ЕМ-кераміка), 2012 – 2014 р.р. (Байкал ЕМ 1, Ембіко).

Упродовж періоду вегетації рослин, ґрунт тричі поливали розчинами ЕМ-препаратів: у другій декаді червня, липня і серпня. Для роботи використовували розчини розведення (вода:мікробіологічний препарат): 1:75, 1:100, 1:1000, 1:2000 і 1:4000. ЕМ-бокаші (100 г/м³) та ЕМ-кераміку (14 г/м³) вносили у ґрунт на глибину 20 см під час нагортання та мульчування ґрунтових пагорбків у шкільці. Контрольні рослини обробляли водою.

Агробіологічні обліки росту пагонів щеплених саджанців винограду і ступень їх визрівання проводили в кінці періоду вегетації перед викопуванням рослин із шкільки. Як результат показано, що залежно від типу аплікації препаратів та розведення робочого розчину відмічено ряд відмінностей за розвитком надземної частини щеплених саджанців винограду. Найбільшу довжину та діаметр пагонів мали рослини після застосування ЕМ-препарату – ЕМ-бокаш, ЕМ-кераміки та після поливу ґрунту водними розчинами розведення 1:75, 1:100. Порівняно з контролем довжина пагонів рослин цих варіантів збільшувалась у середньому на 35,0 – 43,0 см, їх діаметр – на 0,27 – 0,28 см. Після поливу ґрунту препаратами Байкал ЕМ 1 і Ембіко різниця з контролем за цими показниками дорівнювала 32,0 – 35,0 см та 0,15 – 0,18 см на користь дослідних варіантів.

Збільшення діаметру пагонів щеплених саджанців винограду у варіантах після внесення до ґрунту ЕМ-бокаш і ЕМ-кераміки та поливу ґрунту мікробіологічними препаратами розчинами розведення 1:75 та 1:100 позначилося на формуванні загального та визрілого приросту рослин. У рослин цих варіантів об'єм загального приросту пагонів перебільшував контрольний показник у 2,0 – 3,2 рази, об'єм визрілого приросту – у 2,4 – 5,0 разів.

Обліки розвитку кореневої системи саджанців винограду в шкільці проводили в кінці періоду вегетації, після їх викопування. Результати досліджень показали, що рослини всіх дослідних варіантів порівняно з контролем характеризувалися більшою кількістю коренів. Найбільше їх розвивалось у саджанців першого, другого варіантів, де ґрунт за період вегетації поливали розчинами всіх трьох мікробіологічних препаратів найбільших робочих концентрацій (розведення 1:75, 1:100) та вносили до ґрунту ЕМ-бокаші чи ЕМ-кераміку. У середньому на одну рослину, в цих варіантах, формувалося по 12,0 – 16,0 коренів. У контрольних рослин їх було 8,0 шт., а в рослин третього, четвертого, п'ятого варіантів (розведення розчинів 1:1000, 1:2000, 1:4000) відповідно – 8,0 – 9,0 шт., що відповідало контролю.

Проведення аналізу розвитку коренів, які мають діаметр 2,0 мм і більше показало, що найбільше основних коренів мали рослини після застосування ЕМ-бокаш, ЕМ-кераміки та після поливу ґрунту ЕМ-препаратом, Байкал ЕМ 1, Ембіко розчинами розведення 1:75, 1:100, 1:1000. Їх кількість становила від 5,0 до 7,0 шт., при 2,6 шт. у контролі. Після застосування розчинів розведення 1:2000, 1:4000 кількість таких коренів зменшувалась до 3,0 – 4,0 шт., але перебільшувала контрольний показник. Аналогічну закономірність було відмічено і за показниками маси вологих та сухих коренів.

Оцінку ефективності дії будь-якого технологічного прийому у виноградному розсадництві проводять за показником виходу стандартних саджанців із шкільки. Як показали результати проведених досліджень, застосування мікробіологічних препаратів для триразового поливу ґрунту шкільки суттєво впливали на цей показник. Найбільший вихід саджанців із шкільки по сорту Аркадія був після внесення в ґрунт ЕМ-кераміки (14 г/м²), ЕМ-бокаш (100 г/м²) і дорівнював 62,0% (розрахунок проводили від кількості висаджених щеп у шкільку).

Після поливу ґрунту цим же препаратом (розведення робочого розчину 1:75, 1:100) вихід щеплених саджанців із шкільки дорівнював 60,2%. Застосування робочого розчину більшого розведення супроводжувалося зменшенням показника до 53,4 – 54,0%, але, у порівнянні з контролем, різниця була суттєвою. У контрольних варіантах вихід стандартних саджанців із шкільки дорівнював 45,2%. Триразовий полив ґрунту шкільки препаратами Байкал ЕМ 1 та Ембіко, порівняно з контролем, також позитивно впливав на вихід стандартних саджанців, і знаходився на рівні 50,0 – 56,0%.

Література:

1. Дятлова К. Д. Микробные препараты в растениеводстве / К. Д. Дятлова // Соревольский образовательный журнал. – 2005. – Т. 7. – № 5. – С. 17 – 22.
2. Зеленьяська Н. М. Використання препаратів на основі ефективних мікроорганізмів у виноградному розсадництві / Н. М. Зеленьяська // Наукові доповіді НУБіП України. – 2011. – 7 (29). – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals//Nd/2011_7/11znm.pdf.
3. Науково-практичні рекомендації по застосуванню препаратів ефективних мікроорганізмів (ЕМ-препаратів) / В. В. Власов, Н. А. Мулюкіна, Л. В. Джабурія, Н. М. Зеленьяська, Н. В. Подуст, О. І. Гоголінська – Одеса: ННЦ «ВіВ ім. В. Є. Таїрова», 2013. – 13 с.
4. Zelenyanskaya N. N. The effective microorganisms and grape nursery practice / N. N. Zelenyanskaya // Applied Sciences and technologies in the United States and Europe: common challenges and scientific findings». Papers of the 1st International Scientific Conference (June 29, 2013). – Volume 1. – New York, USA, 2013. – P. 156 – 160.
5. Кузьменко О. Б. Перспективи розвитку екологічних систем землеробства в Україні / О. Б. Кузьменко // Наукові праці: науково-методичний журнал. Серія Екологія. – 2012. – Випуск 194. – Том 206. – С. 132 – 139.
6. Шкатула Ю. М. Екологічна доцільність використання ефективних мікроорганізмів у відновлювальних процесах ґрунтів / Ю. М. Шкатула, І. І. Паламарчук, В. А. Петровець // Інженерія природокористування. – 2014. – № 2 (2). – С. 49 – 53.
7. Шевчук М. Й. Вплив мікробіологічних препаратів на підвищення агрохімічної ефективності ферментованого органічного добрива / М. Й. Шевчук, Н. С. Ковальчук, Т. М. Колеснік // Наукові доповіді НУБіП України. – 2015. – № 8 (57). – 25 с.
8. Мельничук Т. М. Мікробні препарати системі біоорганічного землеробства [Електронний ресурс] / Т. М. Мельничук, В. П. Патики // Зб. наук. пр. “III-го Всеукраїнського з'їзду екологів з міжнародною участю”. – Вінниця, 2011. – Том. 2. – С. 423 – 426. – Режим доступу: <http://eco.com.ua/>.
9. Повх О. В. Формування показників біопродуктивності моркви столової під впливом органічного ферментованого добрива та мікробіологічного препарату / О. В. Повх // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2014. – № 4. – С. 111-114. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VPDAA_2014_4_22
10. Методические рекомендации по агротехническим исследованиям в виноградарстве Украины /

[Иванченко В. И., Бейбулатов М. Р., Амирджанов А. Г. и др.]; под ред. А. М. Авидзба. – Ялта: Институт винограда и вина «Магарач», 2004. – 264 с.

11. Зеленианська Н. М. Удосконалення технологічних прийомів виробництва садивного матеріалу винограду на основі застосування ЕМ-препаратів / Н. М. Зеленианська, Н. К. Бах // Аграрний вісник Причорномор'я. – 2015. – Вип. 76. – С. 40 – 45.

Шелевер О.В.,

викладач спеціальних дисциплін виробництва і переробки продукції рослинництва, викладач першої категорії Березоворудського аграрного коледжу Полтавської ДДА

ІННОВАЦІЙНІ ВИДИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ - РЕЗЕРВ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА» У ВНЗ

Спостереження показують, що багато студентів навчаються далеко не в повну міру своїх можливостей. Пояснюється це частково тим, що до коледжів зараз приходять абсолютно нові за типом мислення студенти. Якщо орієнтуватися на теорію поколінь, нині в аудиторіях сидить покоління Z — «цифрові» діти. В свою чергу викладачі не завжди застосовують форми і методи навчання, що сприяють підвищенню активної пізнавальної роботи студентів.

Щоб ефективно впливати на студентів, вступати з ними у виховні взаємодії, стимулювати їх самодіяльність, необхідно враховувати багато критеріїв, чинників, умов, знати, як краще сформуувати знання, уміння і навички. [1, ст.91].

У процесі проведеного інформаційного пошуку виявлено, що основною формою організації навчання у ВНЗ є лекція через те, що вона не повторює підручник, а доповнює його останніми даними науки, іноді ще неопублікованими, але вже відомими викладачу, фактами з життя, особистим розумінням і відношенням до матеріалу, що викладається. Але не треба забувати що, викладач давно не є носієм цінних та нікому більше не відомих знань!

Методика навчання дисципліни «Технологія виробництва продукції рослинництва» ґрунтується на класичних та інноваційних підходах до навчально-пізнавальної діяльності студентів і постійно вдосконалюється. Активна діяльність повинна бути організована з самого початку заняття і на наступних етапах лекції багато в чому залежить від того, як організована її діяльність на початку занять, від того, як зуміє викладач з перших же слів опанувати їх увагою, захопити темою. Сучасний студент, який вільно володіє комп'ютером, якого важко чимось зацікавити та здивувати, нашоухує на перехід від педагогічного традиціоналізму до впровадження нових форм і методів проведення лекційного заняття, до пошуків нових підходів до передачі навчального матеріалу.

Подача матеріалу на занятті, цікавість, елемент гри ще ніколи не були настільки важливі. А ще — зручність. У приватних коледжах вже зрозуміли, що комфортні, стильні та модернізовані аудиторії спонукають сучасних дітей бігти на заняття. Якщо немає матеріальної бази, використовуйте оригінальні роздруковки та нестандартне оформлення кабінету.

У арсеналі сучасного викладача ВНЗ знаходяться численні засоби передачі інформації, кожне з яких виконує свою навчальну роль. [2, с. 82]. Наприклад, при розробці технології вирощування культури або ж агротехнічної частини технологічної карти - проблемна лекція на занятті з технології виробництва продукції рослинництва починається з питань, з постановки проблеми, яку в ході викладу матеріалу необхідно вирішити. Питання відрізняються від не проблемних тим, що прихована в них проблема вимагає не одного рішення, тобто готової схеми вирішення в минулому немає. Лекція-візуалізація – результат нового принципу наочності, зміст даного принципу міняється під впливом даних психолого-педагогічної науки, форм і методів активізації навчання.

Лекція з наперед запланованими помилками – форма проведення розроблена для розвитку у студентів умінь оперативно аналізувати професійні ситуації, виступати в ролі експертів, опонентів, рецензентів, вичленяти неввіру або неточну інформацію.

Лекція-прес-конференція – на початку заняття студенти мають задавати викладачу питання у письмовій формі, які викладач протягом декількох хвилин аналізує і дає змістовні відповіді, які повинні бути сформовані у зв'язний текст. Знову ж таки, при достатньо високому рівні підготовленості аудиторії висвітлення питань може відбуватися за участю найсильніших студентів, які займають місце поруч з викладачем.

Лекція-бесіда окрім питань студентів що допускає викладення ними своєї точки зору з того чи іншого питання може плавно перетворитись в лекцію-диспут, і, так би мовити, природнім шляхом, і в результаті запланованих дій викладача. [2, с.83]

Відеолекція допоможе розвитку наочно-образного мислення у студентів. Викладач здійснює підбір необхідних відео матеріалів із теми, що вивчається. Перед початком перегляду студентам доводиться цільова «установка», в ході огляду відео матеріалів викладач коментує події, що відбуваються на екрані.

Лекція аналізом виробничих ситуацій формою схожа на лекцію-дискусію, проте, на обговорення викладач ставить не запитання, а конкретну ситуацію. Ситуація представляється усно або у короткому відеозаписі. Тому виклад її повинен бути коротким, але містити достатню інформацію для оцінки характерного явища та обговорення. Пропонує скласти опорний конспект використовуючи опорну картку-схему. Окремі питання плану можна розглядати методом керованої лекції. Суть цього методу полягає в тому, що викладач пояснює матеріал демонструючи відеоролик і через певний проміжок часу припиняє демонстрування та пропонує студентам самостійно створити опорний конспект. Такий метод активізує студентів та зосереджує їх увагу на вивченні складної теми. У навчанні варто спиратися на любов до публічності. Запропонуйте своїм студентам зняти відео про виконання досліду. Вони зроблять це охочіше, ніж записуватимуть результати в зошит.

Лекції – екскурсії можна проводити як на полях аграрного підприємства чи дослідно-колекційного поля, а також і віртуально. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року в розділі «Інформатизація освіти» зазначається про те, що пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві [3].

Одним із ефективних засобів формування інформаційно-цифрової компетентності учнів є web-сайти з професій. Використання контенту таких вебсайтів дозволяє студенту одержувати навчальну інформацію не тільки від викладача, а й за допомогою комунікаційних засобів, проводити самоконтроль знань, що підвищує мотивацію пізнавальної діяльності та творчий характер навчання. Відкритий і вільний доступ до інформації через мережу Internet дає можливість кожному розвивати свої особисті якості й оперативно знаходити необхідну інформацію. Основними характеристиками комп'ютерних навчальних матеріалів, що можуть бути розміщені на сайті, повинні бути інтерактивність, використання різних засобів подання інформації, що сприяє зростанню ефективності навчання, підвищенню інтересів учнів до самопізнання, посиленню мотивації до вивчення дисциплін, формуванню навиків самостійної роботи, інформаційної культури учнів, доступності освіти, підвищенню кваліфікації майбутніх робітників [4, с. 347].

Викладачу варто давати час на лекції для зворотного зв'язку від одноклітків, обміну досвідом, групових завдань. Варто завести групу в соцмережі. Але її мають вести студенти, а не дорослі. Час від часу розміщувати там щось, що спонукає до обговорення навчання.

Хмарні технології дозволяють вийти за рамки звичного розуміння навчального процесу. «Хмари» зробили не обов'язковою фактичну присутність учня за місцем навчання і допомагають студенту долати географічні, технологічні та соціальні бар'єри. При вивченні сучасних технологій вирощування польових культур – «хмари», як знахідка і надійний помічник.

Наразі хмарні ресурси використовують у освітніх установах. В основному вони працюють як платформи для спільної роботи, які дозволяють студентам заочної форми вирішити проблему взаємодії з викладацьким складом і зі студентським середовищем.

Вважаю, що універсальної технології немає, а тому викладач повинен розробити власний технологічний підхід інноваційного вдосконалення навчального процесу.

Сучасні студенти абсолютно всім відрізняються від тих, що були, наприклад, двадцять років тому, до цифрової революції. І нам нарешті потрібно це збагнути. Заради збереження власних нервових клітин прийняти факт, що «як раніше» вже не буде ніколи. Нічого робити з цим поколінням не потрібно, потрібно щось робити з собою, як це не боляче внутрішньо прийняти.

Література:

1. Бібік Н.В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Н.В. Бібік, Л.С. Ващенко. – К. : ВАТ “Книжкова друкарня наукової книги”, 2004. – 112 с
2. Журавська Н.С. Методологія і методика навчання спеціальних дисциплін: [монографія] / Н.С. Журавська. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. – 360с.
3. Указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013 «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
4. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012 – 436 с

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Бабій В.В.,

*аспірант кафедри комп'ютерних систем та мереж
Тернопільського національного технічного університету ім. І. Пулюя*

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕГРАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Термін інтеграція має широке значення, яке залежить від контексту в якому воно розглядається. В загальному розумінні, інтеграція - це процес об'єднання частин в ціле. Якщо розглядати термін інтеграція в площині інформаційних систем, то можна дати наступне визначення: інтеграція інформаційних систем - об'єднання різних обчислювальних систем і програмних застосунків фізично або функціонально, налагодження ефективної взаємодії між інтегрованими системами. Також, інтеграцію інформаційних систем можна розглядати як поєднання компонентів підсистеми в єдину систему та забезпечення роботи окремих підсистем як єдиної системи.

Інтеграція інформаційних систем це досить комплексне поняття, яке може включати в себе ще декілька складових:

- Інтеграція програмних застосунків - діяльність по впровадженню спеціалізованих програмних рішень;
- Інтеграція даних - об'єднання даних із різних систем, і представлення даних в уніфікованому вигляді.
- Мережева інтеграція - створення локальних і глобальних мереж, структурованих кабельних систем, впровадження оптоволоконних технологій передачі даних.

Інтеграцію можна поділити на:

- Внутрішню (Enterprise Application Integration) - інтеграція інформаційних систем в середині однієї організації.
- Зовнішню (Business-to-Business Application) - інтеграція систем між двома і більше організаціями.

Розглянемо сучасні інтеграційні підходи та технологічні рішення. До типових інтеграційних підходів можна віднести:

1) Інтеграція на рівні даних. Під інтеграцією даних розуміється об'єднання даних із різних джерел (наприклад, баз даних) і представлення інформації користувачам в уніфікованому вигляді. Підхід інтеграції на рівні даних може забезпечує інтеграцію даних на фізичному, логічному і семантичному рівнях. Інтеграція на фізичному рівні полягає у перетворенні даних із різних джерел у відповідний єдиний формат їх фізичного представлення.

Логічна інтеграція даних полягає у створенні можливості доступу до даних, які зберігаються в різних джерелах, в термінах єдиної глобальної схеми, яка описує їх загальне спільне представлення. Семантика даних при цьому не враховується.

Семантичний рівень інтеграції даних забезпечує представлення даних із врахуванням їх семантичних властивостей в контексті єдиної онтології предметної області.

Якщо розглядати технології, які використовуються в даному підході то можна виділити наступні:

- Системи федеративних бази даних. Система федеративної баз даних - це тип системи управління мета-базою даних, яка здійснює мапінг великої кількості автономних систем баз даних в єдину федеративну базу даних.

- Системи реплікації даних.
- Використання прикладних програмних інтерфейсів(API) для доступу до систем планування ресурсів підприємства (ERP).

2) Інтеграція на рівні бізнес-процесів. Цей підхід може відрізнятися в залежності від рівня, на якому проводиться інтеграція (внутрішня/зовнішня). У випадку внутрішньої інтеграції, потрібно забезпечити взаємодію із великою кількістю сервісів, при зовнішній – переважно тільки 2 сервіси. Інтеграція на рівні бізнес-функцій та бізнес-об'єктів. Бізнес процеси архітектурно функціонують поверх служб.

3) Інтеграція на рівні бізнес-об'єктів та функцій. Передбачає розробку служб(сервісів), при чому служба може бути набором функцій, які будуть спільно використовуватись в декількох застосунках.

4) Портали. Під порталами розуміється графічний інтерфейсам бізнес-процесів. Портали забезпечують персональний доступу до консолідованих даних з декількох джерел.

Як висновок, можна виділити, що основним завданням процесу інтеграції є об'єднання функцій додатків або модулів для надання нової функціональності. Існує багато підходів до процесу інтеграції, в залежності на якому рівні потрібно проводити інтеграцію. Також існують різні інтеграційні архітектури, фреймворки та багато факторів, які потрібно враховувати в процесі інтеграції. У зв'язку із масовим впровадженням інформаційних систем для обробки Великих Даних, які кардинально відрізняються від традиційних систем обробки інформації, проблема інтеграції стає все більш складнішою. Тому дана тема потребує подальших більш детальних досліджень.

Література:

1. Хоп Г. Enterprise Integration Patterns. - Designing, Building And Deploying Messaging Solutions./ Хоп Г., Вульф Б. – Бостон: Пірсон Едукейшн., 2011. – 574 с.
2. Черняк Л. Інтеграція даних: синтаксис і семантика / Черняк Л. // «Открытые системы». - 2009 - , № 10.
3. Уайт К. Data Integration: Using ETL, EAI, and EIP Tools to Create an Integrated Enterprise.
4. Уйе Чарльз. Інтеграція Hadoop с существующей реляционной СУБД [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.ibm.com/developerworks/ru/library/ha-hadoop-rdbms/index.html>
5. Інтеграція інформаційних систем [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://habrahabr.ru/post/117468/>

*Голубець М.Б.,
аспірант кафедри кібербезпеки
Тернопільського національного технічного університету ім. І.Пулюя*

ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ПЛАТФОРМ ДЛЯ МЕДИЧНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Мобільні додатки для медичних працівників та пацієнтів уже реалізовані в багатьох провідних країнах в сфері медицини та інформаційних технологій. Мобільна охорона здоров'я дає змогу пацієнтам отримувати доступ до послуг, загальне уявлення необхідної інформації медичного характеру по запиту, управління медичними документами хворого, віддалений контроль за хронічними захворюваннями (діабет, астма, гіпертонія та інші) в режимі реального часу.

Використання технологій мобільного та бездротового зв'язку для досягнення мети охорон здоров'я може змінити принцип медичного обслуговування в світовому масштабі. Повне розуміння терміну електронної охорони здоров'я eHealth в останні роки отримало нову перспективну галузь – медицину в мобільному телефоні – мобільну охорону здоров'я mHealth. Вперше Глобальна обсерваторія по електронній охороні здоров'я Всесвітньої організації охорони здоров'я спробувала визначити статус мобільної охорони здоров'я в країнах учасниках, в тому числі і в Україні. В проведеному в 2009 році дослідженні є розділ присвячений виключно мобільній охороні здоров'я, яке визначається як лікарська практика та практика загальної охорони здоров'я, яка підтримується пристроями мобільного зв'язку, такими як мобільні телефони, пристрої для спостереження за станом здоров'я хворих, кишенькових персональних комп'ютерів(КПК), смартфонів, планшетів та інших пристроїв безпроводного зв'язку. В цьому дослідженні за участю 112 країн членів, для проведення аналізу було розглянуто 14 категорій служб мобільної охорони здоров'я, а саме:

- медичні інформаційно-довідкові служби;
- телефонні служби медичної допомоги;

- безкоштовні екстрені телефонні служби;
- дотримання режиму лікування;
- нагадування про візит до лікаря;
- мобілізація суспільства та зміцнення здоров'я;
- підвищення інформування в питаннях охорони здоров'я;
- мобільна телемедицина;
- ліквідація надзвичайних ситуацій та катастроф;
- мобільні дослідження (дослідження за допомогою мобільного телефона);
- епідеміологічний нагляд;
- контроль стану хворих;
- інформаційні системи та системи забезпечення прийняття рішень;
- мобільні медичні карти хворих.

Зацікавленість до мобільної охорони здоров'я колосальна та підтримується рядом факторів: широкодоступні послуги зв'язку з низькою вартістю; підвищення працездатності комп'ютерів та мобільних пристроїв; суспільне визнання та довіра при використанні комп'ютерів та технологій зв'язку в охороні здоров'я; перспективні всесвітні стандарти зв'язку, в тому числі послуги відеоконференцзв'язку; критична необхідність не допустити росту витрат на медичне обслуговування; необхідність при збільшуючій глобалізації та мобільності забезпечити всіх громадян висококваліфіковане цілодобове медичне обстеження незалежно від того, де вони знаходяться, у тому числі за межами країни проживання.

Мобільні технології уже змінили та продовжують змінювати до кращого життя мільйонів людей по всьому світу, хоча ці можливості отримує, в основному, населення країн з високим рівнем доходів. В одному ряді з перевагами розширення бізнесу та доступу до інформації, передові країни мають намір використовувати потенціал мобільного зв'язку в інтересах суспільної охорони здоров'я. При цьому безпеність персональних даних особливо важливе питання в даній політиці. Присутнє закономірне занепокоєння з приводу конфіденційності інформації про громадян які використовують дані програми та додатки, які працюють на базі технологій системи охорони здоров'я.

Важливим є те, щоб пристрої мобільного зв'язку були забезпечені антивірусними програмами та між мережевими екранами з метою попередження втрати або витоку даних. Відповідальні особи та керівники програм повинні бути ознайомлені з питаннями безпеки в даній галузі з метою розробки, прийняття та запровадження відповідних політик та стратегій.

Можна зробити висновки що при стратегічному та систематичному запровадженні мобільної охорони здоров'я може призвести до революційного перевороту в сфері охорони здоров'я, забезпечивши практично всіх користувачів мобільних телефонів доступом до медичної інформації та знанням в режимі реального часу.

Література:

1. Сучасні інформаційні технології та медицина: особливості взаємодії [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zdorov-info.com.ua/novosti/meroprijatia/17735-suchasni-informacijni-tehnologii-ta-medicina-osoblivosti-vzaemodii.html>
2. Медицина та нові технології на DIGITALMED 2016 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://medblog.in.ua/digitalmed-2016/>
3. Мобильные технологии на службе охраны здоровья [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.mednovosti.by/journal.aspx?article=6009>
4. Хмарні технології – майбутнє медицини? [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.vz.kiev.ua/xmami-technologiei-majbutnye-medicini/>

Лукіна А.В.,

*студентка, спеціальність: «Розробка програмного забезпечення»
ДВНЗ «Миколаївський політехнічний коледж»*

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В ІТ-СФЕРІ

В даній статті я хочу виявити проблеми та перспективи підготовки ІТ-спеціалістів в Україні в умовах постійних змін вимог до кваліфікованих характеристик.

Темпи зростання галузі інформаційних технологій в Україні на сучасному етапі роблять дану галузь важливим елементом економіки країни, темпи розвитку яких в значній мірі залежать від кадрового потенціалу- кількості і якості підготовки фахівців. Зміни інформаційної структури вітчизняних підприємств обумовило гостру необхідність в компетентних співробітниках, володіючих не тільки фундаментальними знаннями, але і сучасними, передовими методами проектування, розробки і подальшого впровадження інформаційних систем і технологій.

Необхідність забезпечення конкурентоспроможності майбутніх фахівців відображається в важливих майбутніх планах, що визначають роботу української системи, у зв'язку з тим, що по даним українських аналітиків за 2015 рік, саме IT-індустрія принесла Україні \$2,6 млрд. Для вузів з кожним роком збільшують кількість бюджетних місць для підготовки IT-спеціалістів.

Директор з управління GlobalLogic Ukraine утверджує, що IT-спеціалістам необхідно не просто актуальна технічна освіта, а знання в доменній сфері, розуміння роботи бізнес-процесів і розвитку soft та hard skills. Отже, організація і зміст процесів професійної підготовки в вузі повинні гарантувати розвиток особистості і задоволення потреб суспільства в кваліфікованих конкурентоспроможних спеціалістах, володіючих професійно значущими характеристиками і вміють працювати в умовах динамічного розвитку інформаційного суспільства, ті, що вміють швидко адаптуватися до змінених умов, знаходити раціональні і оптимальні шляхи вирішення поставлених питань.

Задачу підготовки затребуваних спеціалістів на ринку праці сучасні освітні організації повинні вирішувати спільно з роботодавцем, т.д. у зв'язку з бізнесом. Для вирішення таких питань, повинні бути створені спеціальні рада з питань IT, якою буде керувати Міністерство.

Якщо аналізувати список професійних стандартів (реальні професії в IT-індустрії) і список IT-спеціальностей в вузах (див. мал. 2), можна виділити невпорядкованість системи підготовки IT-кадрів, яка пояснює невідповідність переліку спеціальностей тим професіям, які сьогодні затребувані і реалізуються в індустрії інформаційних технологій (див. мал. 3). Це одна із проблем в підготовці кадрів в вузах не готувлять системних аналітиків або керівників проектів.

Порівняння двох представлених списків наглядно демонструє проблеми, існуючі в системі підготовки кадрів: зокрема, можна відмітити перетин багатьох реальних професій між собою. Так, наприклад, на посадові обов'язки системного архітектора входять знання з всіх областей інформатики по створенню і впровадженню проектів. Однак на практиці від спеціаліста з системного адміністрування потрібно виконання всіх раніше перерахованих обов'язків.

Наступна проблема – це постійне оновлення інформаційних технологій, яке несе за собою старіння придбання студентами знань вже на момент навчання. Отже, у студентів IT-спеціальностей необхідно формувати навик адаптації до самонавчання і саморозвитку, вміння працювати в команді, здатних до співпраці, критичне мислення, виділення проблеми і знаходження оптимальних шляхів для їхнього рішення: дані компетенції повинні бути закладені у навчальних стандартах та реалізовані методами проблемного і інтерактивного навчання. Окрім того, співвідношення випускника той чи іншої професії можуть визначити систему сертифікації кваліфікації випускників ДВНЗ. Вузи самостійно розвивають практику сертифікації, формують банки фонду оціночних засобів, залучаючи студентів до участі в різноманітних предметних олімпіадах, конкурсах і виставках.

Інша проблема – це недостатня інтеграція середніх і вищих навчальних закладів у плані формуванні ключових і предметних компетенцій. Залучення школярів до вузівських олімпіад, раніше їхнього залучення до наукової діяльності створить основу для розвитку навичок планування, розробка і реалізація проектів, самореалізації, формування вміння розв'язувати поставлені задачі, шукати оптимальні (альтернативні) підходи до рішення проблем, раціонально мислити. Протягом декількох років в Україні успішно створюються лабораторії web-розробки, основною метою яких є створення середовища для реалізації практичних і науково-практичних проектів учнів (школярів, студентів), формування портфоліо на основі інтерактивної взаємодії студентів, школярів і фахівців в області web-розробки.

Позначивши існуючі проблеми у підготовці професійних IT-кадрів у вищій школі, у висновку слід запропонувати деякі практичні міри для їх рішення.

По-перше, відбір, переклад і розповсюдження навчальних курсів і навчально-методичних посібників кращий вітчизняних і зарубіжних університетів і приведення їх змісту у відповідність міжнародним стандартам.

По-друге, участь у грантах по мережевій взаємодії з іншими університетами, відкриття навчальних шкіл і майданчиків для реалізації бізнес-ідей у співпраці з представниками відомих IT-кампаній, заключення довгострокових угод між середніми і вищим загальноосвітніми закладами про цільову підготовку студентів і формування необхідних компетенцій, необхідних у подальшій професійній

діяльності, широкого використання запрошених професорсько-викладацького складу для проведення занять, майстер-класів, наукових конференцій.

По-третє, використання досвіду взаємодії навчальних закладів і кращої бізнес-практики для аналізу затребуваності випускників на ринку праці, заохочення до викладацької діяльності співробітників фірм, практикуючих фахівців, представників професій у вузах, сертифікація студентів по ринковим технологіям і програмному забезпеченню, отримання спеціальних умов для вузів і студентів по придбанню обладнання і програмного забезпечення.

І, нарешті, підтримка можливості обміну студентами і їхнього навчання в інших вузах, у тому числі і за кордоном, проведення студентських олімпіад і практико-орієнтованих конкурсів, робота студентів в компанії (випускні роботи, наукові проекти, стажування, бізнес-інкубатори), створення умов матеріальної захопленості студентів під час навчання (організація системи додаткової стипендії від підприємства).

Література:

1. IT-галузь в Україні: про що багато говорять, але мало знають [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://fakty.ictv.ua/ua/ukraine/20161123-it-galuz-v-ukrayini-pro-shho-bagato-govoryat-ale-malo-znyaut/>.
2. Український IT-ринок: підсумки 2016 і перспективи 2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dou.ua/lenta/articles/2016-summary/>.
3. Президент України підписав закон, який спрощує експорт IT-послуг [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://igate.com.ua/lenta/17508-prezident-podpisal-zakon-uproshtayushhij-ehksport-it-uslug>.
4. Перспективи IT-галузі в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://hyser.com.ua/economics/perspektivy-it-otrasli-v-ukraine-121253>.
5. Розвиток IT-сфери України в 2018 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://nv.ua/techno/it-industry/4g-mobilnye-denhi-i-4500000000-v-it-autsorsinha-prohnozy-razvitija-ikt-otrasli-ukrainy-v-2018-hodu-2443139.html>

Панаско О.М.,

*доцент кафедри інформатики, інформаційної безпеки та документознавства
Черкаського державного технологічного університету*

МЕТОДОЛОГІЯ АНАЛІЗУ РИЗИКІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Для забезпечення інформаційної безпеки підприємства характерною рисою є системна реалізація, обумовлена комплексом програмно-технічних, організаційних, правових, соціально-психологічних заходів, які спроможні реалізувати захист інформаційних ресурсів підприємства від загроз для його безпеки та діяльності. Світова практика демонструє, що система комплексної безпеки нероздільно пов'язана з аспектом ризиків.

Методології аналізу ризиків в контексті забезпечення інформаційної безпеки підприємства доцільно приділяти серйозну увагу. Насамперед, слід відзначити підхід, що полягає у формуванні масиву статистичних даних про події, що відбулися, при зазначенні чинників впливу та факторів ризиків. Накопичення статистичної інформації дозволяє зменшити необхідний обсяг робіт та трудомісткість процесу аналізу ризиків, вибору контрзаходів. База даних, в якій зберігається інформація про інциденти у сфері інформаційної безпеки, дозволить оцінити ризики, сформувані доцільні варіанти контрзаходів, визначити їхню ефективність та оптимально контролювати ризики, знижуючи їх до прийнятної рівня. Подібний підхід слід вважати доцільним у випадку, коли сформовано потужний за обсягом матеріал про події в сфері інформаційної безпеки, в основі якого простежується достатньо тривалий період формування.

Внаслідок ряду причин, зокрема, накопичення відносно невеликої історії інцидентів, використання новітніх технологій, для яких поки що не зібрано достовірної статистики, відбувається хибне визначення вразливостей та проводиться неввірна оцінка ризиків.

Альтернативою статистичному підходу є методика повного аналізу ризиків, яка ґрунтується на вирішенні складних проблем, що полягають у визначенні цінності ресурсів, оцінці загроз інформаційній безпеці та визначенні їхніх параметрів, а також виборі контрзаходів з подальшою оцінкою притаманної ним ефективності (рис.1).

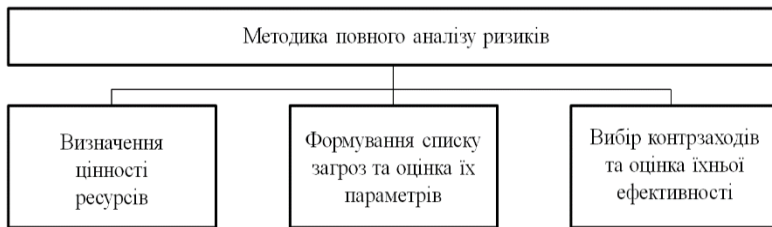

Рис.1. Основні проблеми методики повного аналізу ризиками

Методика оцінювання ризиків полягає в реалізації ряду етапів, насамперед, проведенні ідентифікації ресурсів із визначенням їхніх кількісних показників, оцінюванні загроз, вразливостей, наявних та прогнозованих засобів забезпечення інформаційної безпеки, оцінюванні ризиків. Зазвичай ресурси поділяються за своєю природою, зокрема, це можуть бути дані, програмні, фізичні ресурси тощо. Внаслідок цього для кожного класу ресурсів доцільно проводити відповідну методику з оцінки цінності. В загальному сенсі розглядається прийнятна множина критеріїв, що дозволяють співвіднести потенційні збитки із порушенням основних складових інформаційної безпеки для того чи іншого ресурсу – конфіденційності, цілісності та доступності.

Важливим етапом методики оцінювання ризиків є оцінювання загроз. Для конкретизації ймовірності реалізації загрози розглядається множина факторів, насамперед, привабливості ресурсу, легкості застосування вразливості для реалізації атаки тощо. Для оцінювання загроз найбільш зручним з практичної точки зору виступає табличний метод, що при відносній простоті використання забезпечує прийнятну ефективність.

При оцінюванні ризиків враховуються потенційно можливий негативний вплив від небажаних подій, а також показники значущості зазначених вразливості та загроз для них (рис.2).

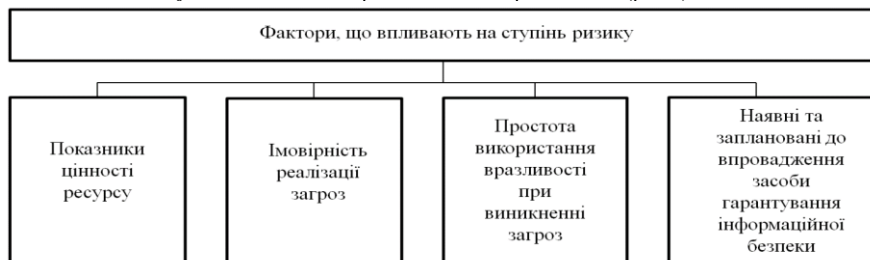

Рис.2. Фактори визначення ступіня ризику

На сьогодні існує ряд програмних засобів, які представляють інструментарій для проведення повного аналізу ризиків. Для них є характерним використання структурних методів системного аналізу та проектування. Це сприяє оптимальній побудові моделі інформаційної системи в контексті інформаційної безпеки, оцінці цінності ресурсів, загроз та визначенню їхніх характеристик, формуванню множини контрзаходів із аналізом відповідної ефективності, проведенню аналізу варіантів забезпечення захисту та підготовці звітної документації.

Література:

1. ISO/IEC 27002:2015 Інформаційні технології. Методи захисту. Звід практик щодо заходів інформаційної безпеки.
2. ISO/IEC 27005:2015 Інформаційні технології. Методи захисту. Управління ризиками.
3. ISO 31000:2014 Менеджмент ризиків. Принципи та керівні вказівки.
4. ISO/IEC 20000-1:2015 Інформаційні технології. Менеджмент послуг. Частина 1. Вимоги до системи управління послугами.

ВПЛИВ СПЕЦИФІКИ ГРОМАДСЬКИХ БУДІВЕЛЬ НА ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД КОРПУСУ ПОЖЕЖНОГО ТЕПЛООВОГО СПОВІЩУВАЧА МОДЕЛІ ИП-105

Постановка проблеми. У зв'язку з підвищенням вимог до функціональності і естетичного вигляду інтер'єрів громадських будівель, з урахуванням тенденцій підвищення якості обробки і розширення палітри застосовуваних оздоблювальних матеріалів для внутрішніх просторів, а також рівня сучасного предметного наповнення інтер'єрів, виникає проблема симбіозу виконання основних функціональних завдань тепловими пожежними сповіщувачами згідно з ДБН В. 2.5-56-2010 Державні будівельні норми України. Інженерне обладнання будинків і споруд. Системи протипожежного захисту; та ДСТУ EN-54:14. Системи пожежної сигналізації та оповіщення, а також сучасних ергономічних, та об'ємно-планувальних вимог до громадських приміщень:

- дошкільних навчальних закладів;
- інших навчальних закладів;
- закладів охорони здоров'я та відпочинку;
- фізкультурно-оздоровчих та спортивних споруд;
- закладів дозвілля, культурно-видовищних та культових;
- підприємств торгівлі та харчування;
- закладів побутового обслуговування;
- закладів соціального захисту населення;
- науково-дослідних установ;
- інфраструктури транспорту;
- споруд та приміщень комунального господарства;
- багатофункційних будинків та комплексів.

Актуальність обраної теми [1] підтверджується сучасними тенденціями підвищення якості обробки і розширення палітри матеріалів, які застосовуються для оздоблювання внутрішніх просторів, а також підвищення рівня сучасного предметного меблевого наповнення інтер'єрів, та тенденції зі збільшення кількості електроприладів та електрообладнання виникає проблема симбіозу виконання основних функціональних завдань які виконуються тепловими пожежними сповіщувачами ИП-105 та естетичних потреб сучасного інтер'єру громадських будівель.

Виклад основного матеріалу. Сучасні тенденції проектування інтер'єрів спираються на широкий спектр матеріалів обробки і їх предметне наповнення. Стилізація сучасного інтер'єру проводиться шляхом непрямого цитування характерних для приміщення елементів. [2] При моделюванні простору використовується широка палітра елементів як художньо-декоративного, так і функціонально-інженерного призначення. Одним з елементів цього наповнення є пожежний сповіщувач.

Теплові пожежні сповіщувачі в повному обсязі відповідають нормативним вимогам до розміщення в інтер'єрах громадських приміщень, і при цьому їх форма є класичними представниками елементів палітри для проектування в стилі «лофт». В інтер'єрах виконаних в інших сучасних стилях типові сповіщувачі мають чужорідний вигляд.

Проектування громадських інтер'єрів з урахуванням особливостей інших стилів та виконання вимог щодо тематичної специфіки приміщень потребує більш поширеного ряду модифікацій кришки для теплового пожежного сповіщувача.

Приймаючи до уваги широкий перелік груп громадських приміщень за тематичними напрямками [3] слід зазначити, що серед спектра моделей теплових сповіщувачів вітчизняного виробника - основу складають зовні геометрично-однотипні моделі з корпусом білого кольору, обов'язкові до застосування відповідно до норм з пожежної безпеки. Також сучасні тенденції проектування інтер'єрів громадських приміщень потребують наявності більшого асортименту геометричних і кольорових форм кришок сповіщувачів, що дає підґрунтя для подальших розробок у цьому напрямку.

Висновки. Професійна практика проектування об'ємно-планувальних рішень громадських інтер'єрів проводиться з урахуванням наповнення всіма функціональними і технологічними елементами, які забезпечують виконання вимог до експлуатації, безпеки та обслуговування приміщень.

Тематичне розмаїття знімних захисних кришок пожежних сповіщувачів буде додатковою вагомою палітрою для авторських рішень інтер'єрів, та спричинить зростання попиту до подальших досліджень.

Література:

1. Сошинський, О.І. Вплив формо-компонувальних рішень знімної кришки на функціональні властивості теплового сповіщувача ИП-105 [Текст] / О.І. Сошинський // Комунальне господарство міст. Серія: Технічні науки та архітектура. - Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. - № 139. - С.79-82.;
2. Основи дизайну інтер'єру : навч. посіб. / О. П. Олійник, Л. Р. Гнатюк, В. Г. Чернявський. — К. : НАУ, 2011. — 228 с.;
3. ДБН В.2.2-9-2009 «Громадські будинки та споруди. Додаток А».

Флейшер Г.Ю.,
старший викладач кафедри хімічної технології композиційних матеріалів
Токарчук В.В.,
доцент кафедри хімічної технології композиційних матеріалів
Трус І.М.,
старший викладач кафедри екології та технології рослинних полімерів
Гарбуз А.С.,
студентка групи ХК-61м
НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ХІМІЧНИХ ДОБАВОК НА СИПУЧІСТЬ КЛІНКЕРУ

Серед ряду технологічних проблем, з якими мають справу технологи цементних заводів, важливою є очистка силосів від злежаного цементу. Такий цемент налипає на внутрішню поверхню силосної башти і переходить із сипкого стану у цементний камінь. Це відбувається внаслідок властивості дисперсних матеріалів, зокрема цементу, ущільнюватися при довготривалому впливі навантаження стиску. В такому випадку зменшується корисний об'єм силосу, а частинки цементного каменю, які відколюються, можуть «забити» гирло конусу.

Для проектування силосів, складів та іншого обладнання для зберігання та транспортування цементу необхідна оцінка сипучості цементу. Цей показник залежить від ряду факторів: 1) дисперсність цементу; 2) форма частинок; 3) сили адгезії між частинками; 3) вологість цементу та оточуючого середовища; 4) температура цементу та оточуючого середовища [1].

При зменшенні розміру частинок цементу, тобто збільшенні дисперсності, його сипучість погіршується. Це спричинено тим, що між частинками виникають сили адгезії і чим менші розміри частинок, тим більша кількість цих сил [2].

Щодо адгезії між частинками, то вона може бути спричинена дією різних сил. У випадку сухого цементу адгезія виникає за рахунок сил Ван дер Ваальса. У випадку зволоженого цементу, коли не виконуються умови його зберігання, адгезія спричинена гідратацією та утворення водневих зв'язків між частинками цементу, на поверхні яких з'явилися гідратні новоутворення. Також варто відмітити виникнення адгезії внаслідок ущільнення під впливом навантаження стиску (наприклад, при зберіганні цементу в силосах).

Всі методики для оцінки сипучості дисперсних матеріалів поділяються на методики для ущільнених та аерованих матеріалів. Для аерованих матеріалів визначають співвідношення Хауснера, кут природного відкосу та поведінку під час аерації. Для ущільнених матеріалів найбільш широко розповсюдженою є методика Дженіка [3].

Одним із способів ефективно впливати на сипучість цементу, тобто на всі вище перераховані фактори, від яких, власне, і залежить сипучість, є використання хімічних добавок. Добавки, які вводяться під час помелу цементу, називаються інтенсифікаторами помелу. Технологічний ефект від їх застосування полягає у збільшенні питомої поверхні та дисперсності цементу. Одночасно з цим, залежно від структури молекул добавок, вони можуть попереджувати зволоження цементу та частково гасити заряд на поверхні частинок. Таким чином, за допомогою хімічних добавок можна регулювати сили адгезії між частинками цементу, які впливають на його сипучість.

Основною метою дослідження була оцінка ступеня сипучості цементу залежно від виду інтенсифікатора помелу. В даному дослідженні застосовувалися хімічні сполуки класу амінів, які

відрізняються структурою молекул: кількістю основних функціональних груп, наявністю та кількістю бокових груп тощо.

Для дослідження був використаний клінкер ПАТ «ВолиньЦемент» наступного мінералогічного складу, мас. %: C_2S – 58,6, C_3S – 21,8, C_3A – 7,1, C_4AF – 12,5. Для регулювання термінів тужавлення застосовано гіпсовий камінь 1 сорту з вмістом $CaSO_4 \cdot 2H_2O$ 95 мас. % та кристалізаційної води 19,88 мас. %. Для регулювання сипучості цементу під час його помелу у лабораторному кульовому млині вводилися аміни (триетаноламін, діетаноламін, триетиламін, діетилентриамін та етилдіізопропіламін) у вигляді хімічно чистих рідин. Сипучість цементу оцінювалася за величинами кутів природного відкосу. Дослідження виконувалося на приладі УВТ-3М. Визначення ступеню сипучості за величиною кута природного відкосу проводилося згідно таблиці 1.

Ступінь сипучості	Кут природного відкосу, град
Дуже добра	25-30
Добра	31-35
Задовільна	36-45
Незадовільна	46-55
Погана	56-65
Дуже погана	більше 65

Таблиця 1 – Ступінь сипучості дисперсних матеріалів

Результати дослідження впливу хімічних добавок на сипучість цементу наведені в таблиці 2.

Цемент без добавок характеризується задовільною сипучістю. Введення добавок та збільшення їх концентрації по різному впливають на цей показник. Збільшення вмісту триетаноламіну, діетилтриаміну та етилдіізопропіламіну не мають впливу на сипучість, збільшення концентрації триетиламіну призводить до погіршення, а діетаноламіну до покращення сипучості. Враховуючи показники кута природного відкосу за оптимальних концентрацій добавок, їх можна розташувати у наступний ряд за зменшенням ефективності: триетиламін (0,05 мас. %) – триетаноламін та діетилентриамін (0,05-0,15 мас. %) – діетаноламін (0,15 мас. %) – етилдіізопропіламін (0,10 мас. %). Варто зауважити, що найкращі результати отримано при використанні симетричних молекул в якості інтенсифікаторів помелу. Несиметричні молекули показали гірші результати. Незважаючи на це, всі досліджені добавки збільшили ступінь сипучості цементу.

Найменування добавки	Кут природного відкосу, град, при концентрації добавки, мас. %			
	0,00	0,05	0,10	0,15
Триетаноламін	44	35	35	35
Діетаноламін	44	40	40	36
Триетиламін	44	30	33	39
Діетилентриамін	44	35	35	35
Етилдіізопропіламін	44	38	38	38

Таблиця 2 – Вплив хімічних добавок на кут природного відкосу цементу

Вище наведені результати дослідження вказують на те, що ступінь сипучості цементу можна регулювати в широких межах за допомогою хімічних добавок.

Література:

- [1] Schulze D. Flow properties of powders and bulk solids [Online resource]. Access mode: <http://www.dietmar-schulze.de/grd1e1.pdf>.
- [2] Rosas A.M. Characterization and parametric study of the flow properties of cohesive powders at temperatures up to 850 °C [Master thesis] / A.M. Rosas. – Technical university of Denmark, 2012. – 116 p.
- [3] Mohammed S.A. Measuring powder flowability with a modified Warren Spring cohesion tester / S.A. Mohammed, E.C. Abdullah, D. Geldart, A.A.A. Raman // Particuology. – 2011. – Vol. 9. – P. 148-154.

ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ В ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАХОДІВ З МІНІМІЗАЦІЇ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ МЕДИКО- БІОЛОГІЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Пошук шляхів подолання проблеми мінімізації наслідків надзвичайних ситуацій медико-біологічного характеру вимагає проведення комплексного аналізу існуючого наукового підґрунтя, його систематизації, з подальшим визначенням найбільш актуальних напрямків та сучасних тенденцій світових та вітчизняних наукових досліджень у сфері питань запропонованого дослідження.

Аналіз світового досвіду [1] та сучасного стану підсистеми протидії негативним наслідкам надзвичайних ситуацій (НС) медико-біологічного (МБ) характеру Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ) України [2,3] дозволяє констатувати наступні тенденції, які мають місце:

- попри динаміку зменшення числа НС МБ характеру в Україні, кількість постраждалих та жертв від їх дії зростає, що свідчить про суттєві якісні зміни джерел небезпеки (мутація та поява нових штамів збудників, які мають більш небезпечний характер);

- складність застосування заходів протидії та мінімізації наслідків НС МБ характеру полягає у дуалізмі самих НС. Так природа виникнення джерел небезпеки виникнення НС МБ характеру має виразно природний характер, в той же час природа поширення носить переважно соціальний характер;

- Україна все більше стає учасником глобального інформаційного середовища, а від так до низки природних та соціальних чинників поширення наслідків НС МБ характеру додаються чинники інформаційної природи (динаміка зростання останніх на сьогодні доміную), що повинно докорінно змінити концепцію організації заходів протидії;

- з початком військових дій в зоні антитерористичної операції, в Україні присутні всі глобальні небезпечні чинники зростання числа НС МБ характеру та їх негативних наслідків. Ситуація із застосуванням існуючих підходів погіршується також за рахунок неоднорідності розподілу чинників небезпеки по території (регіонам) держави;

- підходи з мінімізації негативних наслідків, при найм ні на міському рівні поширення небезпеки, повинні враховувати різний рівень функціональної (люди з обмеженими можливостями тощо) та соціальної (соціально незахищені версти населення тощо) спроможності як джерел та носіїв МБ небезпеки, так їх ідентифікаторів. Для останніх переважним є рівень інформаційної спроможності (наявність та навички з користування сучасними інформаційно-комунікативними технологіями);

- підходи мінімізації негативних наслідків НС МБ характеру в ЄДСЦЗ України повинні базуватися на можливостях впливу саме на середовище поширення МБ небезпек, яке є соціально-інформаційним. Від так в основу підходів повинно бути покладено можливості та переваги сучасних інформаційно-комунікативних технологій;

- підходи з мінімізації негативних наслідків НС МБ характеру в ЄДСЦЗ повинні органічно доповнювати організаційні заходи МОЗ України (щеплення тощо) та мати можливість додаткового запобігального впливу на соціально-інформаційне середовище до настання випадку виникнення НС МБ характеру;

- підходи з мінімізації негативних наслідків НС МБ характеру є організаційними елементами ЄДСЦЗ України, а від так рекомендації з їх практичного втілення повинні базуватися на функціональних засадах останньої.

Попре чітке розуміння актуальності проблеми пошуку іновіаційних шляхів мінімізації наслідків НС МБ характеру та розвитку наукових досліджень українських вчених, принаймні останніх років, в руслі загальносвітових тенденцій, загальні підходи до вирішення цієї складної проблеми залишаються в рамках стереотипів, пострадянського простору стосовно необхідності залучення незалежних громадських інститутів та можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій передачі, контролю інформаційних потоків та протидії наслідкам НС МБ характеру.

Висновок: Сучасні дослідження у сфері мінімізації негативних наслідків НС МБ характеру повинні бути направлені на розробку організаційних заходів які спираються на можливості впливу на соціально-інформаційне середовище, зони поширення негативних наслідків НС МБ характеру, за рахунок застосування іновіаційних інформаційно-комунікативних технологій.

Література:

1. Шевченко Р.І. Аналіз сучасних тенденцій наукових досліджень в галузі моніторингу надзвичайних ситуацій [Текст] / Р.І. Шевченко // Проблеми надзвичайних ситуацій. - Сб. наук. пр. - Харків: НУЦЗУ, 2015. – Вип. 21 - С. – 132-142.
2. Шевченко Р.І. Інформаційно-функціональний аналіз системи моніторингу та прогнозування надзвичайних ситуацій [Текст] / Р.І. Шевченко// Системи обробки інформації. – Харків: Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, 2015. – Вип. 8 (133). – С. 148 – 157.
3. Шевченко Р.І. Аналіз суперечностей побудови та управління єдиною системою моніторингу та прогнозування надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру [Текст] / Р.І. Шевченко // III Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми цивільного захисту: управління, попередження, аварійно-рятувальні та спеціальні роботи» - Х.: НУЦЗУ, 2015. – С. 41-43.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І СПОРТ

Воловідник К. Т., Рупташ А. А.

студентки III курсу

Кречун І. В.,

викладач фізичної культури

коледж Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Серед системи людських цінностей здоров'я посідає чи не найперше місце в житті будь-якої свідомої особистості. Вчені кожного дня доводять, що спосіб життя має вагомий вплив на здоров'я людини, окрім ліків. Соціальна статистика свідчить, що з кожним роком погіршується здоров'я дітей та підлітків, підвищуються показники дитячої захворюваності. Така ситуація набуває масового характеру, адже здорова молодь — це запорука здорової нації країни.

Досліджуючи дану тему, варто подати змістовне визначення поняття здоровий спосіб життя. Під цим терміном можна розуміти діяльність, що спрямована на формування та зміцнення здоров'я людей, як необхідної умови для прогресивного розвитку суспільства у всіх його напрямках [1, с. 35].

Існує безліч факторів, які заважають ефективному формуванню здорового способу життя. Серед них варто відзначити такі як надмірна вага, вживання тютюну, алкоголю та наркотиків, наявність хронічних захворювань, небезпечна сексуальна поведінка, низька фізична активність. Батьки повинні ще змалку привчати своїх дітей цінувати здоров'я та життя, розповідати про шкідливі звички та їх глибокий вплив [2].

Дотримання режиму є важливою умовою формування здорового способу, оскільки воно дисциплінує і включає у собі раціональне чередування навчальної та позанавчальної праці і відпочинку, сприяє правильному фізичному розвитку і зміцненню здоров'я. Порушення режиму наносить непоправимої шкоди і може привести до хронічного перевтомлення. Найважливішими вимогами дотримання режиму є перебування на свіжому повітрі і тривалий сон, формування звички лягати спати і прокидатися в один і той же час, перед сном провітрювати кімнату. Тривалість сну для дитини 11-12 років приблизно повинна бути 10 годин, 13-16 років – 9 годин, 17-18 років – 8,5 годин [2].

До здорового способу життя також відносять і регулярну рухову активність. Це можуть бути гімнастичні вправи, оздоровчий біг, велотуризм, прогулянки на лижах, плавання тощо. Але не слід забувати про індивідуальність вибору і дозування навантажень, які можуть завдавати шкоди здоров'ю [3].

Фундаментом міцного здоров'я виступає збалансоване харчування. Важливо дотримуватись режиму харчування, який поєднує у собі часові інтервали між прийомами їжі, кратність харчування на протязі доби і правильний добовий раціон. Все це впливає на якість переварювання їжі і її засвоєння. Оптимальним є 4 разове харчування з 4 часовим інтервалом. Їжа повинна бути багатою білками, жирами, вуглеводами, у зимово-весняний період рекомендується їсти більше овочів, фруктів, зелених, овочевих та фруктових соків. Не потрібно забувати про м'ясні і рибні страви, молочні продукти, сир, яйця, достатню кількість рідини (компот, чай, вода). Раціон харчування повинен враховувати фізіологічні потреби організму і включати у собі продукти, які забезпечують правильний і гармонійний розвиток [2].

Існують такі розповсюджені правила правильного харчування:

- вживати їжу тільки при відчутті голоду;
- відмова від прийому їжі при болях, розумовому і фізичному нездужанні, при лихоманці та підвищеній температурі тіла;
- відмова від прийому їжі безпосередньо перед сном, а також до і після серйозної фізичної чи розумової роботи [4].

Багато людей витрачають своє здоров'я, не приділяючи уваги наслідкам шкідливих звичок. Найбільш розповсюдженою звичкою є куріння, а вживання алкоголю й наркотичних речовин є величезною перепоною на шляху до здорового способу життя людини [3].

Нааявність сприятливого психологічного клімату у мікросоціальному оточенні є ще одною важливою складовою здорового способу життя. Це означає, що необхідно створювати в сім'ї, колективі, суспільстві такі відносини між людьми, в яких домінує співчуття, милосердя, повага, привітність, тобто все те, що буде створювати позитивний психологічний настрій у кожної людини [3].

Невіддільною від здорового способу життя завжди була особиста гігієна та профілактика захворювань. Доступними засобами гігієни завжди були сонячні промені, свіже повітря, чиста вода. Все це здійснювало оздоровчий вплив на організм [3].

Таким чином, формування здорового способу життя у сучасної молоді є однією із найважливіших умов існування здорової нації. Здоровий спосіб життя поєднує у собі достатню рухову активність, дотримання правил гігієни, оптимальний режим праці та відпочинку, відсутність шкідливих звичок та збалансоване харчування. Не зважаючи на це, мотиваційний аспект дотримання здорового життя все-таки залежить від поглядів індивіда, його особистих цінностей та бажань, проте ще у малому віці батьки та педагоги можуть допомогти дітям усвідомити всю важливість і цінність поняття здоров'я.

Література:

1. Андрощук Н. А. Основи здоров'я і фізична культура (теоретичні відомості): підручник / Н. А. Андрощук. — Тернопіль, 2006. — 160 с.
 2. Краснокутська С. М. Формування здорового способу життя підлітків / С. М. Краснокутська // Наукові записки кафедри педагогіки. — 2014. — Вип. 35. — С. 91-95.
 3. Мозуль І. В. Здоровий спосіб життя як шлях формування і зміцнення здоров'я студентської молоді / І. В. Мозуль // Вісник Глухівського національного педагогічного університету ім. Олександра Довженка : Серія: Педагогічні науки. — 2014. — Вип. 25 — С. 126-130.
- Павлов Ю. О. Чинники здорового способу життя сучасної молоді / Ю. О. Павлов // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. — Вип. 31: зб. наук. праць / за ред. проф. М. С. Корця. — Київ. — Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. — 201

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ

*Якунин Е.А.,
кандидат физико-математических наук, доцент
Морозова Т.В.,
старший преподаватель
Национальный горный университет*

ПРОГНОЗИРОВАНИЕ СТРУКТУРЫ ЗАКАЛЕННЫХ ИЗ ЖИДКОГО СОСТОЯНИЯ МЕТАЛЛОВ

В представленной работе решалась задача по разработке алгоритма прогнозирования структуры закаленных из жидкого состояния металлов. Этот алгоритм должен основываться на неизотермическом уравнении кристаллизации, учитывающем максимально все аспекты процесса сверхбыстрого затвердевания расплава. С его помощью необходимо определять не только критические режимы охлаждения, способствующие аморфизации расплава, но и распределение кристаллических зерен по размерам в случае его кристаллизации. Можно также определить режимы охлаждения, при которых возможно получить наиболее однородную по размерам кристаллов и наиболее мелкокристаллическую структуру металлов.

Представленное в работе [1] неизотермическое кинетическое уравнение кристаллизации имеет следующий вид:

$$x(t) = \frac{4}{3} \pi \int_0^t I(t')(1-x(t')) \left[R_K(t') + \int_{t'}^t u(\tau)(1-x(\tau))d\tau \right]^3 dt' \quad (1)$$

Здесь $x(t)$ – доля закристаллизовавшегося к моменту времени t объема расплава. $R_K(t')$ – радиус гомогенно образовавшегося в момент времени $t' < t$ в расплаве критического зародыша. $I(t')$ – скорость гомогенного зарождения кристаллов в момент времени t' . u – скорость кристаллического роста зерен, образовавшихся в момент времени t' и растущих до момента времени t . Множители $(1-x)$ в уравнении корректируют процессы роста и образования кристаллов. В первом случае $(1-x(t'))$ учитывает тот факт, с ростом доли закристаллизовавшегося объема уменьшается объем жидкой фазы, в которой могут зарождаться новые кристаллы. Второй множитель $(1-x(\tau))$ необходим для учета процесса столкновения растущих зерен, из-за чего эффективная скорость кристаллизации уменьшается.

Для получения распределения кристаллических зерен по размерам представленная схема дополнялась нами следующим алгоритмом. По размерам образца и скорости охлаждения расплава оценивался возможный диапазон размеров кристаллических зерен. Далее этот диапазон разбивался на равные интервалы – размерные группы равной ширины. На каждом временном шаге решения уравнения (1), т.е. процесса затвердевания расплава образуются в некотором количестве критические зародыши кристаллизации одинакового радиуса. Если разделить радиус этих критических зародышей на ширину размерных групп, получим номер размерной группы, в которую попадают зародившиеся кристаллы. Но одновременно с процессом зарождения идет и процесс роста образовавшихся кристаллов. Поэтому на каждом временном шаге производится расчет увеличения с накоплением размеров всех уже имеющихся кристаллов. На каком то очередном шаге по времени возможен переход кристаллов каждой размерной группы в соседнюю группу, соответствующую большим размерам кристаллов. Возможно, что при интенсивном росте на одном временном шаге происходит переход кристаллов из каждой группы не в соседнюю группу, а через несколько номеров групп.

Разработанный алгоритм апробировался на примере сверхбыстрого затвердевания расплава никеля. Никель – это единственный пока чистый металл, полученный закалкой из жидкого состояния в аморфно состоянии [2]. В качестве примера представлены результаты расчета для пленки никеля толщиной 0,1 мкм и площадью 1 см², охлажденной из жидкого состояния со скоростью близкой к критической - $8 \cdot 10^9$ градусов в секунду. На рис. 1 показано распределение числа образовавшихся кристаллов по размерам. Наиболее вероятный размер кристаллических зерен - 11 нм, а средний радиус кристаллов 14 нм. На рис. 2 дано распределение объема того же образца по размерам кристаллов. Кристаллы близкие по размерам к 20 нм занимают наибольшую часть объема закристаллизовавшегося никеля. Моделирование проводилось для широкого интервала скоростей охлаждения. Его результаты (наиболее вероятный размер, средний размер и размер кристаллов занимающих большую часть объема) даны на рис. 3.

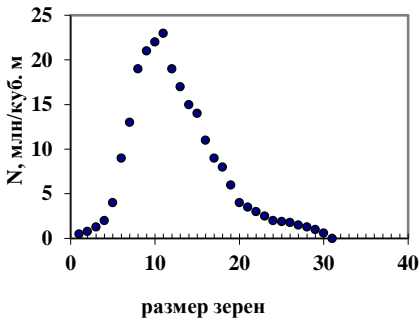

Рис. 1. Зависимость числа кристаллов в единице объема образца от размера кристаллов

Цена деления -1,15 нм

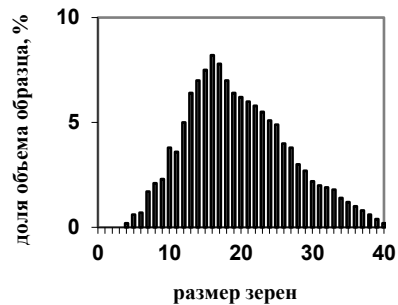

Рис. 2. Зависимость доли закристаллизованного объема от размера кристаллов

Цена деления -1,15 нм

Широко известно, что увеличение скорости охлаждения при кристаллизации расплава приводит к измельчению кристаллических зерен. Как видно из рисунка 3, результаты моделирования полностью согласуются с этим фактом. Средний радиус кристаллов, наиболее вероятный размер кристаллов и размер кристаллов, на которые приходится большая часть закристаллизовавшегося объема практически линейно уменьшаются с примерно одинаковой скоростью $4,5 \cdot 10^{-18}$ м/град.

При скоростях охлаждения близких к критической скорости средний и наиболее вероятный размеры кристаллов принадлежат нанодиапазону.

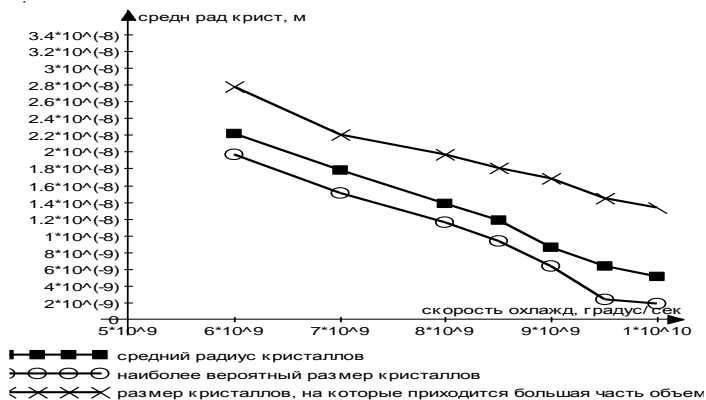

Рис. 3. Зависимость среднего, наиболее вероятного размеров кристаллов и размера кристаллов, занимающих наибольший объем образца от скорости охлаждения

Таким образом, при скорости охлаждения близкой к критической $8 - 9 \cdot 10^9$ град/сек можно получить полностью закристаллизовавшийся материал достаточно однородный по размерам зерен. Средний размер зерен при этом будет соответствовать нанодиапазону.

Литература:

1. Лысенко А.Б., Якунин Е.А. Вывод неизотермического кинетического уравнения кристаллизации //Сборник научных трудов национального горного университета. – 2004. -№20. – С. 143 – 147.
2. Davies H.A., Hull J.B. The formation, structure and crystallization of non-crystalline nickel produced by splat-quenching //Journal of Materials science.-1976.-№11 -P. 215-223.

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Ладика І. Я.,

студентка факультету журналістики

Львівського національного університету імені Івана Франка

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК СУЧАСНА ПОТРЕБА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

У XXI столітті люди перестали бути лише споживачами інформації, яку транслюють ЗМІ. Користувачі самі почали створювати контент у медіапросторі: писати дописи у «Фейсбуці», транслювати наживо усе, що відбувається навколо них, завантажувати аматорські відео на «YouTube», які потім використовують ЗМІ у своїх сюжетах та публікаціях. Це все вказує на те, що суспільство перетворилося на інформаційне – велика частина діяльності та спілкування перемістилася у віртуальний простір. Тому зараз важливою і потрібною є навичка медіаграмотності.

Медіаграмотність — це набір компетентностей, необхідних для активної й усвідомленої участі в житті медійного суспільства. Теперішнє медіасуспільство — це суспільство 2.0. [1] Тобто інформаційне

суспільство, яке спілкується, ділиться інформацією, отримує нові знання, влаштовує соціальні акції та флешмоби у віртуальному просторі.

В основі медіаграмотності — модель, яка заохочує людей замислюватися над тим, що вони дивляться, бачать, читають. **Завдання медіаграмотності** полягає у трансформації медіаспоживання в активний та критичний процес, допомагаючи людям краще усвідомити потенційну маніпуляцію, а також допомогти зрозуміти роль мас-медіа і ЗМІ у формуванні громадської думки [4].

Споживачі інформації у медіа та соціальних мережах, які водночас є і її творцями, повинні почати критичніше ставитися до повідомлень у ЗМІ, не вірити усьому, що опубліковано, перевіряти інформацію у кількох джерелах, щоб уникнути поширення фейків, тобто неправдивих новин.

«Стати медіаграмотним» — не означає пройти якісь курси, вивчитися, отримати сертифікат, і на цьому все. Медіаграмотність — це практичний навик, риса стилю життя. Медіаграмотна людина, якщо бачить сумнівну інформацію, намагається її перевірити. Це людина, яка не просто плыве за інформаційною течією, а критично сприймає цей потік [3]. Інформація уже позбавлена ореолу святості чи таємничості, як це було у радянський період, коли відомостей бракувало. Зараз повідомлень та новин — надлишок. Контент творить кожен, хто хоче його творити. Інформації стало багато, тому гостро постала проблема її аналізу та критичного сприйняття, щоб відсіяти неправду.

Міжнародна організація ЮНЕСКО [5] опублікувала п'ять принципів медійної та інформаційної грамотності (Laws of Media and Literacy, MIL). Згідно з ними, «інформація, комунікація, бібліотеки, медіа, технології, інтернет мають використовуватися суспільством критично. Вони рівні за статусом, і жодне з цих джерел не варто вважати більш значущим, ніж інші». Важливо перевіряти отримані повідомлення у різних джерелах і не вважати одне достовірнішим за інше. Не варто оточувати себе лише медіа певної орієнтації, адже це спотворює сприйняття реальності. Інформацію потрібно черпати з різних джерел, незважаючи на те, що їхня позиція може бути неприйнятною для нас. Лише так можна залишитися об'єктивним.

Відповідно до принципів ЮНЕСКО, «кожен громадянин є творцем інформації/знань. Кожен має право на доступ до інформації та право на самовираження. Медійна та інформаційна грамотність має бути для всіх — і для чоловіків, і для жінок, — і тісно пов'язана з правами людини». Саме тому, що кожен має право на самовираження, і потрібна медіаграмотність. Адже інформації стало дуже багато, тому потрібно уміти її фільтрувати. Безперечно, кожен має право на власну думку і її висловлення, але через інформаційний шум не всі є почутими.

Ще одним принципом є те, що «інформація, знання та повідомлення не завжди є нейтральними, незалежними чи неупередженими. Будь-яка концептуалізація, використання і застосування МІЛ повинна зробити це твердження прозорим і зрозумілим для всіх громадян». Особливо це відчутно в Україні, де медіа мають власників, здебільшого олігархів, які нав'язують власну редакційну політику. Потрібно уважно аналізувати месиджі, які чуємо зі ЗМІ — найчастіше вони вигідні їхнім власникам і не відображають реальної картини. Саме тому і потрібна медіаграмотність — для розуміння поточної ситуації, позицій сторін конфлікту та поглядів різних людей. «Кожен громадянин хоче отримувати і розуміти нову інформацію, знання і повідомлення та мати можливість на спілкування з іншими, навіть якщо він не висловлює це прагнення. Їхні права на це ніколи не мають порушуватися».

П'ятим принципом медіаграмотності від ЮНЕСКО є твердження, що «медійна та інформаційна грамотність не набувається одномоментно. Це постійний та динамічний досвід і процес. Його можна вважати завершеним, якщо він включає в себе знання, вміння та установки щодо використання, створення та передачі інформації, щодо медіа та технологічного контенту». Знання, вміння та навички з медіаграмотності набуваються разом із досвідом. Для цього людині потрібно перебувати в медійному полі, критично сприймати інформацію від різних ЗМІ та лідерів думок у соцмережах, зіставляти різні факти та повідомлення, не довіряти нікому та перевіряти дані.

Шведський медіаосвітянин та педагог, куратор шведського медіаосвітнього порталу **Йоран Андерсон** [2] сформулював власні правила медіаграмотності. По-перше, «не варто поширювати прохання про пошук людини. Ви ж не знаєте всієї історії. Іноді за дуже емоційним проханням знайти зниклу безвісти близьку людину, може ховатися звичайний брехун». Такі поширення часто трапляються в українському сегменті Фейсбуку. Люди щиро хочуть долучитися до вирішення проблеми, допомогти тим, чим можуть, хоча б репостом, але рідко задумуються, що саме поширив таке повідомлення, для чого це йому, кому це вигідно і хто від цього може постраждати.

По-друге, «не потрібно ділитися інформацією про події та нещасні випадки. Те саме – ми не знаємо фактів. Під час поширення інформації про ознаки підозрюваного або потерпілого, ви ризикуєте нашкодити невинним і поширити неправдиві заяви, які дезорієнтують багатьох людей. Йдеться також про захист тих, хто безпосередньо постраждав в ситуації». Такі повідомлення теж поширюють доволі часто і не задумуються про наслідки. Користувачі бачать інформацію і одразу вважають її правдивою, не перевірявши. Для цього і потрібно володіти медіаграмотністю – щоб не вірити жодним відомостям до їхньої перевірки.

Також «варто бути обережними, коли береже участь у конкурсах та розіграші призів. Деякі з повідомлень Facebook містять посилання на сторінки, на яких просять дати вашу особисту інформацію, щоб конкурувати за приз. Такі конкурси практично не мають переможців, власник сайту збирає інформацію для продажу її багатьом компаніям, щоб вони могли вам відправити рекламу по електронній пошті або телефону». Зараз такі конкурси стали доволі популярними, багато користувачів хочуть отримати призи і не задумуються про те, чи обіцяні подарунки узагалі існують.

Окрім того, «не потрібно проходити тести на Facebook. На деяких веб-сайтах, які пропонують тести, рекомендується увійти в систему з обліковим записом соціальної мережі і дати дозвіл, щоб розмістити результати на сторінці. Це завжди попереджувальний знак. Клікнувши, користувач дозволяє контролювати свій обліковий запис». Останнім часом проходження таких тестів, зокрема поширення їхніх результатів стало масовим явищем. Такий тренд помітили і використовують також ЗМІ, публікуючи тести до певних свят. Часто користувачі соцмереж без вагань заходять на сумнівні сайти та поширюють результати тестів на власні сторінки у Фейсбуці.

Отже, медіаграмотність можна назвати сучасною потребою інформаційного суспільства, адже зараз головною цінністю стала інформація, її продукують майже усі користувачі медійного простору. Контенту стало так багато, що споживачі не встигають його аналізувати. Серед великої кількості відомостей часто трапляються неправдиві новини, маніпуляції та пропаганда. Новітня навичка – медіаграмотність, покликана до того, щоб навчитися їх відрізняти.

Література:

1. Бути медіаграмотним: 10 необхідних компетентностей. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/buti_medigramotnim_desyat_neobkhidnih_kompetentnostey
2. Гуза Ю. Правила користування Фейсбуком від Йорана Андерсона. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.medialiteracy.org.ua/index.php/dlia-mediaspozhyvachy/publikatsii-2/44-publikatsii-dlia-mediacostumer/596-pravya-korystuvannia-feisbukom-vid-yorana-andersona.html>
3. Плахта Д. Медіасвітня вакцинація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/blog/polityka/mediaosvitnya-vakcynaciya>
4. Плахта Д. Чому важливо бути медіаграмотним або Як виробляти у собі інформаційну «імунну систему». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/blog/suspilstvo/chomu-vazhlyvobuty-medigramotnym>
5. ЮНЕСКО опублікувала п'ять принципів медійної та інформаційної грамотності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/yunesko-opublikovala-pyat-prinsipiv-medijnoi-ta-informatsijnoi-gramotnosti/>

Попенко І.П.,

вчитель української мови і літератури

Канівської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 1 Канівської міської ради

Черкаської області

ТВОРЧИЙ ТАНДЕМ УЧИТЕЛЯ І УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Українська література – досить своєрідний поліфункціональний предмет. Чого потрібно навчити, що показати, на чому зосередити увагу учнів?! На ці питання вже неодноразово намагались знайти відповіді протягом 26 років педагогічної праці, але й до сьогодні постійно з'являються нові варіанти. Український літературний процес – це творчий шлях рідної Батьківщини на сторінках книг. Різноманітність поглядів, трактувань, думок, рецензій і коментарів характеризує загальні тенденції, а окремі образи і постаті налаштовують на часові межі і умови формування.

На уроках української літератури учитель і учні – це письменник і критики, головні образи і другорядні персонажі, новатори і професіонали, поети і науковці. Кожен твір обіграний, а окремий урок – це своєрідна сцена: драматична, лірична чи епічна. При цьому структурні елементи уроку залишаються стандартними, однак межі розширюються. Саме завдяки наполегливій, тривалій співпраці учителя і учня звичайний урок української літератури з часом перетворюється у захопливу життєву історію, де кожен має свій вплив, право голосу, цим процесом захоплюються і чекають наступної зустрічі. Ось це я вважаю справжнім педагогічним обов'язком сучасного учителя-літератора. Не просто навчити, а заінтригувати, а точніше, поняття, яким користуюсь все частіше на своїх уроках, «творчо підкорити», «створити творчу атмосферу успіху». Творчість породжує не лише новинки літератури чи культури, вона творить учнівсько-педагогічну довіру – творчий тандем.

Мета наукової розвідки: на основі власного педагогічного досвіду теоретично обґрунтувати доцільність впровадження моделі творчого тандему на уроках української літератури.

Діти дуже люблять відсторонитися від реальності і нафантазувати свій світ, у якому все будується на мріях і домислах. Скориставшись ходом уроку української літератури, варто допомогти учневі саме в цей час і у цьому місці почати творити, користуючись практичними порадами і теоретичними настановами. Методика нестандартних рішень при аналізі образів, сюжетів, постатей, які постійно змінюються, і налаштовує дитину творити. Питання творчості на уроках української літератури залишається актуальним і сьогодні.

Творчість – продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення. Здатність до творчості – головна властивість людини, яка відрізняє її від тварин. Незаперечним є той факт, що людина може бути розумною і розсудливою, обмірковувати кожен свій крок і при цьому залишатися виконавцем [2].

Створити із виконавця митця – важливе завдання сучасної педагогіки. Проблема творчості не є новою у сучасному світі. В історії філософії можна згадати безліч імен і праць присвячених саме цій категорії. Творчість є суб'єктивним фактором вирішення матеріальної і духовної суті сучасного уроку української літератури. Проблема удосконалення творчої взаємодії учителя і учня на уроці підвищує загальний рівень знань, процес зацікавленості предметом, тому важливим аспектом розробки конспекту вважаю моменти творчого передбачення, аналізу та відокремлення (відчуження). Саме в цей момент учень перетворюється, залежно від своїх цілей та вподобань, на автора, головного персонажа, а іноді – на специфічний загальний допоміжний образ (річку, місто, книгу...). Тому доречно звернути увагу на поняття не лише взаємодії, контакту, діалогу, а безпосередньо – *тандему*. Доцільним вважаю переносне тлумачення його переносне значення: «Тандем – група людей, об'єднаних спільними інтересами». Група – вчитель і учні, спільний інтерес – опрацювати і вивчити матеріал без примусу, із задоволенням та практичним інтересом [1].

Творчий тандем формується поступово, але триває протягом всього вивчення курсу української літератури у школі. У різних типах і видах письмових робіт є більш чи менш виражений елемент творчості, бо в них так чи інакше виявляється особистість, обдарування, смаки, уподобання, рівень підготовки. Не можна погодитись з тим, що творчою роботою слід вважати таку, яка є наслідком цілком самостійної діяльності в процесі осмислення певної теми, питання, адже творчість виникає контролювано, іноді непередбачено, але чимось обумовлена. Креативний наставник стимулює, надихає учнів на творчі справи протягом всього уроку і дає можливість продовжити під час виконання домашнього завдання.

Свій педагогічний тандем на уроках української літератури вже протягом тривалого періоду намагався коригувати 4 правилами-афоризмами. Саме вони допомагають досягти основної мети: опрацювавши теоретичний матеріал та творчо проаналізувавши художній твір і постать самого автора, допомогти дитині застосувати цей «фантазійний багаж знань» у майбутньому.

1. *«Прокладай шлях до розуму людини через її серце» Ф.Честерфілд[3]*

Кожна дитина – унікальна, своєрідна особистість, яка потребує підтримки, розуміння і простого спілкування. Педагогічне спілкування є явищем поліфункціональним, яке забезпечує обмін інформацією, співпереживання, пізнання особистості, самоутвердження, продуктивну організацію взаємодії. Відкритість душі вчителя до проблем або перемог учня, якими він хоче поділитися, допомагає налаштувати атмосферу дружби і довіри, з чим надалі асоціюватиметься і сам предмет. Спілкування під час уроку допомагає підкріпити знання, а позаручний контакт відкриває двері до внутрішнього «Я», світу, де і зароджується весь потік творчості. Педагогічне спілкування допомагає вчителю організувати взаємодію на уроці і поза ним як цілісний процес.

Творчий тандем зароджується саме під час навчального процесу, у світі художніх образів і літературознавчих термінів. Із цієї ситуації спілкування учитель і учні черпають загальні потоки інформації один про одного, формуючи «піраміду довіри». За статусом педагог і учні діють з різних

позицій: учитель організує взаємодію, а учень сприймає, залучається до неї. Для того, щоб учень став активним співучасником педагогічного процесу, необхідно забезпечити суб'єкт-суб'єктний характер педагогічних стосунків, який полягає у рівності психологічних позицій, взаємній гуманістичній спрямованості, активності педагога та учнів, взаємопроникненні їх у світ почуттів та переживань, готовності до прийняття аргументів співрозмовника, взаємодії з ним.

2. *«Відкриття народжується там, де закінчуються знання вчителя й починається нове знання учня» К.Федін [3]*

На уроках української літератури ми починаємо творчу подорож разом, де спочатку капітаном виступає вчитель, який теоретично оснащує, дає загальні відомості про поняття, символи і образи, а потім до штурвалу підходить кожен учень зі своєю рецензією, коментарем чи баченням тематичної ситуації. У цей час поволі розуміємо, що знання вчителя відходять на другий план, а креативний підхід учнів розширює загальноприйняті судження про образи, події і місця. Вчитель лише теоретично підлаштовує, націлює і скеровує. Прагнення учнів до глибшого розкриття питання, своєрідного обігравання твору або можливості варіативного продовження літературного шедевиру підтверджує той факт, що учні переростають вчителів, створюючи нові мотиви, аналізи і коригуючи установлені догми. Творчий тандем переходить на новий етап розвитку, коли кожен із учасників є і джерелом, і поглиначем знань.

3. *«Урок - перше вогнище, зігрівшись, біля якого людина прагне стати мислителем» Г.О. Пуліна [3]*

На уроці української літератури процеси мислення і творчості є взаємозалежними і взаємообумовленими, тому доречним вважаю застосування нестандартних уроків: урок-подорож, урок-КВК, урок-творча ідея, урок-ділова гра, урок-рольова гра, урок-змагання, урок-науковий експеримент. Кожен із видів – це своєрідна нетрадиційна творча майстерня, де засвоюються знання, формуються вміння і навички, проявляється інтерес до навчання.

Проведення творчих зустрічей, театральних вечорів та літературних п'ятихвилиннок допомагає учням глибше пізнати процес творчості як виду діяльності, звернувши увагу на події із життя автора та історичні умови творення образів. У цей момент творчий тандем виявляє всі грані набутої взаємодії, ділиться ними із глядачами, проявляє зміну обрзів та сфер утвердження.

4. *«Творчість – це не розкиш для обраних, а загальна біологічна потреба, інколи не усвідомлена нами» Г. Іванов [3]*

Розвиток учителем креативної уяви, творчих здібностей школярів сприяє підвищенню працездатності, швидкості і точності опрацювання інформації правою (художньо-образною) півкулею. Підтримую думку провідних психологів про те, що саме творчість сприяє стану внутрішньої рівноваги, зберігає душевну гармонію дитини, підвищує енергетичний потенціал організму, алгоритм життєдіяльності школярів постійною перспективою радості від власноруч створеного. Саме в цьому випадку творчий тандем можна вважати вдалим та креативно-довершеним.

Ці постулати-афоризми допомагають не лише створити творчу атмосферу на уроці, а й відкрити внутрішній світ дитини, що налаштовує на творіння і навчання одночасно, але для цього вчитель повинен пройти тривалий час від простого шкільного вчителя до наставника і друга, який силами свого предмету підготує учня до дорослого самостійного життя.

Література

1. Словopedia. Словник іншомовних слів. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua/36/53410/248958.html>
2. Творчість особистості / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://posibnyky.vntu.edu.ua/psihologiya/r272.htm>
3. Фрази видатних письменників / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://frazipism.blogspot.com/2013/05/blog-post_18.html

*Соловійов Н.А.,
студент факультету іноземної філології
Херсонського державного університету*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Процеси глобалізації та інтернаціоналізації, відкритість і доступність світової науки дозволяють великій кількості людей отримувати інформацію й обмінюватися нею. Якщо в більшості сфер

спілкування будь-яка комунікація здійснюється в основному усними каналами, то для наукової сфери саме письмовий канал є найважливішим. Тому, наукова література є найбільш значущим способом передачі інформації в науковому співтоваристві [3, с. 115].

З вивченням функціональної мови наукової літератури пов'язана величезна сукупність проблем, проте найбільша увага приділяється дослідженню лексики як найбільш специфічного рівня мови науки [4, с. 49]. Саме лексичний склад наукових текстів знаходиться в стадії найбільш інтенсивної еволюції. Це відноситься як до термінологічного, так і до загальнонаукового пласту лексики наукових текстів.

Для розуміння проблем перекладу терміну необхідно звернутися до специфіки терміну. Під терміном розуміється слово, що означає поняття спеціальної галузі знання або діяльності [4, с. 17]. Терміни можуть мати різну структуру. За кількістю компонентів виділяють терміни-слова, або однослівні терміни, рідше іменовані монолексемні, до яких можуть бути віднесені і складні терміни, утворені складанням основ і мати злите або розділкове написання; терміни-словосполучення, багатоконпонентні терміни [4].

Якщо завдання перекладу полягає в забезпеченні еквівалентності як спільності змісту текстів оригіналу і перекладу, то при перекладі спеціальних текстів термінам слід приділяти особливу увагу: саме вони визначають інформаційний зміст спеціального тексту, організують, структурують і кодують спеціальну інформацію.

Специфіка перекладу термінів полягає в тому, що найважливішою умовою досягнення еквівалентності є збереження в перекладі змістовної точності одиниць мови, забезпечення абсолютної ідентичності понять, які висловлюються термінами вихідної мови і мови перекладу. Це означає, якщо терміни вихідної мови і мови перекладу кодують поняття відповідної наукової галузі, а тотожність кодів відправника і одержувача є умовою успішної комунікації, то саме забезпечення тотожності значущих термінами понять являє собою найважливіше завдання перекладу спеціального тексту [6].

Вважаємо, що виявлення розбіжностей в системі понять, які висловлюються термінами вихідної мови і мови перекладу – важливий крок на шляху міжмовної гармонізації терміносистем, що забезпечує вирішення проблем перекладу термінів. Науковцям, які приділяють особливу увагу соціальній ролі і комунікативній функції лінгвістичного знаку, представляється важливим вивчення термінології саме в природних умовах її функціонування, в реальних умовах професійної комунікації [2, 3, 4]. У сучасному термінознавстві безумовно визнано первинність сфери функціонування термінів.

Звертаючись до тексту як до мовної системи, звичай розглядаємо сам текст і його переклад як реалізацію акту міжкультурної комунікації в сфері науки. У терміні найбільш чітко проявляється соціально-комунікативний параметр пізнання, його комунікативно-діалогічний вимір. У зв'язку з цим можна стверджувати, що основна функція терміну – по можливості точно виражати спеціальні поняття – поряд з репрезентативно-когнітивним, носить також соціально-комунікативний характер [3, с. 67]. Термін розглядається як одиниця мовного і професійно-наукового знання, що забезпечує ефективність міжкультурної комунікації [5]. Еквівалентність термінів вихідної мови і мови перекладу, що є необхідною для забезпечення повноти і точності передачі, міститься в тексті при перекладі.

Виявлення зв'язків між термінами на основі аналізу їх функціонування в спеціальному тексті дозволяє встановити парадигматичні відносини, в які вступає термін у терміносистемі, точно визначити обсяг поняття, що ним виражається, його місце в терміносистемі вихідної мови і виявити, наскільки точно передане значення термінологічної одиниці в мові перекладу.

Таким чином, на нашу думку, дослідження наукового перекладу є важливим завданням, спрямованим на досягнення адекватних перекладів, що сприяє вирішенню практичних завдань і обміну інформацією в наукових досягненнях серед науковців різних країн.

Література:

1. Англо-російсько-український словник науково-технічної термінології. Близько 22 тис. Термінів / Укл.: С.М. Андрєв, К.К. Васицький, Б.Ф. Уліщенко. – Х.: Факт, 1999. – 704 с.
2. Герд А.С. Язык науки и техники как объект лингвистического изучения / А.С. Герд // Филологические науки. – 1986. – № 2. – С. 48-56.
3. Дяков А.С. Основи термінотворення / А.С. Дяков, Т.Р. Кияк, З.Б. Куделько – К.: Видавничий дім “КМ Академія”, 2000. – 218 с.
4. Лейчик В.М. Терминоведение: предмет, методы, структура. / В.М. Лейчик – Изд-е 4. – М.: КомКнига, 2009. – 256 с.
5. Суперанская А.В. Общая терминология: Вопросы теории / А.В. Суперанская, Н.В. Подольская – М., 1989. – 158 с.

*Цапенко Л. В.,
викладач факультету іноземних мов
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*

РІВНІ КОМПОЗИЦІЇ АНГЛОМОВНОЇ ДЕТЕКТИВНОЇ РОЗПОВІДІ

Аналіз композиції художнього тексту був і залишається актуальним у дослідженнях зарубіжних і вітчизняних лінгвістів [3; 4; 12; 6; 7, с. 167-177; 1; 2; 5; 11; 9; 8; 10].

Попри це проблема композиції не є до кінця висвітленою. Актуальність дослідження композиційно-стилістичних особливостей англomовної детективної розповіді зумовлена вагомим значенням жанру детективної розповіді для соціуму, необхідно поглибленого вивчення композиції та стилю текстів детективної розповіді.

Через композицію художнього тексту динамічно зображується картина зовнішнього світу, що розкривається у зміні й чергуванні різних форм і типів мовлення, різних стилів, які синтезуються в образі автора та його персонажів. У своєрідній мовній структурі образу автора більш яскраво виражається стилістична єдність композиційного художнього мовного цілого. Утворюючи у своїх чергуваннях основу композиції художнього тексту, різні форми й типи мовлення, різні стилі являють собою певні композиційні системи [3, с. 56].

Композиція художнього тексту досліджується нами як лінгвостилістичне явище. Такий підхід змінює саме розуміння поняття композиції та спосіб її аналізу. Композиція англomовної детективної розповіді – це система цілісної структури, що вміщує компоненти змісту й форми.

Услід за Е. Г. Різель, Л. С. Піхтовніковою композиція текстів англomовної детективної розповіді, що досліджується нами, розглядається водночас на змістовому, формальному, формально-змістовому, образно-символічному рівнях [12; 6; 7, с. 167-177].

На змістовому рівні розкриваються сюжетні лінії, характери персонажів та мотиви їх дій. Сюжет є одним із головних способів втілення змісту тексту, який узагальнює думки автора, його ідейно-емоційне осмислення характеру життя, що виражене через мовне зображення вигаданих персонажів у їх індивідуальній поведінці й відносинах [13].

Детективна розповідь як жанр є унікальним, вражаючим й неповторним нарративом. Читач зіштовхується зі слідчим, який є розумним і трохи незвичайним. У нього, як правило, є якась звичка, манірність, ексцентричність, зацікавленість, талант, тобто все, що його відрізняє від натовпу людей. Злочин є суттєвим для тексту детективного жанру. Зазвичай, у детективній розповіді зображуються вбивство або крадіжка. Вбивство – це злочин, який не може бути скасованим чи виправленим, тому це варте часу й зусиль слідчого / читача аби розплутати клубок загадок. Детективна розповідь починається із своєрідної зав'язки-розв'язки. Констатується скоєння злочину, з'являється слідчий, який рішуче береться розплутати справу. Усі підозрювані, в тому числі й злочинці, як правило, представлені вже з самого початку. Розвиток дій виражається через зображення картини розслідування справи з усіма деталями. Відбувається розумове зіставлення між читачем і слідчим у погоні за тим, щоб скоріше дізнатися правду. Кульмінація детективної розповіді настає в кінці у поєднанні з повторною розв'язкою – перед читачем розкривається правда та постає справжній злочинець.

На формальному рівні композиція тексту англomовної детективної розповіді реалізується через речення, абзаци, окремі смислові блоки. Еквівалентом до визначення розповіді як тексту міг би бути англійський термін “short story”. Його дефініція звучить так: вигадана нарративна коротка історія у порівнянні з новелою, як правило, представляє декілька персонажів, досягаючи максимального ефекту вражень та, зазвичай, концентрується більше на створенні настрою, ніж самого сюжету [14]. Однак, для детективної розповіді ця дефініція не є зовсім релевантною, оскільки в ній саме сюжету поряд з описами різного типу приділяється багато уваги.

До формально-змістового рівня належать архітектоніко-мовленнєві й композиційно-мовленнєві форми. Архітектоніко-мовленнєві форми виражені монологами та діалогами. Основними типами композиційно-мовленнєвих форм є повідомлення, опис, роздум [2, с. 74]. У англomовній детективній

розповіді здійснюється повідомлення про скоєння злочину, місце злочину, про те, хто є жертва, учасники розслідування, підозрювані. Опис буває статичним і динамічним [там само, с. 83]. Обидва типи опису в однаковій мірі присутні в текстах англomовної детективної розповіді. Перед читачем постає опис зовнішності персонажів та їх емоційний стан, місце злочину (статичний опис) та паралельно – опис, в основі якого рух, вчинки, діяння (динамічний опис). Роздуми в текстах детективного жанру передаються у формі монологів персонажів та автора.

На образно-символічному рівні формується художній образ, завдяки якому виражається головна мета детективної розповіді [6; 7, с. 167-177]. У проаналізованих нами текстах у якості ключового, але не єдиного образу-символу ми виокремили підказ [15]. Слідчий часто працює за таким принципом, що першочергові переконливі докази, як правило, не мають значення. Головним є підкази, завдяки яким досягається логічне вирішення проблеми / розкриття справи. Вони постають перед читачем у той самий час, коли й перед слідчим. Детектив розплутує справу завдяки логічній інтерпретації підказів.

Отже, нами було проаналізовано композицію англomовної детективної розповіді на змістовому, формальному, формально-змістовому, образно-символічному рівнях, які функціонують невіддільно один від одного як система. У подальшому дослідженні нами здійснюється аналіз композиційно-мовленнєвих форм детективної розповіді на матеріалі англomовних текстів авторів ХХ-ХХІ століття.

Література:

1. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык: [учебник для вузов] / И. В. Арнольд. – [5-е изд., испр. и доп.]. – М.: Флинта, Наука, 2002. – 384 с.
2. Брандес М. П. Стилистика текста. Теоретический курс: Учебник. – 3-е изд., перераб., и доп. – М.: Прогресс-Традиция; ИНФРА-М, 2004. – 416 с.
3. Виноградов В. В. О языке художественной литературы / В. В. Виноградов. – М.: Гослитиздат, 1959. – 655 с.
4. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – М.: Наука, 1981. – 139 с.
5. Мукатаева Я. В. Німецький прозовий шванк: лінгвостилістичний, прагматичний та когнітивний аспекти: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Мукатаєва Ярослава Василівна – Х., 2008. – 206 с.
6. Піхтовникова Л. С. Композиционно-стилистические особенности стихотворной басни (на материале немецких стихотворных басен 18 в.): дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Л. С. Піхтовникова. – Киев, 1992. – С. 248–251.
7. Піхтовникова Л. С. Лингвостиллистический и системно-структурный аспекты композиции художественного текста : концепция и дефиниция (на материале немецкой басни) / Л. С. Піхтовникова // Проблемы семантики слова, речення та тексту : [зб. наук. статей]. – К.: КДУУ, 2001. – Вип. 6. – С. 167–177.
8. Піхтовникова Л. С. Англomовна прозова байка: прагматистичний і лінгвокогнітивний аспекти: монографія / Л. С. Піхтовникова, О. М. Гончарук. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 180 с.
9. Піхтовникова Л. С. Німецькоязычний рекламний дискурс: прагматистический і когнітивний аспекти: монографія / Л. С. Піхтовникова, В. В. Самарина. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 180 с.
10. Сухова А. В. Композиційно-стилістична структура новели О. Генрі “The gift of the Magi” [Електронний ресурс] / А. В. Сухова – 2016. Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/25635/1/Sukhova_Kompozitsiino-stylistychna_struktura_2016.pdf.
11. Яремчук І. М. Німецькомовна пригта: лінгвостилістичний та прагматичний аспекти: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / І. М. Яремчук. – Львів, 2013. – 286 с.
12. Riesel E. Theorie und Praxis der linguostilistischen Textinterpretation : [учеб. пособ. для студентов интов и ф-тов иностранных языков] / E. Riesel – М.: Высшая школа, 1974. – 184 с.
13. Большая советская энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/137610/%D0%A1%D1%8E%D0%B6%D0%B5%D1%82>.
14. Definition of short story [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/short%20story>.
15. Encyclopedia Britannica [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.britannica.com/art/detective-story-narrative-genre>.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ ФІЛЬМІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

На формування сучасної особистості має вплив велика кількість факторів навколишнього середовища, серед яких особливе місце займає мистецтво у його різноманітних проявах. На сьогоднішній день одним з найбільш популярних видів мистецтва є кінематограф. У різних країнах з'являється все більше кінострічок. Важливу роль у їхньому поширенні та обміні здобутками кіноіндустрії відіграє перекладацька діяльність.

Безперечно, переклад фільмів має багато особливостей, які мають бути враховані з метою покращення процесу міжкультурної комунікації. Не менш важливим й цікавим для вивчення постає процес перекладу безпосередньо назв кінострічок, оскільки вони відіграють роль певної візитівки й мають передавати не лише поняття, зазначене мовою оригіналу, а й закладений у нього концепт. Назви мають функції відображення у стислій формі суті фільму. Недбале ставлення до перекладу назви може спричинити викривлене сприйняття картини глядачами або вплинути на те, чи звернуть вони на неї увагу, тому варто проаналізувати певні особливості перекладу задля подальшого уникнення невдалих його варіантів.

На початку ХХ століття назви фільмів мали багато спільного з назвами газет. Знімаючи кіно, режисери обирали між тим, чи має фільм розповідати життєві історії, а назва ставати метонімією реальності, чи історія має бути вигаданою й метафоричною, а назва – як у романі. У першому випадку фільм ставав подібним до візуального репортажу з відповідною назвою [3, с. 9]. Загалом, кінознавці виділяють у кінематографі два основних напрями: «лінію Люм'єра» та «лінію Мельєса». Перша, «реалістична», поклала початок документальному кіно, а друга, «видовищна» – художньому [5, с. 37]. Відтоді назви приймають будь-яку форму, але важливою є їхня зрозумілість, хоча це й не виключає використання в назві гри слів та загадок.

Прагматика оригінальної назви зумовлює використання різноманітних стратегій адаптації, які допомагають потенційному глядачу виводити адекватний змісту фільму смисл [3, с. 9]. Існує декілька стратегій, які можуть бути використані під час перекладу назви:

- 1) Дослівний переклад (а також транслітерація та транскрипція): *A Dangerous Man (2010) – Небезпечна людина, Hard Times (1975) – Важкі часи, Jesse Stone: Thin Ice (2009) – Діжеці Стоун: Тонкий лід;*
- 2) Трансформація назви – явище, за якого замінюють або додають лексичні елементи, пов'язані з сюжетом: *Absolute Beginners (1986) – Новачки, Young Doctors in Love (1982) – Лікарня, молодість, кохання, Fighting (2009) – Бій без правил.*

Серед типів лексико-семантичних трансформацій виокремлюють такі [1, с. 172-173]: 1) конкретизація (слова в англійській мові мають більш ширше семантичне значення і не мають конкретного відповідника в українській мові): *Wanted (2008) – Особливо небезпечний;* 2) генералізація (вужче семантичне значення замінюється ширшим): *American Gangster (2007) – Гангстер;* 3) смисловий розвиток (завдяки контекстуальній та логічній зміні предмета, процесу або ознаки): *Shark Tale (2014) – Підводна братва;* 4) антонімічний переклад (переклад за допомогою слова з протилежним значенням до слова, що вживається в оригіналі): *Weep No More, My Lady (1993) – Не плач, моя люба;* 5) додавання слів під час перекладу задля пояснення: *The Grinch (2000) – Грінч, викрадач Різдва;* 6) пропуск слів під час перекладу: *Gone Girl (2014) – Загублена;* 7) компенсація (передача змістового значення не тими засобами, що були застосовані в оригіналі, наприклад, *Attila (2001) – Атілла – завойовник* – використання цієї трансформації допомагає компенсувати можливість незнання українським глядачем такої історичної постаті як Атілла).

3) Заміна через неможливість передати сенс (при цьому має зберігатися семантико-структурна рівність, завдання перекладача полягає в тому, щоб віднайти адекватний відповідник (слово, словосполучення, фразеологізм або речення), який влучно адаптує назву до культурних реалій глядача): *The Boat That Rocked (2009) – Рок-хвиля* (фільм про радіохвилю рок-музики, що набула вражаючої популярності у 70-ті роки), *Jawbreaker (1999) – Королеви вбивства* (історія про шкільних подруг, що вирішили влаштувати розіграш своїй найкращій подрузі, який натомість обернувся смертю).

Варто зазначити, що на вибір перекладачем способу перекладу кінозаголовку вплив мають певні чинники, серед них – необхідність прагматичної адаптації культурних особливостей через специфіку тексту оригіналу: реалій, мовних аспектів (сталих виразів, елементів фольклору) тощо. У такому випадку

перекладач зустрічається з лінгвоетнічним бар'єром [2, с. 17], який може проявлятися у відсутності певного елемента у мові або ж світогляді глядача, мовою якого йде переклад. У такому разі часто використовуються різноманітні стилістичні прийоми: описи, уподібнення, контекстуальні зміни, опущення, калькування тощо. Прикладом може послугувати переклад назви фільму *Dead Man On Campus (2018)* – *Самогубство в коледжі*: в Україні поняття «кампус» не є загальнопоширеним, на відміну від реалій американського глядача, у країні якого більшість університетів мають власний кампус – корпуси, розташовані на одній території. Проте слід пам'ятати, що подібні трансформації обмежуються характеристиками назви – вона має бути короткою й містити лише один концепт.

Наявність культурологічного аспекту проявляється також у випадках, коли переклад назви співвідносить її з певним жанром (експлікує його) [2, с. 279]. Так, назва детективу *City by the Sea (2002)* українською звучить як *Остання справа Ламарки*, а *She Creature (2001)* задля підкреслення жанру жахів переклали як *Жах із безодні*. На додаток варто брати до уваги політичний, соціально-економічний та освітній аспекти (у Радянському Союзі фільм *Some Like It Hot (1959)* отримав назву *У джазі тільки дівчата*, хоча сучасні переклади можуть відрізнитись – яскравий приклад використання прийому евфемізації).

Існує також думка, що найбільшу складність при перекладі викликають фразеологізми, гра слів й навмисно змінених стійких виразів, зміст яких є прозорим лише для тих, хто добре знає культуру англійських країн [4, с. 89].

Таким чином, можна зробити висновок, що адекватний переклад назви є невід'ємною складовою вдалого кіноперекладу, який є частиною культурної, освітньої, розважальної сфери життя людини, що впливає на її емоційне та естетичне сприйняття, тож перед перекладачами постає завдання передавати стисло сутність сюжету, і, враховуючи лінгвоетнічні та культурні компоненти, використовувати відповідну стратегію перекладу. Для українських перекладачів особливо важливо відточувати майстерність перекладу кінозаголовків, оскільки це сприятиме як підвищенню авторитету перекладачів продуктів кіноіндустрії українською мовою, так і розвитку власне мови завдяки численним трансформаціям та адаптаціям.

Література:

1. Комиссаров В. Н. Теория перевода: лингвистические аспекты / В. Н. Комиссаров. – М. : Высшая школа, 1990. – 250 с.
2. Латышев Л. К. Технология перевода: Учеб. пособие для студ. лингв. вузов и фак. / Лев Константинович Латышев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 320 с.
3. Лукьянова Т. Г. Основи англо-українського кіноперекладу : навчальний посібник для студентів 4 курсу освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» денної форми навчання факультету іноземних мов / Т. Г. Лукьянова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 104 с.
4. Слепович В. С. Курс перевода (английский – русский язык): учеб. пособие [для студентов учреждений, обеспечивающих получение высшего образования по специальности «Мировая экономика и международные экономические отношения»] / В. С. Слепович. – [7-е изд.]. – Минск: ТетраСистемс, 2008. – 320 с.
5. Слышкин Г. Г. Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа) / Г. Г. Слышкин, М. А. Ефремова. – М. : Водолей Publishers, 2004. – 153 с.

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Шніцер М.М.,

викладач кафедри філософії

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

МЕТАФОРА ЯК УНІВЕРСАЛЬНИЙ МОВНИЙ ФЕНОМЕН

Метафора – універсальний мовний феномен. Вона виявляє смисловий образ самої сутності явища, постає засобом пізнання навколишнього світу й інструментом для створення образів, що відображають індивідуальний та надіндивідуальний світогляд. Метафора постає одним із ключових інструментів створення мовної картини світу, що виникає внаслідок когнітивного маніпулювання наявними в мові значеннями з метою створення нових концептів. Синтезуючи абстрактне і конкретне, метафорична картина світу поєднує логічні сутності різного рівня. Вона є результатами пізнавального та емпіричного досвіду, комунікативної культури і мовної компетенції.

У праці «Відмінності в побудові людської мови» (1827) В. Гумбольдт писав: мова, якщо її розуміти з позицій її справжньої сутності, є *не твір* (Ergon), а *діяльність* (Energeia). Тому її автентичне визначення може бути лише *генетичним*. Це та праця Духу, яка перманентно триває з метою якомога точнішого відтворення *думки звуком*. За великим рахунком, саме ця творча наполегливість Духу, котра має на меті піднести звук до можливості відтворення ним думки – якщо вона викладена гранично повно й системно – складає сутність і водночас форму мови. Завдяки мові розумова змістовність набуває формалізованої рельєфності. Таку формалізаційну діяльність не слід недооцінювати, адже саме завдяки їй розумовий потенціал актуалізується, «опредмечується», стає об'єктом вдосконалення засобами інтерактивної рефлексії. Все це – завдяки перевтіленню, трансформації думки в слово, внаслідок чого структуризується субстрат мови, який можна чуттєво сприйняти; на письмі ж він набуває взагалі очевидної тілесності.

Важливою проблемою формування і функціонування мовної картини світу сучасного гатунку є соціальні аспекти білінгвізму (двомовності) та диглосії (взаємодії різних соціально протиставлених одна одній підсистем однієї мови). В умовах білінгвізму дві мови співіснують одна з одною в межах одного колективу, який використовує ці мови в різних комунікативних сферах залежно від соціальної ситуації та інших параметрів комунікативного акту. В умовах диглосії спостерігаються подібні відношення між різними формами існування однієї мови (літературною мовою, койне, діалектами). Соціолінгвістика оперує особливостями й закономірностями використання мови в комунікативних цілях, і, зокрема, мовленнєву поведінку як процес відбору оптимального варіанта для побудови соціально коректного висловлювання.

При цьому визначається механізм добору соціально значущих варіантів, а також критерії, що знаходяться в основі вибору. Кінцевою метою аналізу є виявлення соціальних норм, які визначають мовленнєву поведінку. За визначенням Фергюсона, диглосія – це «відносно стабільна мовна ситуація, в якій на додаток до наявних мовних діалектів існує особливий, висококодіфікований (часто граматично більш складний) різновид, засіб «високої» писемної літератури або попереднього періоду, або іншої мовної спільноти, який в основному вивчається у вищих навчальних закладах і не використовується жодним сектором спільноти на рівні повсякденного спілкування» [11, с. 245].

Прикладами можуть слугувати класична арабська мова та розмовна, стандартна німецька мова та швейцарська німецька мова у Швейцарії, кафаревуса (письмова літературна мова, заснована на традиційних античних нормах, яка ще донедавна обслуговувала адміністративну і наукову сфери) та димотика («народна» мова) в Греції, стандартна французька та гаїтянська креольська на Гаїті. «Висока» арабська мова використовується під час служіння в церквах та мечетях, у політичних промовах, на лекціях в університетах, у газетах, у програмах новин та поезії. «Низький» різновид знаходить застосування під час спілкування з офіціантами, слугами, у «мильних операх» та у фольклорі.

Метафора, алегорія, афоризм – це генератори, каталізатори, мобілізатори, прискорювачі думки у певному напрямку. В цьому полягає їхня очевидна методологічна і в цілому евристично-пізнавальна функція. Прототипом евристики в герменевтиці є першочергово метафора. Зазвичай вона містить декілька евристичних смислових вузлів і акцентує увагу на продуктивному рухові думки під час герменевтичної реконструкції. Йдеться, висловлюючись у термінах Шлейєрмехера, про емпатію – себто, про ототожнення Себе з Іншим з метою його кращого розуміння, про вживання в логіку, інтелектуальний темпоритм та індивідуальні особливості чужої думки. який тип розуміння – принципово незавершувана діяльність; вона підпадає під дію принципу циркулярності, рухаючись все більшими герменевтичними колами.

Істотне значення має образно-емотивна акцентованість метафористики. Слово, вжите метафорично, концентрує навколо себе увагу так само, як яскрава пляма на однотонній тканині приковує до себе погляд. Варто прислухатися до зауваження Кеннета Боулдінга: коли метафори виконують функцію моделі, то це часто призводить до небезпечних помилок.

Часто метафора є настільки ефективною, наскільки вона «неправильна». Така семантична курйозність часто це призводить до когнітивного дисонансу – дискомфорту, викликаного поєднанням суперечливих (почасти несумісних) смислових образів, рельєфів і стилів. Силу метафорі надає взаємодія між, здавалося б, непоєднуваними смислами, які сполучаються в цілісну концептуальну схему. У вдалих випадках метафора перетворює хибне ототожнення в доречну аналогію; в разі осічки вона залишається просто фразою, що не є інструментальним провалом. Метафора в широкому сенсі є застосуванням слів у непрямому значенні, тобто «перенесенням» смислу або значення з одного класу явищ та предметів на інший клас» [10, с. 47].

Метафора здійснює своєрідне «коливання фону», яке дозволяє посилити сприйняття додатковими асоціаціями. Слово, вжите метафорично, концентрує навколо себе увагу так само, як яскрава пляма на однотонній тканині приковує до себе погляд. Разом з тим варто прислухатися до Кеннета Боулдінга: «Коли метафори виконують функцію моделі, то це часто призводить до небезпечних помилок, особливо

якщо такі метафори значно переконливіші моделей і зручніші для переформатування картини світу, яка сформувалася у свідомості людей» [6].

Дональд Девідсон порівнював метаформу зі сном мови (dreamwork of language). Створення і розуміння метафори – це завжди результат творчого зусилля: не існує інструкцій і довідників для визначення того, що метафора означає. Жодна теорія метафоричного значення не в змозі достеменно пояснити, як функціонує метафора, вичерпно з'ясувати, від яких факторів і в якій мірі залежить її конотативний діапазон і смислова виразність. Це створює чи не найбільшу трудність оперування метафорою на, так би мовити, методичному рівні, який покликаний розтлумачити спосіб «розкачування» метафор, ідентифікації їх із тими чи іншими смисловими маркерами.

Творець метафори не просто живе в світі якостей та властивостей, логічних класів та субституцій; він перебуває в напруженому полі смислів та подій, які ці смисли інституують. З цього приводу Хосе Ортега-і-Гассет зазначав: «Воістину дивовижно є в людині мисленнєва потреба замінити один предмет іншим не стільки з метою оволодіння предметом, скільки з бажання приховати його. Метафора спритно приховує предмет, маскуючи його іншою річчю. Метафора взагалі не мала б смислу, якби за нею не стояло інстинкту, який спонукає людину уникати занадто реального» [7, с. 249].

Сучасний етап дослідження метафори, який розпочався в останній чверті ХХ століття, є насамперед і в основному міждисциплінарним: він характеризується розглядом метафори не лише з точки зору лінгвістики та філософії, а й когнітивної лінгвістики, політології, нейропсихології та інших наук. Слід зазначити, що практично всі дослідники (лінгвісти, політологи, філософи, психологи) сходяться на думці, що метафора є особливою когнітивною схемою, яка раніше вважалася притаманною лише поетичній мові, а нині все більше набуває ознак ключової для функціонування мови і мовлення.

Література

1. Абиль Е. А. Применение методов естественных наук в историческом исследовании: обзор современного состояния. – Барнаул: Изд-во Алт. гос. ун-та, 2007. – Ч. 2. – С. 48–56.
2. Балута Г. А. До проблеми дослідження мови як інформаційної структури // Актуальні проблеми духовності: зб. наук. праць / Ред.: Я. В. Шрамко. – Вип. 11. – Кривий Ріг, 2010. – С. 266–275.
3. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. Изд. 2-е. – М.: Искусство, 1986. – 445 с.
4. Башляр Г. Новый рационализм. – М.: Прогресс, 1987. – 312 с.
5. Гирц К. Интерпретация культур: [пер. с англ.] / К. Гирц. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2004. – 560 с.
6. Зеркало недели. 21 березня 2016 р.
7. Ортега-и-Гассет Х. Дегуманизация искусства / Х. Ортега-и-Гассет // Самосознание европейской культуры XX века: мыслители и писатели Запада и место культуры в современном обществе. – М.: Политиздат, 1991. – 366 с.
8. Остин Дж. Три способа пролить чернила: философские работы. – СПб.: Алетейя, Изд. дом СПбГУ, 2006. – 335 с.
9. Резаев А. В. Парадигмы общения. Взгляд с позиций социальной философии. – СПб.: Изд-во С.-Петербургского ун-та; Иваново: Изд-во Полиформ, 1993. – 212 с.
10. Щербаков Б. Ю. Парадигмы современного образования: человек и культура / Б. Ю. Щербакова. – М.: Логос, 2001. – 144 с.
11. Kamal K. Sridhar. Societal multilingualism. Sociolinguistics and language teaching, ed. by Sandra Lee McKay, Nancy H. Hornberger. – Cambridge University Press, 2001. – 470 p.

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Августинюк В.І.,

слухач факультету заочного, контрактного навчання та підвищення кваліфікації працівників Академії Державної пенітенціарної служби

ВПЛИВ ПРОТИБОРСТВА ШКІЛІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА НА ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ ПОНЯТЬ У НАУЦІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Наука кримінального права пройшла великий історичний шлях розвитку. На цьому шляху істотно змінювалися погляди на основні категорії кримінального права — злочин та покарання. Це

зумовлювалося не тільки економічною, соціальною, політичною обстановкою на певному етапі розвитку країн, а й поглибленням знань у сфері правової дійсності. Різні напрями в розвитку науки мали у своїй основі і різне філософське обґрунтування. Ознайомлення з цими напрямками, які в науці мають ще назву «школи», з їх вихідними концепціями становить певний інтерес. Найбільш поширеними вважаються три школи кримінального права: класична, антропологічна та соціологічна [1, С. 428].

Класична школа, що зародилася в другій половині XVIII ст., мала абсолютне панування до останньої третини XIX ст., коли виникла антропологічна школа, а дещо пізніше (у 80-х рр. XIX ст.) і соціологічний напрям. Кожен із названих напрямів мав своє філософське підґрунтя, свої особливості, зумовлені економічною, соціальною і політичною обстановкою в конкретній країні, де представники цих шкіл розвивали свої ідеї. Наприклад, класична школа в Німеччині, через її своєрідний консервативний розвиток, мала, безумовно, свої особливості порівняно, наприклад, із французькими класиками, ідеї яких базувалися на філософії французького просвітництва і на гаслах французької революції 1789 р. Неоднорідними були і погляди соціологів. Проте розбіжності в поглядах представників однієї і тієї самої школи не виключають можливості їх об'єднання у визначенні наукової напрями за основними, вихідними концепціями [2, С. 456].

Віддаючи належне класичній школі, слід визнати, що людина в принципі дійсно в змозі вільно приймати рішення, тому він відповідальний за свою поведінку. На відміну від цього антропологічна, неврологічна або соціологічна схильність до злочинної поведінки до цих пір не доведена в повному обсязі. Однак погодитися з антропологічної й соціологічної школами слід в тій мірі, в якій ці напрями заперечують абстрактне уявлення про людину, прийняте класичною школою. Абсолютно справедливо ці школи поставили під сумнів твердження про те, що поведінка людини (незалежно від його принципової здатності діяти відповідально) знаходиться під впливом вроджених задатків, соціального середовища, в якому він живе, і інших соціальних і суспільних умов. Якщо виходити з вини як особистої відповідальності людини, обставини, які також стали причиною вчиненого і за які злочинець не несе відповідальності, можуть зменшити його провини. З точки зору догматики кримінального права цей висновок можна підтвердити за допомогою визнання різних понять провини. Так, призначення кримінального покарання обумовлено наявністю вини в її розумінні як умови для обґрунтування покарання. Від поняття вини як підстави покарання слід відрізнити вину, як підставу призначення виду і розміру (строку) покарання. Таким чином, існує можливість при визначенні конкретного покарання враховувати (у користь злочинця) обставини, які також виявилися причиною скоєного, але не перебувають у сфері його відповідальності [3, С. 370].

Що стосується ідеї цілеспрямованості в кримінальному праві, втілення якої було основним завданням соціологічної школи кримінального права і яка раніше була висунута більшістю представників класичної школи, то необхідність прийняття її до уваги в кримінальному праві закладена в самому принципі правової держави. Будь-яка дія держави, пов'язана з втручанням у права громадянина, повинно переслідувати певну обґрунтовану мету. Тому покарання, спрямовані виключно на відплату за заподіяне зло і спокутування провини, не відповідають принципам правової держави.

Однак непереконливою видається вимога соціологічної школи кримінального права про орієнтацію кримінального покарання на спеціальну превенцію. Необхідність призначення кримінального покарання не може ґрунтуватися на цьому, оскільки сумнівною видається придатність кримінального покарання для виправлення злочинця. Крім того, є підстави засумніватися, що для захисту суспільства від злочинця необхідно неодмінно призначення кримінального покарання.

На нашу думку, спеціальна превенція за допомогою впливу на злочинця може проводитися й іншими способами, ніж призначення кримінального покарання. Більше того, існує небезпека, що кримінальне покарання, відповідне до вини злочинця, може при певних обставинах вступити в конфлікт з цілями спеціальної превенції. Відсутність необхідності досягнення цілей спеціальної превенції можливо також, якщо сам злочинець настільки вражений вчиненим, що подія стала йому уроком на майбутнє, і повторення подібних діянь тому представляється малоймовірним. Може бути і так, що через схильність злочинця (наприклад, до скоєння крадіжок чи шахрайських дій) визначається необхідним з метою його виправлення і захисту суспільства призначення покарання у вигляді довгострокового позбавлення волі.

Ми вважаємо, що мету кримінального покарання можна переконливо обґрунтувати тільки з точки зору загальної превенції. Призначення кримінального покарання в якості реакції на злочинну поведінку придатне для того, щоб зробити можливим створити або розвинути у населення орієнтацію на норми права, тобто переконання слідувати певним правилам для забезпечення мирного існування в суспільстві.

Також ми вважаємо, що вкрай необхідним є застосування кримінального покарання для збереження правопорядку в суспільстві. Схоже, що людській натурі властива потреба відповідати злом на особливо тяжкі правопорушення. У всякому разі, у всі часи і при всіх громадських строях мали місце порядки, які

можна назвати кримінальним правом у широкому розумінні цього поняття. Злочини порушують громадський порядок, який повинен бути відновлений за допомогою колективно організованого реакції, щоб запобігти безконтрольну і не піддається контролю одноосібну реакцію (самосуд). При цьому кримінальне право виконує свою миротворчу функцію тільки в тому випадку, якщо покарання стосується дійсно того, хто підлягає відповідальності за правопорушення, і це покарання до того ж відповідає його вини. Якщо кримінальне право задовольняється покаранням "козла відпущення" або допускає не відповідну вини надмірну реакцію на правопорушення, то в окремо взятому випадку, можливо, схвалювана злочинною громадськістю на короткий час і заспокоїться, проте подібними діями правопорядку у суспільстві буде значно порушений на тривалий термін.

Що стосується звичних злочинців, які зробили собі з злочину професію, то вони поділяються ще на дві групи. В першу входять ті, яких погубила занедбаність, слабкість волі, лінь і інертність. Багатьом з них соціальне виховання, змагання, нагляд можуть принести користь, і суспільство зобов'язане зробити все можливе для цього. Другу складають справжні професійні злочинці, тому вони представляють соціальну небезпеку. «Це ковідькі людства, гангрена соціального тіла ... нехай влаштовують для них невеликі майстерні з обмеженим терміном укладення, з суворою дисципліною, з мінімальною винагородою за працю, з особливим одягом, а в разі потреби і з поодинокими камерами для непокірних дисципліні»[4, С. 173–176].

Отже, у цій концепції кримінального права вина має істотне значення. Оскільки, як правило, для визначення покарання, відповідного до вини злочинця, існує певний діапазон (тобто покарання визначається в межах встановленої верхньої та нижньої межі), конкретні розміри покарання повинні встановлюватися з урахуванням міркувань корисності, як цього вимагає ще Беккарія. Його філософія про те, що не повинно призначатися більше покарань, ніж це необхідно для запобігання майбутніх злочинів, сьогодні також актуальна, однак за умови її адаптації до вищеописаних цілей кримінального покарання. А саме: покарання може бути призначене лише в тому розмірі, в якому це необхідно для забезпечення орієнтовною і миротворчої функції покарання. При цьому неприпустимо заниження або перевищення меж покарання, орієнтованого на ступінь провини злочинця.

Зрозуміло, це не означає, що у зв'язку з кримінальним покаранням аспекти спеціальної превенції не грають ніякої ролі. Якщо призначено покарання, відповідне вини злочинця, то під час його виконання повинні бути вжиті всі заходи для виправлення злочинця та захисту суспільства від нього. Виконання кримінального покарання у вигляді позбавлення волі повинно проводитися таким чином, щоб дати ув'язненим можливість у майбутньому стати на шлях соціальної відповідальності і вести спосіб життя без вчинення злочинів. Небезпечні злочинці повинні міститися в надійних в'язницях, що забезпечують неможливість втечі, щоб таким чином захистити суспільство від нових злочинів ув'язненого.

Література:

1. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник /Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 4-е вид., переробл. і допов. – Х.:Право, 2010. – С. 428-439.
2. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник / М. І. Бажанова , Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; За ред. проф. М. І. Бажанова , В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — 2-е вид., перероб. і допов. — К.: Юрінком Інтер, 2005. — 480 с.
3. Уголовное право Российской Федерации. Общая и Особенная части: учебник / Т.Б. Басова, Е.В. Благов, П.В. Головенков и др.; под ред. А.И. Чучаева. М.: КОНТРАКТ, ИНФРА-М, 2013. 704 с.
4. Принс Ад. Преступность и депрессия. Уголовно-юридический очерк: пер. под ред., с предисловием и примечаниями В.В. Пржевальского. М., 1898. 245 с.

Бовк Б.М.,
студент юридичного факультету
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ПРОБЛЕМИ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ З ВИПРОБУВАННЯМ

Ключові слова: Кримінальний кодекс, звільнення від відбування покарання з випробуванням, інститут пробачії.

Інститут засудження з випробуванням (умовне засудження і відстрочка виконання вироку) функціонує у правовій системі нашої держави багато років. Звільнення від відбування покарання з випробуванням є досить дискусійною темою у царині кримінального права. Кілька останніх років питання

набуло актуальності у зв'язку з новим правовим змістом. Це пов'язано із змінами, які були внесені у ст. 75 Кримінального кодексу України [1] Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України» від 13.04.2012 р. № 4652-VI [2], та прийняттям та вступом у чинність Закону України «Про пробачію» від 05.02.2015 р. № 160-VIII (далі – Закон України «Про пробачію») [3], Постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок розроблення та реалізації пробачіюних програм» від 18 січня 2017 р. № 24 [4].

Вивченням питання щодо звільнення від відбування покарання з випробуванням займалися вчені: О.М. Звенигородський, І.Г. Богатирьова, А.О. Клевцова, О.О. Книженко, О.В. Козаченко, Є.С. Назимко, Є.О. Письменський, В.П. Філонова, М.І. Хавронюк, А.М. Яценко, Далматова Г.А. та ін.

Ми вважаємо, що дана норма права є певним проміжним кримінально-правовим заходом між покаранням та звільненням від покарання. З одного боку, воно має ознаки покарання (бо, це примусовий захід, який застосовується від імені держави за вироком суду і полягає у передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого). З другого боку, воно не є власне покаранням, оскільки як покарання не передбачене у списку видів покарань, визначеному, наприклад, у ст. 51 КК України, та прямо віднесене КК України (ст. 75–78 КК України) до видів звільнення від покарання.

У великій мірі звільнення від відбування покарання з випробуванням є аналогом пробачію, бо інститут пробачію ширший у виборі засобів та способів виправлення й ресоціалізації особи, що вчинила злочин.

На наш погляд, створення системи пробачію в Україні є своєчасним, але це не повинно руйнувати накопичений досвід вітчизняного кримінального законодавства, зокрема застосування інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням. Саме із прийняттям Закону «Про пробачію» постала необхідність приведення у відповідність із цим Законом відповідних норм КК України, КПК України та Кримінально-виконавчого кодексу України. За своєю правовою природою, на нашу думку, звільнення від відбування покарання з випробуванням є примусовим кримінально-правовим заходом, який є альтернативною реальному відбуванню покарання.

Той факт, що ст. 75 КК України, яка визначає умови та підстави застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням, передбачена у розділі «Звільнення від покарання та його відбування», свідчить про те, що законодавець визнає цей примусовий кримінально-правовий захід альтернативною покаранню. Звільнення від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК України є найбільш розповсюдженим видом звільнення у судовій практиці.

Варто зазначити, що за національним кримінальним законодавством звільнення від відбування покарання з випробуванням не є покаранням, проте воно має усі його ознаки, а також створює певний режим відбування та реалізації схожого на покарання виду кримінально-правового примусу. У свою чергу, покарання є найбільш суворим, крайнім видом не лише заходів кримінально-правового впливу, але й заходів державного примусу у цілому. Крім того, покарання можна розглядати як своєрідний універсальний інструмент впливу на особу, яка вчинила будь-який злочин, тоді як інститут випробування застосовується за наявності певних умов та підстав за вчинення окремих видів злочинів.

Сучасна українська правова система зазнала суттєвих змін, що продиктовано прагненням вітчизняного законодавця гармонізувати наше законодавство із європейським, основною метою якого є улагодження кримінально-правового конфлікту кримінально-правовими заходами, які є альтернативними покаранню.

За своєю правовою природою звільнення від відбування покарання з випробуванням є примусовим кримінально-правовим заходом, який є альтернативною реальному відбуванню покарання. Пробачіюні програми, що призначаються за рішенням суду особі, звільненій від відбування покарання з випробуванням, передбачають комплекс заходів, спрямованих на корекцію соціальної поведінки або її окремих проявів, формування соціально сприятливих змін особистості, які можливо об'єктивно перевірити (програми психологічної корекції та програми соціальної адаптації, спрямовані на усунення негативних факторів, що впливали та можуть в подальшому впливати на поведінку правопорушника).

Метою реалізації пробачіюних програм є виправлення суб'єктів пробачію, звільнених від відбування покарання з випробуванням, на яких судом покладено обов'язок проходження пробачіюних програм, запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень. Завданням реалізації пробачіюних програм є застосування комплексу заходів, необхідних для корекції соціальної поведінки суб'єктів пробачію або її окремих проявів, формування соціально сприятливих змін особистості, які можливо об'єктивно перевірити.

По своїй суті, звільнення від відбування покарання з випробуванням є складним правовим інститутутом, який дійсно містить окремі елементи покарання, звільнення від відбування покарання, відстрочки виконання покарання, пробачію тощо. Проте, остаточний вибір правових обмежень, що буде

визначено вироком у випадку застосування покарання звільнення від відбування покарання з випробуванням, покладається на суд.

Література:

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page3>.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/4652-17>
3. Про пробачію [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/160-19>.
4. Про порядок розроблення та реалізації пробачіюних програм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/24-2017-%D0%BF>

Кабанов О. М.,

аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: *професор кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна, д.ю.н, професор Трубников В.М.*

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Сучасний процес гуманізації кримінально-правового законодавства набрав чималих обертів, в порівнянні з попередніми роками. Зокрема, відбулись глобальні зміни в практиці застосування судами кримінального та кримінально-виконавчого законодавства.

Прикладом є перше в історії України звільнення особи, засудженої до довічного позбавлення волі, від відбування покарання за хворобою [1].

Крім того, з аналізу рішень судів України за 2016 – 2017 роки стосовно розгляду клопотань щодо зарахування строку попереднього ув'язнення до осіб, що відбувають довічне позбавлення волі, можна помітити поступову тенденцію, щодо задоволення клопотань. Водночас, більшість судів вважають, що зарахування судом строку попереднього ув'язнення до вказаної категорії осіб не можливо, оскільки ч. 5 ст. 72 КК України, що діяла до 18.05.2017 вказує, що дана норма активізується лише у разі засудження до позбавлення волі, тобто до строкового позбавлення волі, а не до довічного [2]. Однак, не зрозуміло яким чином відбувалось таке узагальнення саме до позбавлення волі на певний строк, оскільки норма містить загальне посилання на позбавлення волі, але не містить будь якого уточнення щодо його строковості чи безстроковості. Крапку в цьому питанні поставив саме Верховний Суд України який своєю постановою від 26.10.2017 № 5-121к(15)17. Зокрема, положення ч. 5 ст. 72 КК України в редакції Закону № 838-VIII слід тлумачити таким чином, що в ній фактично використане родове поняття позбавлення волі, яке складає зміст відразу двох видів покарань: позбавлення волі на певний строк і довічного позбавлення волі. Відповідно, норма про зарахування строку попереднього ув'язнення у строк покарання з розрахунку один день попереднього ув'язнення за два дні позбавлення волі підлягає застосуванню як до осіб, які засуджені до позбавлення волі на певний строк, так і до тих, які засуджені до довічного позбавлення волі [3]. На мою думку, таке застосування цієї норми до осіб, засуджених до покарання у виді довічного позбавлення волі є цілком виправданим, та є нічим іншим як реалізація принципу рівності засуджених перед законом.

Все це говорить про те, що довічне позбавлення волі хоча за своєю суттю і є безстроковим, невизначеним та найсуворішим покаранням, однак, не наділене абсолютним характером.

Не зважаючи на спроби судів України започаткувати такого роду практику, головною проблемою було, є та залишатиметься в найближчому майбутньому розробка, удосконалення та запровадження в дію окремих, пом'якшуючих долю засуджених, норм кримінального законодавства, а не судових прецедентів, та які б мали безспірний механізм їх реалізації.

Нажаль поки що основним та найбільш реальним у використанні таким засобом залишається саме інститут помилування особи, засудженої до довічного позбавлення волі Президентом України.

Відповідно до ч. 1, 2 статті 87 КК України помилування здійснюється Президентом України стосовно індивідуально визначеної особи. Актом про помилування може бути здійснена заміна засудженому призначеного судом покарання у виді довічного позбавлення волі на позбавлення волі на строк не менше двадцяти п'яти років [4].

При цьому, відповідно до абзацу 1 пункту 2 Положення про порядок здійснення помилування затвердженого Указом Президента України від 21 квітня 2015 року № 223/2015 у випадку засудження особи до довічного позбавлення волі, клопотання про її помилування може бути подано після відбуття нею не менше двадцяти років призначеного покарання [5].

В разі задоволення клопотання Президент України видає указ, відповідно до якого заміняє засудженому подальше відбування покарання у виді довічного позбавлення волі позбавленням волі на строк не менше 25 років. При цьому особа отримує новий правовий статус і може бути звільнена умовно-достроково після відбуття не менше трьох чвертей новопризначеного покарання. Тобто особа, засуджена до довічного позбавлення волі, може стати вільною після фактичного відбуття тридцяти восьми років дев'яти місяців за ґратами.

В разі відхилення Президентом клопотання про помилування наступне клопотання можливе лише через 5 років.

На початку листопада 2017 року Президент України помилував своїм указом першого засудженого до довічного позбавлення волі Ігоря Назаренка. Цікавим є той факт, що таким указом Президент змінив відбуту частину покарання на позбавлення волі строком в 25 років із зарахуванням у нове покарання вже відбутої частини довічного позбавлення волі, а саме: 22 років.

Однак, таке застосування норми є помилковим, оскільки при заміні покарання на інше більш м'яке, в даному випадку це позбавлення волі, слід брати до уваги сам вид покарання, а не уже відбутий термін за попереднім більш жорстким покаранням.

Важливість даного випадку помилування дає надію засудженим, які поки що відбувають довічне позбавлення волі, звернутись в майбутньому із клопотанням про помилування.

Сказане підтверджується результатами анкетування, проведеного мною в Замковій виправній колонії № 58, 90 засуджених до довічного позбавлення волі. Зокрема, на питання «чи будете Ви звертатись до Президента України після відбуття 20 років покарання?» 36 засуджених впевнено відповіли, що будуть та у разі позитивного розгляду клопотання в подальшому з прохатимуть про умовно-дострокове звільнення. Не бажать прохати про помилування у зв'язку з впевненістю відсутності своєї вини чи іншої подібної причини – 17 засуджених. Не визначились або утримались – 37 засуджених.

Як бачимо, випадок з першим помилуваним засудженим до довічного позбавлення волі в майбутньому може активізувати інших засуджених до звернення із вказаним клопотанням.

Наразі, у зв'язку з відбуттям двадцятирічного терміну станом на квітень 2016 року право на звернення з клопотанням про помилування вже мають понад 70 осіб засуджених до довічного позбавлення волі. При цьому, скористались таким правом лише 40 засуджених.

Таким чином, необхідно розробити більш досконалий та гуманний механізм звільнення засуджених до довічного позбавлення волі. Тобто, вибрати такий інструмент застосування пом'якшення довічного позбавлення волі, який задовольнив би усіх і практиків і вчених та мав би універсальний підхід до свого застосування. Таким інструментом, на наш погляд, повинна бути теоретично розроблена і практично апробована та схвалена громадськістю модель прогресивної системи покарання розроблена Трубниковим В.М. [6] та Чучилиним М.І. [7, с. 202-207]. Суть якої полягає в досягненні мети ресоціалізації шляхом дослідження результатів застосування основних засобів ресоціалізації засуджених. Використання даної методики сприятиме місії виправлення засуджених та зменшення рецидивів.

Література:

1. Ухвала Апеляційного суду Вінницької області по справі № 127/22694/16-к від 03.11.2017 // Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70007629>
2. Закон України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 2, ст.18) // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/838-19/paran5#n5>
3. Постанова Верховного Суду України від 26 жовтня 2017 року № 5-121к(15)17 // Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D3E045DB08D9A19CC22581DE00405B1B](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D3E045DB08D9A19CC22581DE00405B1B)
4. Кримінальний кодекс України // Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
5. Указ Президента України від 21 квітня 2015 року № 223/2015 // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/223/2015>
6. Трубников В.М., Чучилин М.І. Поняття прогресивної системи в кримінально-виконавчих установах України // Вісник Національного університету внутрішніх справ. Випуск 20. – Харків: 2002; Трубников В.М. Поняття прогресивної системи в уголовно-исполнительных учреждениях Украины // Нормативная основа правовой системы Республики Беларусь: материалы респ. науч. конф., Гродно, 28-29 апреля 2006 г. / Гродн. гос. ун-т., под ред. д-ра юрид.наук, проф. Н.В. Сильченко. - Гродно: ГрГУ, 2006.

- С. 397-407; Трубников, В.М. Прогресивна система відбування покарання як принцип кримінально-виконавчої політики України [Текст] / В.М. Трубников // Вісн. Харк. нац. ун-ту. ім. В.Н. Каразіна. Сер. "Право". – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2007. – Вип. № 1 (2). – С. 6-15.

7. Чучилин М. И. Прогрессивная система исполнения наказания в виде лишения свободы: история и перспективы развития / М. И. Чучилин // Проблемы законности. - 2000. - № 4. - С. 202-207.

Котигорох Г.С.,

слухач заочної форми навчання VI курсу факультету заочного навчання, контрактного навчання та підвищення кваліфікації працівників Академії державної пенітенціарної служби, старший лейтенант внутрішньої служби

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ НАУКИ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Актуальність обраної теми зумовлена тим, що вивчення історії розвитку становлення науки кримінально-виконавчого права, можна порівняти із дзеркалом, у якому відображається все суспільне і державне життя. Вивчення історії кримінально-виконавчого права як науки покликана сприяти більш плідному визначенню перспектив руху теоретичної думки, і навіть ефективних шляхів вдосконалення законодавства про виконання покарань та соціальної практики його застосування. Тому успішне вирішення завдань державної кримінально-правової політики у сфері виконання покарань передбачає поглиблення та систематизацію раніше напрацьованих наукових знань, які сформувалися у процесі історичного розвитку, дослідження нових маловивчених аспектів тих чи інших об'єктів пізнання або їх аналіз на новому етапі розвитку кримінально-виконавчого права України.

Дослідження минулого може і повинно служити засобом пізнання справжнього, передбачення майбутнього і осмислення на цій основі розвитку будь-якої науки, як відображення цілеспрямованого історичного процесу.

Наука кримінально-виконавчого права в Україні хоча і молода, але зарекомендувала себе як фундаментальна, наука кримінально-виконавчого права України сьогодні знаходиться на стадії свого становлення, тому коло проблем, які досліджуються нею, постійно перебувають у русі.

Серед сучасних українських вчених і практиків, які здійснюють дослідження в галузі науки кримінально-виконавчого права, слід звернути увагу на праці Л. Багрій-Шахматова, О. Бандурки, Е. Бараша, О. Беці, Е. Бодюла, І. Богатирьова, В. Борисова, М. Вербеньського, В. Голини, А. Геля, О. Григорьєва, О. Джужі, Т. Денисової, О. Колба, В. Корчинського, О. Костенка, С. Лукашевича, В. Львовичкіна, В. Меркулової, О. Морозова, Г. Радова, І. Резника, О. Северова, В. Севостьянова, Г. Смакова, І. Сергєєва, В. Синьова, А. Сороки, В. Сташиса, А. Степанюка, Є. Стрельцова, В. Тація, В. Трубнікова, С. Фаренюка, В. Філонова, Н. Філіпенко, О. Фролова, І. Штанька, Л. Шевченко, Т. Шульженко, І. Яковець, О. Яриша та ін.

Кримінально-виконавче право як самостійна галузь серед юридичних наук має свій відокремлений предмет дослідження, власну методологію (загальну і особливу теорії), тісно взаємодіє з іншими юридичними науками.

Під наукою кримінально-виконавчого права України розуміється галузь знань, що вивчає боротьбу зі злочинністю шляхом виконання кримінальних покарань, а також соціально-економічні закономірності, які зумовлюють місце і роль цієї діяльності в державі, її принципи та інші положення [1].

У зв'язку з цим кожен співробітник органів і установ виконання покарань повинен мати уявлення про науку кримінально-виконавчого права, яка є теоретичним підґрунтям його професійної діяльності. Вивчення основних періодів становлення та розвитку кримінально-виконавчої системи і законодавства на території України можна віднести до ряду першочергових завдань вітчизняної науки кримінально-виконавчого права.

У розвитку кримінально-виконавчої системи і законодавства України науковці виділяють три головних періоди: каральний (допенітенціарний), філантропічний, політичний. А також, на нашу думку можна виділити ще один період – сучасний стан розвитку науки кримінально-виконавчого права.

Перший період - каральний охоплює майже весь час від моменту фіксації у нормативних джерелах і пам'ятках звичаєвого права функції виконання кримінальних покарань і до кінця XVIII століття. Основними джерелами даного періоду були: декілька редакцій Руської Правди (від XI до XIII ст.), Статут Великого князівства Литовського, перша редакція якого з'явилася у 1529 р., друга у 1566 р. і третя в 1588 р.

Козацтво усі важливі питання, включно з видами покарань, обговорювали та розв'язували на своїх радах. Судили за звичаєвим правом, писаних кодексів чи правових збірників у них не було. На той час на території України поруч зі звичаєвим козацьким правом, Литовським Статутом, нормами магдебурзького права, почали поступово впроваджуватись також норми московського Соборного Уложення (1649), а надалі - Артикула військового (1715), прийнятого Петром I, у якому була вперше здійснена систематизація кримінально-правових норм Росії.

Лише за часів правління цариці Єлизавети Петрівни (1741–1761 рр.) тоді було розроблено місцевий Кодекс під назвою «Права, за якими судиться малоросійський народ» (1743–1748). Кодекс цей є найвидатнішою пам'яткою українського права XVIII ст., але його впровадження у життя імперський уряд так і не допустив.

До цього слід лише додати, що розвиток символізму в праві, який потребував співвіднесеності покарання та характеру вчиненого злочину, був першопричиною розвитку спочатку тілесних покарань і членушкоджень, а згодом - різного роду ганебних покарань. Але від цього каральний період не втрачає свого значення для науки, оскільки, як можна судити із документів, що дійшли до нас у первісному вигляді, саме у цей період здійснюються перші спроби виокремити кримінально-виконавчу діяльність у самостійну галузь державного управління і надати їй чинності на нормативно-правовому рівні [2].

Другий період у пенітенціарній літературі дістав назву філантропічного, зважаючи на прагнення окремих осіб та суспільних формувань покращити умови тримання засуджених та привернути увагу широких кіл громадськості до незадовільного стану установ виконання покарань. На території України він майже збігся з першою хвилею пенітенціарних реформ у Західній Європі, ініційованою працями Ч. Беккарія, В. Кокса, Д. Говарда, І. Бентама, філантропічна діяльність яких істотно вплинула на подальший розвиток кримінально-виконавчої системи і законодавства.

Але для втілення пенітенціарної ідеї в життя мав сплинути певний час і це, зрештою, сталось. Починаючи з ініціатив губернатора Малоросії князя О. Б. Куракіна, пішов відлік реальних кроків щодо реформування кримінально-виконавчої системи Російської імперії. В літературі з пенітенціарних проблем цей період називають «періодом будівництва тюрем нового типу».

Останньою значною подією філантропічного періоду була організація Товариства піклувального про тюрми, яке на першому етапі свого існування зробило багато корисного у сфері реформування кримінально-виконавчої системи і законодавства. Але після отримання статусу державної установи це Товариство фактично перетворилося на бюрократичну машину [3].

Третій, період розвитку кримінально-виконавчої системи і законодавства України - політичний. Він характеризується переходом питань у сфері виконання покарань на політичний ґрунт. Умовно цей період можна поділити на три визначальних етапи: «пенітенціарний», коли органи і установи виконання покарань перебували у сфері державно-правового регулювання Російської імперії; «виправно-трудоий», коли під впливом виправно-трудої політики засади державно-правового регулювання системи виконання покарань тричі піддавалися суттєвому перегляду; «кримінально-виконавчий» коли після виділення зі складу СРСР Україна почала формувати засади власної політики у сфері виконання покарань і розбудовувати власну нормативно-правову базу.

Короткий етап реформування кримінально-виконавчої системи після падіння царату в Росії в 1917 році пов'язаний з діяльністю Тимчасового Уряду, який призначив начальником Головного тюремного управління (ГТУ) професора А. А. Жижиленка. Тоді ж були закладені основи створення системи місць позбавлення волі «нового типу», що мала розгорнутися в умовах так званого «військового комунізму» [4].

Перші в радянський час спроби кодифікації та систематизації кримінально-виконавчого законодавства були зроблені за часів підготовки першого проекту Пенітенціарного кодексу УРСР у 1924–1925 рр. Перший в Україні Виправно-трудоий кодекс, який набрав чинність із 1 листопада 1925 р., у цілому зберіг започатковану у проекті Пенітенціарного кодексу систему виправно-трудоих установ (деякі уточнення були внесені щодо назви установ: арештні будинки були перейменовані в будинки попереднього ув'язнення; виправно-трудої будинки - в будинки примусових робіт; виправно-сільськогосподарські колонії - в трудові колонії) [5].

Виправно-трудоий кодекс України 1970 р. закріпив існуючу систему установ та органів виконання покарань. Однак, єдиної кримінально-виконавчої системи в той період в Україні, як, взагалі, і в Союзі РСР, по суті не склалося. Кримінально-виконавча система СРСР продовжувала виконувати роль однієї з головних ланок репресивного апарату держави. Виправно-трудоий кодекс УРСР 1970р. закріпив існуючу систему установ та органів виконання покарань, фактично єдиною для всіх республік СРСР, але практично не єдиною за своїм змістом.

Характеризуючи науку кримінально-виконавчого права України на сучасному етапі становлення необхідно зазначити, що основний зміст науки спрямований на подальшу розбудову пенітенціарної системи України, адаптацію її до міжнародних стандартів поведження із засудженими, інтеграцію у Європейське співтовариство. Прийнятий 11 липня 2003 року КВК України [6] базується на певних концептуальних засадах, які дозволяють сформулювати принципи і загальні положення виконання кримінальних покарань, визначити структуру кодексу, поняття і зміст основних його інститутів і норм, встановити обсяг і межі правового регулювання виконання конкретних видів покарань.

Останнім часом до кримінально-виконавчого законодавства України було внесено значні зміни. Дані зміни стосуються порядку та умов відбування покарання. Відбулося значне розширення правового статусу засуджених. Постійно здійснюються заходи щодо вдосконалення місць відбування покарання. Нині політика держави намагається інтенсивно використовувати кримінальні покарання, не пов'язані з ізоляцією засуджених від суспільства.

Література

1. Кримінально-виконавче право : підручник / В. В. Голіна, А. Х. Степанюк, О. В. Лисосед та ін. ; за ред. В. В. Голіни і А. Х. Степанюка. – Х. : Право, 2011. – 328 с.
2. Кримінально-виконавче право України (О.М. Джужа): Підручник- [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://books.br.com.ua/themes/7/264>
3. Кримінально-виконавче право України: Підручник / За заг. ред. професора О.М. Джужи. – К.: Атіка, 2009. – __ с.
4. Хрестоматія з історії пенітенціарної системи України /Т.О. Радов, І.І. Резник. – К.: РВВ КІВС, 1998. – Т.1. –Ч.1. – 414 с.
5. Іваньков І.В. Роль і значення першої кодифікації виправно-трудового законодавства в Україні для організаційно-правових засад діяльності органів та установ виконання покарань / І.В. Іваньков // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – 2005. –№ 10
6. Кримінально-виконавчий кодекс України; *Кодекс України*; *Кодекс, Закон* від 11.07.2003 № 1129-IV - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>

Романов В.О.,

*ад'юнкт кафедри оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМА ПОВІДОМЛЕННЯ ОСІБ ПРО ПРОВЕДЕННЯ ВІДНОСНО НИХ НС(Р)Д ДО ПОСТАНОВЛЕННЯ УХВАЛИ СЛІДЧИМ СУДДЕЮ, ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ.

Чинне кримінально процесуальне законодавство України виділяє лише дві негласні слідчі (розшукові) дії, які можливо проводити до постановлення ухвали слідчого судді – «Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу» та «Спостереження за особою, річчю або місцем».

Так, частина 1 статті 250 КПК України «Проведення негласної слідчої (розшукової) дії до постановлення ухвали слідчого судді» передбачає, що у виняткових невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та запобіганням вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину, передбаченого розділами I, II, VI, VII (статті 201 та 209), IX, XIII, XIV, XV, XVII Особливої частини Кримінального кодексу України, негласна слідча (розшукова) дія може бути розпочата до постановлення ухвали слідчого судді у випадках, передбачених цим Кодексом, за рішенням слідчого, узгодженого з прокурором, або прокурора. У такому випадку прокурор зобов'язаний невідкладно після початку такої негласної слідчої (розшукової) дії звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді [1].

Слідчий суддя зобов'язаний розглянути клопотання про надання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії протягом шести годин з моменту його отримання. Розгляд клопотання здійснюється за участю особи, яка подала клопотання [2].

Закон також передбачає негайне припинення виконання будь-яких дій з проведення негласної слідчої (розшукової) дії, якщо слідчий суддя постановить ухвалу про відмову в наданні дозволу на її проведення. Інформація отримана внаслідок такої негласної слідчої (розшукової) дії повинна бути знищена в порядку, передбаченому частиною 5 статті 255 КПК України, що не звільняє прокурора від обов'язку повідомляти осіб щодо яких проводилися НС(Р)Д [1].

Розглядаючи вимоги наведеної ст. 250 КПК України ми прийшли до висновку, що, незалежно від наявності ухвали слідчого судді апеляційного суду, мета негласної слідчої (розшукової) дії «Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу» буде досягнута.

Для підтвердження цього необхідно провести аналіз зазначених норм в практичній площині.

Так, відповідно до зазначених норм, можливе проведення НС(Р)Д №7 до постановлення ухвали слідчим суддею у невідкладних випадках. Отже, за відсутністю можливості отримання дозволу згідно ст. 248 КПК України негайне проведення НС(Р)Д можливо за постановою слідчого погодженою з прокурором. З практичного досвіду, така необхідність виникає у неробочий час та у вихідні і святкові дні, що в більшості випадків пов'язана з встановленням місцезнаходження злочинця, який вчинив тяжкий або особливо тяжкий злочин. Розглянемо такий випадок більш детально. Припустимо ідеальні умови при яких НС(Р)Д «установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу» розпочалась одночасно зі зверненням прокурора до слідчого судді в робочий час. Припустимо, мета заходу досягнута ще до постановлення ухвали слідчого судді апеляційного суду. Наприклад злочинець якого в результаті проведення заходу необхідно було знайти затриманий. Вже після закінчення НС(Р)Д слідчий суддя виносить ухвалу про відмовлення в проведенні такого заходу. Регламентуючись вимогами КПК України інформація отримана в результаті НС(Р)Д повинна бути знищена. Фактично інформації ніякої не отримано тим паче не зафіксовано, так як ініціатор заходу, який повинен скласти протокол щодо результатів проведення заходу, задіяний до затримання особи, а у зв'язку з відмовою слідчого судді надати дозвіл на проведення НС(Р)Д протокол складатись не буде так як підстави щодо проведення заходу відсутні.

Якщо розглянути норми ст. 255 КПК України, а саме знищення відомостей, речей та документів, отриманих у результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій, не звільняє прокурора від обов'язку здійснення повідомлення згідно з вимогами статті 253 КПК України, яка передбачає обов'язок прокурора самостійно або за його дорученням слідчого, у разі проведення негласних слідчих (розшукових) дій, під час яких були обмежені конституційні права підозрюваного, інших осіб, письмово повідомити цих осіб та захисника підозрюваного про такі обмеження [2].

Таким чином при проведенні НС(Р)Д згідно норм ст. 250 КПК України ми маємо правову колізію - фактично захід проведено, юридично ні. Особі, відносно якої проводився захід, відповідно не повідомляється про тимчасове обмеження її прав, що свою чергу є порушенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а саме ст. 8 «Право на повагу до приватного і сімейного життя». Для вирішення такої проблеми ми пропонуємо до норм ст. 250 КПК України включити:

1) Обмежити в часі проведення НС(Р)Д до постановлення ухвали слідчим суддею - до 24 годин, в робочі дні, 72 годин у святкові дні.

2) Незалежно від постановленої ухвали слідчим суддею, слідчим або за його дорученням оперативним працівником складається протокол.

В такому випадку прокурор, згідно норм ст. 253 КПК України, буде зобов'язаний самостійно або за його дорученням слідчий повідомити особу, відносно якої проводилась така НС(Р)Д.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 в редакції від 16.08.2015 р., №4651-VI.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : // За загальною редакцією професорів В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.С. Шумила. -К.:Юстініан, 2012.-1224 с.
3. Негласні слідчі розшукові дії : курс лекцій / Никифорчук Д.Й., Ніколаюк С.І., Полювода В.В. та ін. // За заг.ред. Д.Й. Никифорчука. - К. : НАВС, 2012. - 124 с.
4. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України // Відомості Верховної Ради. - 1992. - № 22. в редакції від 21.12.2016 №1798-VIII.
5. Про Національну поліцію: Закон України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379. в редакції від 12.07.2017 №2097-VIII.